

DERİN
YOKSULLUK
AğI

HİKAYENİN YOK HALİ

H İ K A Y E N İ N   Y O K   H A L İ

PROJE EKİBİ

Elif Göçmen, Güliz Kalender, Hacer Foggo, Selen Yüksel,
Şevval Şener, Şeyma Duman, Damla Özlüer

GÖRÜŞMELERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Meryem Dide Koç, Cansu Aksoy

PROJE KOORDİNATÖRÜ

Şevval Şener

KAPAK VE İÇ SAYFALARDAKİ TABLOLAR

Bahar Coşkun

EDİTÖR

Esin Pervane

KİTAP TASARIMI

Tülay Demircan, Myra

KAPAK TASARIMI

Tülay Demircan, Myra

ÇEVİRİ

Gökçe Kantarcı

YAYIN TARİHİ

Ekim 2021

E-KİTAP ISBN: 978-605-74036-0-5

*Bu yayın, Açık Alan Derneği'nin girişimi olan Derin Yoksulluk Ağı tarafından
Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliği finansal desteği ile üretilmiştir.
Bu yayının içeriğinden yalnızca Açık Alan Derneği & Derin Yoksulluk Ağı sorumludur.*

**AÇIK ALAN DERNEĞİ
& DERİN YOKSULLUK AĞI / 06**

TEŞEKKÜR / 06

ÖNSÖZ / 07

BİRİNCİ BÖLÜM

KONFORUNUZ BOZULABİLİR / 10

AĞIRLAŞAN ÇEKÇEK / 16

KENDİNE AİT BİR EV / 22

AŞK DİYORLAR / 30

EVDE PİŞEN KEK / 40

ASLA YALNIZ YÜRÜMEYECEKSİN / 48

BÜTÜN BELGELER HAZIR, SADECE PARA EKSİK / 56

EL ELE / 64

TÜRK KAHVESİ, KALBİME İYİ GELİYOR / 72

HERKESİN HAYATINDA VARIZ / 82

HER HASTALIK GELİR İNSANA; ÜZÜNTÜ, SOĞUK, YAĞMUR / 92

GÜZEL GÜNLER BİZİ BEKLER / 100

GÜÇLÜ KADIN OLMAK GÜZEL DEĞİL, NORMAL OLMAK EN GÜZELİ / 106

İKİNCİ BÖLÜM

İLLE DE OKUL / 118

GÜNLÜK HİKAYELER / 123

AÇIK ALAN DERNEĞİ (2018) Açık Alan Derneği, 2016 yılından beri faaliyet gösteren Çimenev koordinatörleri, atölye yürütücüleri ve gönüllüleri tarafından 2018 yılında, İstanbul'da sosyal, ekonomik ve kültürel olarak farklı kesimlerden başta gençler olmak üzere kadınlara ve çocuklara yönelik eğitim, sivil toplum bilinci, sosyal girişimcilik ve teknoloji gibi alanlarda kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan etkinlikler yürütmek amacıyla kurulmuştur.

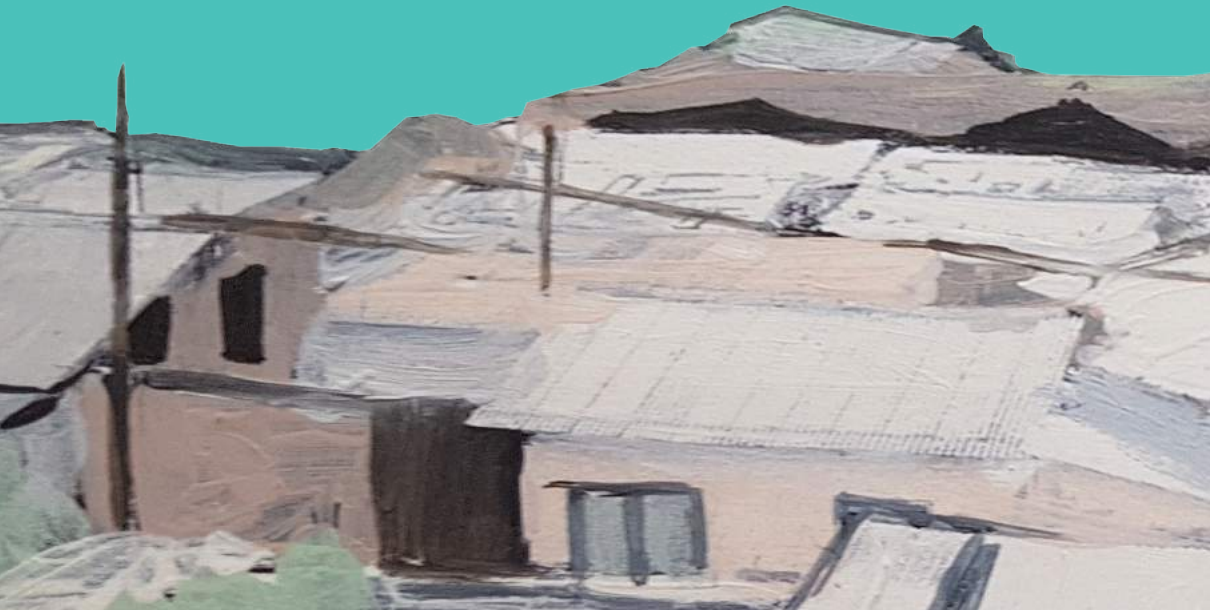

DERİN YOKSULLUK AĞI (2019) Derin Yoksulluk Ağı, Çimenev atölyeleri ve sahadan gelen deneyim ve gözlemler neticesinde bir grup araştırmacı, sosyolog, psikolog ve gazeteci tarafından, derinleşen yoksulluğu araştırmak ve boyutlarını ortaya koymak, insan hakları izlemesi yapmak ve yoksulluğu bir insan hakları ihlali olarak tartışmaya açmak üzere kurulmuştur. Günlük işlerde, güvencesiz koşullarda çalışan kişilere gıda, fatura, uzaktan eğitim desteği sağlarken aynı zamanda insan hakları izlemesi yapmakta, yoksulluğun çok boyutlu halini tartışmaya açmakta ve görünür kılmaktadır.

HEINRICH BÖLL STIFTUNG TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ (2001) Demokratik aktörlerin çalışmalarının güçlendirilmesinden insan ve azınlık haklarının korunmasına, ekoloji ve sürdürülebilir kalkınmadan, küresel ve bölgesel güvenlik politikalarının geliştirilmesine yönelik girişim ve çalışmaları destekleme ve teşvik etme gayretindedir. Merkezi İstanbul'da bulunan Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği Bürosu 20 yıldır yukarıdaki ilkeleri güden, insanlar arasında cinsiyet, etnik köken, din ve renk ayırımı yapmaksızın hukuk devleti ilkeleri temelinde kurulu demokratik toplum düzeninin korunması için çaba sarf eden sivil toplum girişimlerini destekler.

TEŞEKKÜR... Hikayelerini bizlerle paylaşan hikaye sahiplerine, görüşmelerin ses kayıtlarının çözümlenmesi sürecinde büyük emeği olan **Meryem Dide** ve **Cansu**'ya, her hikayenin görselleştirilmesinde kullanılan tabloları için **Bahar Coşkun**'a, tabloların fotoğraflarını çeken **Uğurhan Betin**'e, kitabın tasarımında büyük ölçüde gönüllü emek veren **Tülay Demircan**, ve **Myra**'ya, son okumayı yapan **Esin**'e ve projeyi hayata geçirebilmemizi sağlayan **Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliğine** teşekkürlerle...

ÖNSÖZ

Kuruluşumuzun ilk senesinde, Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliği desteğiyle, yoksulluk koşullarında yaşayan kişilerle görüştük. Bu kişilerin pandemi sürecinde temel haklarına ne derece erişebildiklerini ölçtüğümüz ve bu kitapta da sık sık atıfta bulunduğumuz “Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim” araştırmasını yürüttük. Hem o araştırma süreci, hem de bir buçuk yıllık düzenli destek ve güçlendirme çalışmalarımız; bizleri, bireyleri ve deneyimleri verilere indirgemenin yetersizliğiyle yüzleştirdi.

Derin yoksulluğun sürdürülemez koşullarını ve hak ihlallerini anlatmanın çeşitli yolları vardı; araştırma, izleme, fotoğraf, söyleşi, sergi, video, hikâye...

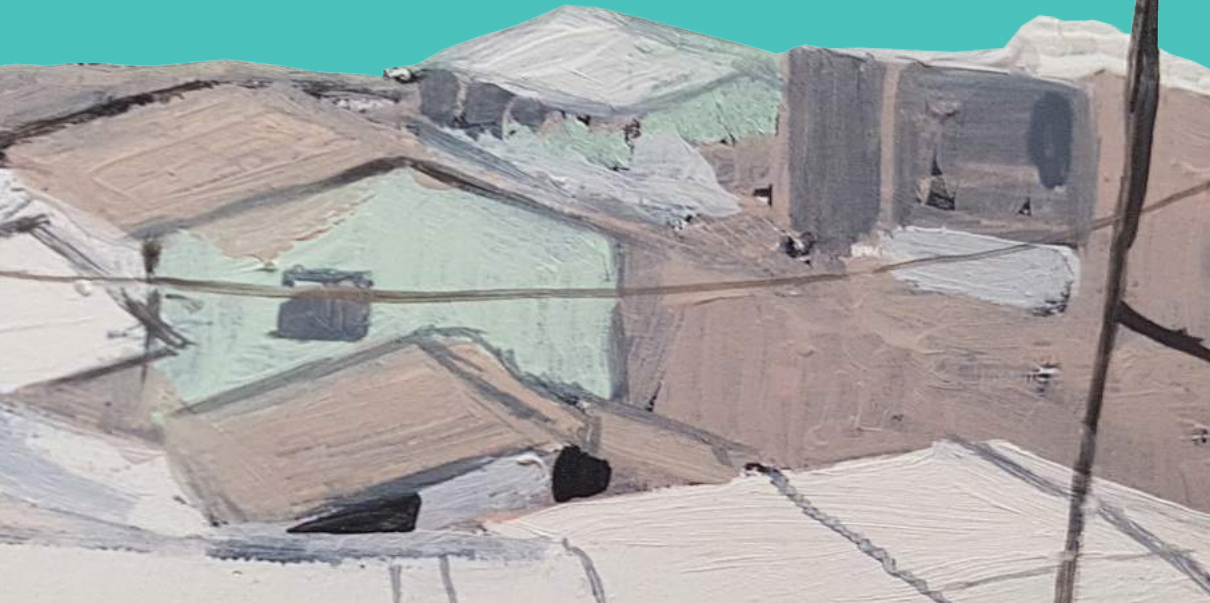
Hikâyenin Yok Hali* projesinde, araç olarak hikâyeyi seçtik. Bu alanda çalışırken karşılaştığımız hikâyeleri en iyi anlatacak kişilerin, o hikâyelerin sahipleri olduğu inancıyla; yoksulluğu doğrudan deneyimleyenlerin sesinin bu kitapta duyulabilmesini amaçladık.

Kitabın ilk bölümünde, Derin Yoksulluk Ağı'nın parçası olan on dört kişinin hikâyesini bulacaksınız. Bu hikâyeler, sahipleri tarafından anlatıldı, Derin Yoksulluk Ağı ekibi tarafından hikâyeleştirildi. Anlatıcıların kimlikleri ya kendi istekleri doğrultusunda gizli tutuldu ya da hikâyeye dahil edildi. Her hikâyenin sahibi, yayımlanmadan önce metinleri okudu ve son halini şekillendirdi. Katılımcıların anlattıklarıyla ilgili mevzuat, araştırma verisi, haber gibi bilgileri de hikâyelerin sonuna eklemeyi uygun gördük.

İkinci bölümün ilk hikâyesi, 20 yıldır yoksulluk alanında çalışan gazeteci ve aktivist Hacer Foggo tarafından kaleme alındı. Derin Yoksulluk Ağı olarak yaptığımız mahalle ziyaretleri, telefon görüşmeleri ve destek süreçleri esnasında duyduğumuz günlük insan hakları hikâyelerini de, tıpkı bir güneç gibi, bu bölümde derledik.

Yoksulluğun bir insan hakları ihlali olduğunu; yoksulluğu ortadan kaldırabilmenin ise öncelikle görerek, kabul ederek ve hak temelli bir yaklaşımı benimseyerek mümkün olabileceğini kabul ederek, yoksulluk üzerine düşünebilmek, tartışabilmek dileğiyle...

*Açık Radyo'da yayınlanan “Hikâyenin Kadın Hali” programından ismen esinlenilmiştir.

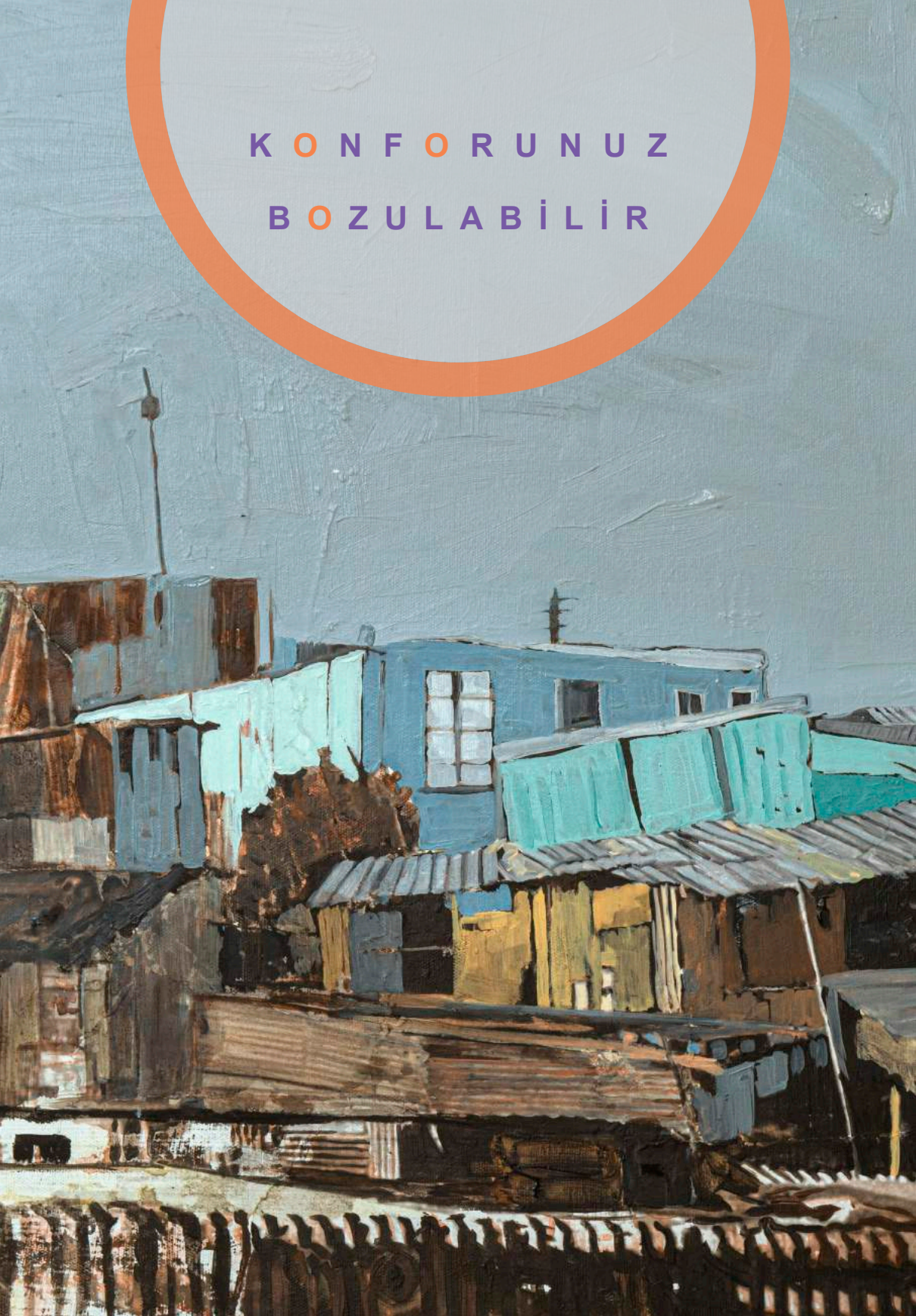

BİRİNCİ BÖLÜM

K O N F O R U N U Z
B O Z U L A B İ L İ R

K O N F O R U N U Z B O Z U L A B İ L İ R

TANIKLIK; HACER FOGGO

Hikâye anlatmaktan vazgeçmiştim. Hikâyelerimin kahramanları çaresizlik girdabı içindeler. Karamsarlar. Sorunları hiç bitmiyor. Çözüldüğünü düşündüğünüz her sorun yeni bir sorunu doğuruyor. Umutsuzlar, insanın kibrine, kompleksine güvensizler.

Anlattığım hikâyeler sıkıcı geliyor, bunu dinleyenlerin yüz ifadelerinden anlıyordum. Tanımadıkları bir sürü insanın, hele de böyle sorun yumağı içinde olanların hikâyesini dinlemek o hikâyenin bir parçası haline gelmektir çünkü, bir ucundan tutmak gerekir, ki o da kolay değil.

İyilikle başlayıp kolayca kötülüğe de dönüşebilir bu hikâyeler, size zarar verebilir, konforunuz bozulabilir. Bu satırları yazdığımda henüz “pandemi” hayatımıza girmemişti. Derin yoksulluk hikâyelerini anlatmaktan artık vazgeçtiğim bir dönemde salgın başladı. Zor sokaklardaki yokluk açlığa evrildi. Böylece fikrimi değiştirdim; bu hikâyeleri duymayan kalmasın istedim. Zaman zaman yazıyorum, yazmaya vakit buldukça tabii... Bazen evini ziyaret ettiğim bir kişinin bazen de okuduğum bir haberin günlerce, hatta yıllarca etkisinde kalıyorum. Örneğin 2014 yılında bir gazetede haberini okuduğum garson Alihan... İzmir’de demiryoluna yatarak intihar etmeden önce Facebook hesabına yazdığı şu sözler 18 yıllık hikâyesini anlatıyordu: “Garson bey menüde ne var -Hayat var efendim -al senin olsun bu hayat ben yokum...” Ne Alihan’ın ıslıl ıslıl gözleri çıktı aklımdan, ne de bu sözleri, yıllarca...

Alihan’ın ömür boyu boynunda taşıdığı “derin yoksulluk” halkasını taşımaktan vazgeçerken geride bıraktığı bu sözler, yedi yıl sonra pandemide intihar eden yüzü aşkın müzisyenin de hikâyesiydi...

2006 yılında kentsel dönüşümde evi yıkılan Zehraların kalan hayatlarını çadırlarda, barakalarda, yarı yıkık gecekondualarda geçirmesi de hep aklımda. Bu evlerde sık sık yangın çıkar, elektrik olmadığı ya da kesildiği zamanlarda gece kullanılan mum devrildiğinde eşyalar tutuşur, çocuklar yanar. Barakalarda bebeklerin yanaklarını fareler ısırır, kadınların saçlarına kıran gelir, uyuz, verem, koah, astım hastalıkları hiç bitmez. Kuyulardan, çeşmelerden su taşırlar.

Çanakkale’de bir çadırda ölen Ünzile için “bakımsızlıktan donarak öldü” diye çıkan haberleri düzeltmek için günlerce çaba sarf eder yetkililer ve yetkililerin peşinde el pençe yürüyenler. Haber düzeltmeyi, derin yoksulluğu azaltmak için strateji geliştirmeye tercih ederler, her nedense... Yıllar önce Kağıthane’de Zeynep bebeğin çadırdaki trajik ölümünü bir gazeteye yazdığımda, belediye başkanı hemen bir tekzip göndermişti. Baş sağlığı dilemeden, bebeğin ailesini ziyaret etmeden yazılan bir tekzipti, “Bebek ölebilir ama biz imajımıza çizik attırmayız!” dercesine.

Sulukule’de son ev yıkılıncaya kadar, “dünyanın en sosyal projesi” deyip durdular. Hikâyelerim, on beş yıl önce 10-12 yaşlarındayken evleri yıkılan Sulukuleli, Küçükbakkalköylü, Kağıthaneli çocukların, şimdi 20’li yaşlarında, kucaklarında bebekleriyle annelerinden, babalarından devraldıkları derin yoksulluğun hikâyeleri...

İHTİYAÇ KREDİSİ

Mart ayında ortaya çıkan salgınla birlikte sokakta yükselen “Fazla yemeği olan var mı?” çılgılığı ve mamalara alarm takılması... Önümüzde çetin bir yılın, hatta yılların olduğunun ilk göstergeleriydi. Dediler ki, “Bebek bezi yok, mama yok, süt yok, yağ yok, sebze yok, hiçbir şey yok...” Birdenbire yoksulluktan açlığa doğru evrileceklerini, bunun böyle bir hafta içerisinde, bu kadar hızlı olacağını gerçekten düşünmemiştim. Özellikle kadınlar, yalnız anneler bu süreci çok daha ağır geçirdi. Açlıkla mücadele etmek için kendilerince yöntemler geliştirdiler. Bebeklerine mama yerine şekerli su, pirinç lapası, hatta hazır çorba vermek gibi yöntemler... Görüştüğüm kimi anneler, henüz yaşları uygun olmamasına rağmen bebeklerine mamayı bıraktırdıklarını söylediler.

Yokluk, ama öyle böyle değil. Sürekli açlıkla mücadele eden aileler. Sürekli mamayla bebek beziyle imtihan edilen ve onların gözlerine bakmaktan utanan anne-babalar. Yerel yönetimlerin salgındaki “açlık” durumunu geç anlaması, bir “yardım kolisi” ile hayatın devam edeceğini sanmaları, bir kez verilen 1000 lirayla bütün bir yılın zararını toparlayacaklarını düşünmeleri, derin yoksulluğu iyice derinleştirdi. Pandeminin ilk yılında özellikle kağıt toplayıcıları günlük 30-40 lira kazançla evlerine döndüklerini anlatıyorlardı, o da çıkabildikleri günlerde... Faturalar, biriken kiralar, gıda harcaması derken, işin içinden çıkamayacak duruma geldiler.

Yasaklar gevşetilip sokağa yavaş yavaş çıkılmaya başlandığında da durumlarında bir değişiklik olmadı maalesef. Çöplerde eskisi gibi malzeme bulamıyorlardı artık. Kağıt toplayıcıların sayısı artmış, hurda fiyatları düşmüştü.

Salgının sürmesi nedeniyle, çöpleri karıştırmak onları covid bulaş riskiyle karşı karşıya getiriyordu. Ve sonunda, birikmiş faturaları nedeniyle önce elektrikleri kesildi. Ardından biriken kiraları ödeyemedikleri için ev sahipleriyle sık sık tartışmaya başladılar. Ev sahipleri evden çıkmaları için tarihler verdi. Hatta birkaç aileye tarih bile verilmedi; doğrudan sokağa atıldılar.

İşte böyle bir dönemde Cumhurbaşkanı'nın ihtiyacı olanların bazı bankalardan çok az faizle kredi alabileceğini söylemesi, birçok yoksul mahallede etkisini gösterdi. Hatta bazı bankaların temsilcileri, kredi vermek için bu mahallelerde dolaşmaya başlamıştı. Çok zor durumda olan kişiler 5 bin liralık tüketici kredisini çekti. Örneğin destek verdiğimiz kağıt toplayıcılarından biri Kasım 2020'de 5 bin liralık kredi aldı, oysa ne bir mülkü var ne de sabit bir geliri... Mahallede ziyaret ettiğim iki aile de çektikleri kredinin kendileri için "can simidi" olduğunu, o dönemde pandeminin kısa sürede biteceğine ve bu krediyi de rahatça ödeyebileceklerine inandıklarını söylediler.

Kredi alanlardan biri, eline geçen parayı barındığı baraka/gecekonduyu daha yaşanılır bir hale getirmek, malzeme satın almak için kullanmış. İlköğretime giden üç çocuğu ve bir bebeğiyle yaşadığı eve, en azından farelerin girmesini engellemiş böylece. Fakat son dört aydır, aylık 190 lira olan kredi taksidini ödeyemediğini; gıdaya, mama ve beze erişimde zorlandığından, günlük kazancını temel ihtiyaçlar için harcadığını anlatıyor.

Kredi çeken ve okuma yazma bile bilmeyen başka bir kadın, bankadan sürekli gelen uyarı mesajlarını ilköğretime giden oğlunun ona okuduğunu aktardı bana. Geceleri uyuyamadığını, cezaevine girmekten çok korktuğunu söylüyor.

Her ikisi de günlük iş yapıyorlar; kilometrelerce yol yürüyüp kağıt topluyorlar, mendil, su satıyorlar, temizliğe gidiyorlar. Günlük 50 lira kazanıyorlarsa 20'sini, 30 lira kazanıyorlarsa 10 lirasını, ay sonunda gelecek kredi borcu taksidini ödemek için biriktiriyorlar.

Taksit birikmiyor; evde aç kalan bebeğin çığılığı kredi borcu için biriken parayı eksiltiyor her seferinde...

SIĞINAK

Selma pandemiye kapısı, bacası kırık bir evde, 1, 4 ve 6 yaşlarında üç çocukla birlikte geçiriyordu. Her arayışında farklı bir dert anlatıyordu. Bir gün gıda ihtiyacı, diğer gün temizlik maddeleri, başka bir gün bebek bezi ve maması dert oluyordu. Ama esasında onun sesindeki hüznün bütün bunların dışında, evde çocuklarıyla birlikte gördüğü zorbalıktı.

Kapanma dönemlerinde yarı açık ve sürekli kırılan penceresinden gelen seslere çocukların çığlıkları karışıyordu. Komşularının “aile içinde olur böyle şeyler” yorumuyla, yükselen çığlıklar yerini sessizliğe bırakıyordu.

Sokağa çıkma yasağı olmadığı zamanlarda, sırtına bağladığı bebeğiyle market önlerine gidip çöplerden yiyecek topluyordu Selma. Arada sırada kağıt mendil satıyordu. Eve döndüğündeyse kazandığı tüm parayı eşi alıyor, yine çocuklar aç kalıyordu. Gece olunca evin içinde çocuklarla birlikte attığı çığlıklar bütün sokağı inletiyordu.

Selma sonunda dayanamayıp üç küçük çocuğuyla karakola gitti. Sonra da kendini bir sığınma evinde buldu. Sığınma evinde yalnızca bir hafta kalabildi. Orada yabancı hissettiğini, çocukların da mutsuz olduğunu, süt isteyen çocuğuna istediği anda süt bulamadığını, çocuklarının çok hareketli olması nedeniyle “sığınma evine rahatsızlık verdiklerini”, bu nedenlerle oradan ayrıldığını söylüyor. Tek odalı bir evde oturan annesine gittiğini, üç çocukla bir gece parkta yattığını, sonra yine eve döndüğünü anlatıyor. Çılgınlık bir gecenin ardından, eşi cezaevine giriyor. Selma'nın ise şimdi yeni bir evi var. Yine kirasını ödemekte zorluk çekiyor ama, penceresinden gece yarısı korkuyla çığlık atan çocukların sesi duyulmuyor artık.

AĞIRLAŞAN
ÇEKÇEK

A Ğ I R L A Ş A N

Ç E K Ç E K

KAĞIT VE PLASTİK TOPLAYAN BİR ÇİFTİN ANLATTIKLARI
HİKAYENİN SAHİBİ: İSİM PAYLAŞMAK İSTEMİYORLAR
GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER

– İstanbul'da doğdum. Mahalledeki ilkokulda sekize kadar okudum. Cebimde harçlık olmadan okula gittim, çoğu zaman beslenmem de olmazdı. Ama öyle böyle ben okula devam ettim. Çok istedim liseyi de okuyayım ama maddi imkanlar el vermedi. Biz üç kardeşтик, ben en küçükleriyim. Benden büyükleri ilkokulu bile bitirmeden okulu bıraktılar. Günlük işler yaptılar. Bir şekilde ayakta durmaya çalışıyorduk. Ben yine sekize kadar iyi okudum... Sonra fabrikalarda çalıştım. Gurbete gittim iş için, inşaatlarda çalıştım. Ayakkabı boyacılığını yaptım. Kağıt topladım. 17 yaşında evlendim. Askere gitmeden önce bir çocuğum vardı benim.

Şimdi kağıt topluyorum, arada başka işler bulursam onlara da gidiyorum. Diyelim sabah oldu, evden beş gibi çıkıyorum. Alemdağ, Taşdelen, Nişantepe... Dokuz-ona kadar dolaşıyorum. Günde en az 7-8 saat yürüyorum, çekçek de benimle geliyor. Saat geçtikçe o da doluyor, ağırlaşıyor, yürümek daha da zorlaşıyor. Hem kağıt topluyorum, karton, koli ne varsa, hem plastik, naylon, poşet, şişe işte... Çöpten hurda çıkarsa onları da alıyorum. Hurda olsa yine daha iyi oluyor.

Yenecek gibiyse, varsa yiyecek de alıyorum.

Sebze, domates, biber, patates... Eve getirip yıkayıp temizleyip yiyoruz. O çekçek de benim değil, sabah çıkınca hurdacıdan alıyorum, topluyorum, dönüşte hurdacıya geri gidiyorum. Topladığımı alıyor kantara koyuyor. Kağıdın kilosu 60 kuruş. Yüz kilo olursa 50 lira, 60 lira alıyorum. Çekçeği de bırakıyorum. Bakkala, o gün varsa pazara, markete giriyorum.

Neyse o günlük para, ona göre bir şeyler alıp eve dönüyorum. Yani biz topladığımızla ancak mutfaklık neyse onu alıyoruz, tüpü değiştiriyoruz. Bunun kirası var, faturası var, başka borçları var, çocukların masrafı var... Var da var, öyle değil mi? Evi böyle döndürüyoruz. 100 kilo toplaması da öyle kolay değil, ayaklarım yoruluyor, su topluyor, bazısı mantar oluyor. 30 kilo, 40 kilo toplayıp bıraktığım oluyor, sonra akşam serinliğinde yine çıkıyorum çıkabileceğimsem. Bazen birkaç gün dinleniyorum, ayaklarım toparlasın diye. Bazense birkaç gün toplayıp biriktiriyorum, ancak öyle 100 kilo yapabiliyorum. Bunun yağmuru var, sıcaklığı var, kışı var. Şimdi bizim mahallede herkes çekçeğe çıkıyor. Farklı farklı saatlerde çıkıyoruz, farklı çöplere gitmeye çalışıyoruz. Ben aslında sekiz yaşımdan beri çıkıyorum, okuldan sonra gidiyordum eskiden. O zaman bu kadar yoktu kağıt toplayan. Bir kişi sürekli her gün de çıkamaz, insanın vücudu kaldırmıyor. Dönüşümlü çıkmak gerekiyor.

– Ben Gebze'deydim. Eşimle görücü usulü tanışıp evlendik, 17 yaşlarındaydım ben de... Üçe kadar okudum, okuma yazmayı tam sökemedim. Okuyorum ama yazamıyorum diyeyim. 6 seneden beri kağıt topluyorum. Bir gün eşim gidiyor, bir gün ben. Tek kişi yapamayız bu işi. Hem çocuklar var, hem de insanın vücudu kaldırmıyor. Pandemide cumartesi-pazar günleri ve akşamları sokağa çıkma yasağı vardı. Normalde akşam beş-altı gibi serinlikte çıkıp geceye kadar topluyorduk ya da sabah daha erkenden çıkıyorduk. Bir bakmışsın yasak dokuzda başlamış, bir bakıyorsun yedide... Akşam beşten sonrası bile yasak oldu bazen, biliyor musunuz? Tam çekçeğe çıktığımız saatler. E o günlerde çıkamıyorsun. Bir de hastalıkla ne ilgisi varsa, kağıdın kilosu düştü. Bazı yerler kilosunu 30 kuruşa, 40 kuruşa almaya başladı. Yani yüz kilosu ne yapıyor, 30 lira, 40 lira... Ev kırk lirayla dönmüyor, döner mi? Sizce döner mi? Her şey çok pahalı. Çekçeğe çıkmanın avantajı ne biliyor musunuz, bazen yiyecek de buluyorsunuz. İyi durumdaysa alıp eve getiriyorsunuz.

Ben çıktığım zaman eşim çocuklara bakıyor. Çocukları asla yanıma almıyorum, perişan olurlar. Öğrensinler de istemiyorum, okula gitsinler, bilmesinler bu işi istiyorum. Ancak yaşayan bilir, çok zor, kaç kilo oluyor çekçek, yokuşu çıkması çok zor. Kan ter içinde kalıyorsun, bırakayım diyorsun. Sonra trafiği var, arabaların kenarından, peşinden hızlı hızlı gitmeye çalışıyorsun. Yokuş aşağı inmesi ayrıca zor. Hepsi çok zor. Ağırlaşsa bir dert, ağırlaşmasa para kazanamıyorsun.

Benim tek hayalim, doğru düzgün bir evim olsun... Şu andaki evim hamamböceği kaynıyor, hep rutubet. Biraz birikim yapıyoruz, 300-400 milyon (lira), açıkları kapatmaya çalışıyoruz. Mutfağın yapılması lazım. Her şey kaldı. Boya yapsak rutubeti gider diyorum ama ev çürük. Bir evim olsa, tertemiz, ailecek girsek yaşasak, kira derdi olmasa... İkinci hayalim de çocuklarımın sonuna kadar okuması. Şimdi de okula devam ediyorlar, edecekler tabii ki. Ne olursa olsun okula gidecekler.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 49

“Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, âdil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla de tamamlanan âdil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.”

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, madde 24

“Akit Taraflar, toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

- toplumsal dışlanma ve yoksulluk durumunda yaşayan ya da bu duruma düşme tehlikesinde olan kişilerin ve ailelerinin, özellikle istihdam, konut, eğitim, öğrenim, kültür ile sosyal ve tıbbi yardım olanaklarına fiilen ulaşmalarını teşvik edecek genel ve eşgüdümlü bir yaklaşım çerçevesinde önlemler almayı;*
- bu önlemleri, uyarlanmasını sağlamak amacıyla gerektiğinde gözden geçirmeyi; taahhüt ederler.”*

Avrupa Konseyi, Avrupa Sosyal Şartı, Madde 30

“Şehrimizde izinsiz-ruhsatsız atık toplama ve ayırma faaliyetleri; başta çevre ve halk sağlığı sorunları olmak üzere, kayıt dışı ve sağlıksız koşullarda istihdama yol açmakta, ayrıca kamu zararı ve haksız kazanç sebebiyet vermektedir. .... Bu ilçelerimizde bir daha çekçekçi diye tabir edilen atık toplayıcıları olmaması için belediyelerimiz, muhtarlıklarımız ve hemşehrilerimizin gereken duyarlılığı göstereceklerine inancımız tamdır.”

İstanbul Valiliği, Basın Açıklaması, 2021-69

“Koronavirüs toplumun tüm kesimlerini etkiliyor. En çok da yevmiye ile çalışan veya ailesini günlük kazançla geçindirenleri etkiliyor. Mağazaların ve iş yerlerinin kapanması nedeniyle atık toplayıcılarının günlük kazancı 10’da 1’e kadar düşerken, bazı kentlerde de atık toplama işi tümüyle yasaklandı.”

Habertürk, 03.2020

“Salgında işsiz kalan binlerce kişi kağıt toplayıcılığı yapıyor.”

Sözcü, 12.2020

“Sıfır Atık Projesi, ardından Türkiye Çevre Ajansı kurulması yönünde çalışmalar, yaşamlarını atıktan kazanan geri dönüşüm işçilerini kaygılandırıyor. Pandemi sürecinde sokağa çıkma yasakları nedeniyle işlerini yapamadıkları için ekonomik zorluklar yaşadıklarını anlatan M.K., “Artık topladığımız çöpten de vergi alırlar diye korkuyoruz” diyor.”

Gazete Duvar, 12.2020

“Türkiye’de ortalama yarım milyon atık toplayıcısı bulunuyor. Atık sektörünün bel kemiğini oluşturan yüz binlerce kağıt toplayıcısının talebi iş güvenliği ve sigorta.”

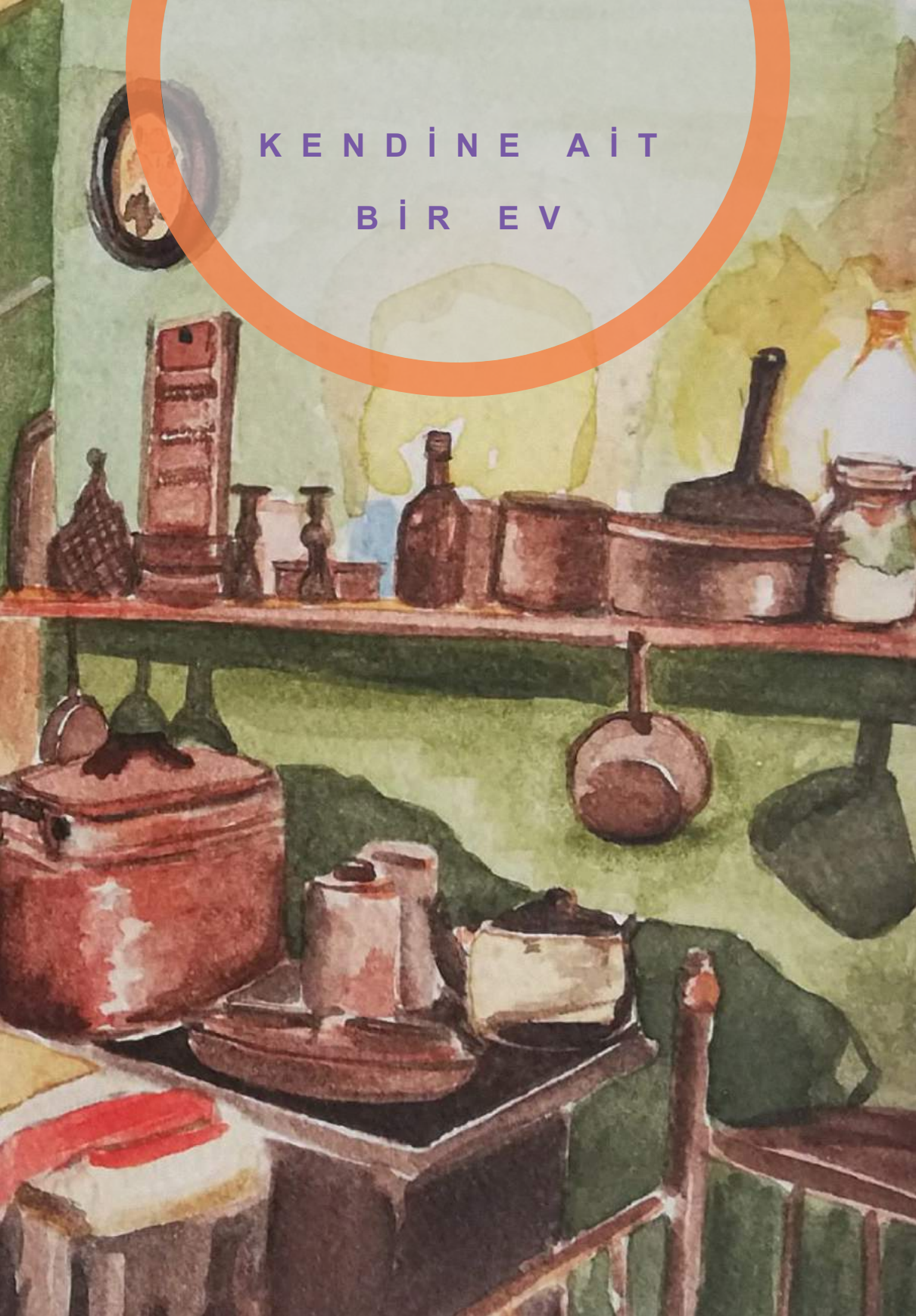
SATDER

“İstanbul’da kağıt toplayıcılarına eş zamanlı operasyon: İstanbul Ataşehir’de polis ve belediye ekipleri, kağıt toplayıcılarına yönelik operasyon düzenlendi. Operasyonda çok sayıda kişi gözaltına alındı.”

dokuz8 Haber, 06.10.2021

KENDİNE AİT
BİR EV

K E N D İ N E A İ T B İ R E V

HİKAYENİN SAHİBİ: İSİM PAYLAŞMAK İSTEMİYOR

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: SELEN YÜKSEL

*Hikâyede geçen mahalle ve sokak isimleri gerçeği yansıtmamaktadır.

– Benim hikâyem çok karışık. Önce evlilik hikâyemi anlatayım. Eşim benim kankimdi, birbirimizi seviyorduk. Beni istemeye geldiler, babam da verdi. Ertesi gün bana etek ve küpe getirdiler, taktılar. İki üç ay sözlü kaldıktan sonra annem sözü attı, ben de kaçmak zorunda kaldım. Annem beni karakola şikayet etti. Ben eşimden şikayetçi olmadım. Böylece evlendik, bana düğün yaptılar. İlk evlendiğimizde çok zor durumdaydık, çadırda yaşadık. Kızım çadırda doğdu. İki sene çadırda oturdum. Ama annem de çadırdaydı, benim küçüklüğüm çadırda geçti. Çadırda oturmak çok zordu; su yoktu, tuvaletimiz yoktu. Çadırda istediğin gibi banyo yapamıyorsun, yatamıyorsun. Fareler var, böcekler... Böceklerden nefret ediyorum. Belediye habire yıkıyor çadırı; sen yapıyorsun, belediye yıkıyor. Yıktıklarında yakındaki fabrikada kalıyorduk bekçilere söyleyip. Tuvalete metroda gidiyorduk, o şekilde geçiyordu hayatımız. Sonra bir ev bulduk, kirası ucuzdu. 2018 yılıydı, 350 liraydı kiramız. Bu evi tutmak istiyorum, dedim. Annem bana yardım etti, dayımdan borç aldım. Dayım, annemin hatırına bana bir büyük altın verdi, ona borcumu da hâlâ ödeyemedim. Gittim, o evi tuttum. Dudullu'daki ev bu işte. 5-6 ay oturdum o evde. Kiramı ödeyemeyince Hacer Abla'nın numarasını buldum. Hacer Abla ben kiramı ödeyemiyorum, çok zor durumdayım, dedim. Hacer Abla da bizi Bakkalköy'den beri tanıyor ama ben o zaman küçüktüm, hatırlamıyorum. Oğlum evde doğdu, rahat etti. Kızım kartonun içinde, çadırda büyüdü.

Eve çıktıktan sonra da kiralari ödeyemedim. 5-6 tane ev değiştirdim. İlk Anadolu'da oturuyordum. Dudullu'dan çıktım, Çimen Mahallesi'ne geldim. Çimen'den sonra Erguvan'da oturdum. Hürriyet Caddesi'nde. Oradan tekrar Ekşi Mahallesi'nde Kanyon Caddesi'ne taşındım. Eğer ev tutarsam tekrar Çimen'e döneceğim. Birçok ev değiştirdim. Hep kira yüzünden ev sahiplerim beni attı. Bir tanesi kontrat yaptı ama "istediğim an seni atabilirim" gibi bir şey yazdı. Benim de okumam yok, bakmadım kontrata. Bu sefer kontrat yaptırırsam iki senelik yaptıracağım. Kardeşimi götüreceğim yanımda, o okuma yazma biliyor. Okutturacağım ki habire ev değiştirmek zorunda kalmayayım. En çok Ekşi Mahallesi'ndeki evi seviyordum ama kirası çok fazlaydı.

Çıkartamıyorduk kirayı. cÇocuklar küçüktü. Hep borç alarak ödüyordum. En son, ben çıkacağım, dedim. Ev sahibi de sağolsun, birikmiş kiranın yarısını aldı. Kirası, elektriği, suyu ayda 1000 liraya geliyordu. Ben 1000 lira nereden kazanıyorum da vereyim? En son evimin kirası 500'dü. Karısı, çocukları çok iyiydi, Allah razı olsun, ama ev sahibim iyi değildi. Hepsi iyiydi, bir kocası iyi değildi. Biz alt katta oturuyorduk, bodrum gibi bir yerde, ev sahibi üst katta oturuyordu. Kapıya odun koymamı istemiyordu, çamaşır sermeme izin vermiyordu, çocukların sesine karışıyordu. “Bağırmayacaksınız” diyordu bana. En son, “Mayısta çıkacaksınız” dedi, “ben istemiyorum” dedi. Çıkmak zorunda kaldım. Eşimin babasının abisinin çocuğunun yanına geldik. Daha önce evden çıkartıldığımda hep annemin yanına gidiyordum. O ev de çok kalabalık, rahat edemiyordum, çocuklar kavga ediyordu. Bu kaldığım yer de öyle kötü... Çocuklar kavga yapıyor, geçinemiyorlar birbirleriyle. Tabii onlar benim çocuğumu dövünce katlanamıyorum, yapmayın diyorum.

Her ev aradığımda, her bir eve geçtiğimde benim için çok zorluk oluyor. Ev bulmak çok zor, bir de yerleşmek çok zor. Ha dediğinde yerleşemiyorsun, tutamıyorsun. Bayağı aramız gerekiyor ev bulmak için. Herkese de ev vermiyorlar. Bir kere eve gidiyorsun, “Ben sana ev veremem, sen Roman’sın, kiralarını vermezsin” diyor. Evi temizlemek, tutmak, dayamak, döşemek, boya yapmak... Gerçekten çok kötü durumda oluyorum. Taşındığım evlerde kiracı gibi değil, kendi evim gibi benimsiyorum. Temizlik yapıyorum. Burası benim, buraya önem vereyim diyorum. Camları siliyorum, perdelerini takıyorum, yatak odamı güzel topluyorum. Salonu topluyorum, dışarısını yıkıyorum.

Koltuklarımı... Koltuklarım yoktu, Allah razı olsun, bir tane kadın çıkarsa koltuklarını bana bırakacak. Koltuk da yok evin içinde. Çok zor oluyor taşındığımız evleri benimsemek de. Taşınırken eşyalarım da mahvoluyor tabii. Dolabım yok. Vardı, kapağı kırıldı. Makinemin kapağı bozuldu. Çamaşır yıkayamıyorum. Elde yıkamaktan nefret ediyorum. Yatağım yoktu, yatak odam yoktu. Yatak derken, karyolanın üzerinde yatıyordum. Şimdi ev sahibim bana bir tane yatak verdi. En zoru zaten bu devirde ne bir dolabımın ne makinemin olması. Televizyonum zaten yoktu, hâlâ da yok. Eşimin akrabalarıyla beraber oturuyoruz ya, birlikte izliyoruz televizyonu.

Evden çıkarılınca çocukların da düzeni bozuluyor. Kızım kolay benimseyemiyor. “Burası misafir anne, biz artık evimize gidelim, çok kaldık” diyor. Oğlum da hep bana “Eski evimize gidelim” diyor. “Yok anneciğim” diyorum, “oraya gitmeyelim, orada büyük büyük fareler var.” Dudullu’daki evimizi diyor, fareler vardı orada, koca koca. Çocuklar tuvalete gidemiyorlardı, korkuyorlardı. Fareler gece ekmeklerin içine giriyor, ekmekleri hep çöpe atmak zorunda kalıyordum. Yemekleri yiyorlar. Dolabımız da yoktu ya, hep yiyorlardı açık olunca. Bu yüzden ben ev sahibine söyledim, “Bir çözüm bul” diye, bulmadı. “İstemiyorsan çık evimden” dedi. Ben de o zaman çıktım evinden. Fareli evde nasıl oturayım ben?

“Ev ara” dedi. Demesi kolay ama gel de bize sor sen. Geçinemiyorsun, paran var mı, eve çıkabilecek misin... “Sizin bir eviniz var tabii, söylemesi çok kolay” diyorum. Diğer evlerimde de hep ev sahibi çık dedi. Kirayı ödeyemediğim zaman, ev sahibi kapıya geldiği zaman ben yerin dibine giriyorum. Ev sahibinin lafları benim çok gücüme gidiyor. Bağılıyor, çağırıyor. “Günü gününe neden vermiyorsun? Geçti, neden vermiyorsun?” Kirayla geçindiğini söylüyor bana ama biraz da bizi anlasa, pandemi dolayısıyla işe gidemiyoruz, bir şey yapamıyoruz. Bizi anlasa dediğim, o da zor durumda kalsa bize bağırmas. Yok, anlamıyor.

Korona yokken daha kolaydı, işe gidebiliyorduk. Eşim sokağa çıkma yasağında korona oldu. On yedi gün yasak, üzerine beş gün daha eklenmiş. Hiç dışarı çıkamadı. Geçen market de kapandı, alışveriş de yapamıyorsun. Çocuklar da sürekli bakkala gitmek istiyor. İşe gitmeyince para da gelmiyor. Çok zor oluyor bizim için bu yasak.

Kira, faturalar da çok zor oluyor. Elektrik yardımım var, onu devlet ödüyor. Suyu da Derin Yoksulluk Ağı ödüyor, gıdayı da Yoksulluk Ağı gönderiyor. Gıda az gelince çocuğum hastalanıyor. Çocuklar sürekli dondurma istiyorlar, başkalarında görüp onlar da istiyor. Bakkal onlar her gittiğinde veresiye veriyor. Bakkala her gittiğimizde oğlum “ver” diyor. Ver demesi kolay ama ben nasıl ödeyeceğim onu? Bir yere de gitmiyorum. Böyle, nasıl diyeyim?

Kaçak göçek maskemi takıp kâğıt topluyorum, arkaya çuval yapıyorum. Arabam yok, çekçek yok, hiçbir şey yok. Dışarı çıkma yasağı var, bir yere gidemiyorsun. Hep ortada kaldım. Bu pandemi bitse de bir an önce rahatımıza kavuşsak. Koronayı da yeni atlattım, yine de maske takıyorum. Çocuklara da maske takıyorum. Biz bir sefer ayakta atlattık ama ikinciye yatakta geçirilmiş, öyle söylüyorlar.

Geçen gün sokağa çıkma yasağında mecbur kaldım, evde hiçbir şey yoktu, aldım bir tane çekçek, çocukları da yanıma aldım, kâğıt toplamaya gittim. Yukarı kadar gittim çocuklarla, polis çevirdi bizi. Allah’tan çevirdi yoksa bayılacaktım. Su içemiyorum, çocuklar ağlıyor. “Anne su al” diyor. Para yok, nasıl su alayım? Geçenlerden istiyorum, vermiyorlar. Hemen eve geldim, hemen çeşmeden çocuklara su verdim. Elimi yüzümü yıkadım, kendime geldim.

Polis, “Eve dönün, yasak olduğunu bilmiyor musunuz?” dedi. “Biliyoruz ama sadece yasak demeyi biliyorsunuz” dedim, “Evde ekmeğiniz, yemeğiniz var mı diyor musunuz?” Yasağı koydunuz, insan bir yardım eder. Geçen kaymakamlığa gittim. Sen korona oldun ya, koli getirdik, bir de haziranda gelip yazılacaksın, o zaman alacaksın kolini diyor. Bir de haziran, düşünebiliyor musun? Korona olduğumda getirmiş, bir de haziranda... Bana bir sıra bekletti, 41 kişiyi bekledim ben oraya girmek için.

Biz hep kâğıt topluyoruz. Eşimin arabası vardı, kâğıda gidip geliyordu, bakıyordu bize. Küçük bir arabamız vardı, böyle küçücük. Arabası da bozuldu, hiç çalışmıyor. Biz de kirayı verebilmek için arabayı hurdaya verdik. E, şimdi arabamız da yok. Bir yere de gidemiyoruz. Düzenli gelirimiz olsa neler yapmak istemezdim ki... Eşim güzel bir işe girse, çalıştırsalar onu, her ay bana düzenli bir maaş gelse kiramı öderim, elektriğimi öderim.

Bak, biz sürünüyoruz. Ben oğlumun da böyle sürünmesini istemem. Oğluma bir ev almak isterim. Biriktirim. Birazını yiyorsam birazını kenara koyarım. Araba alırım kendime. Elimden geleni yaparım. Hayalim bir ev almak. Kendime ait bir arabam, bir evim olsun. Çalışıp çocuğum için bankaya biraz para atarım. Başka hiçbir şey istemiyorum. Kendime ait bir evimin olmasını çok istiyorum. Hiçbir şeyim de olmasa evim olsun istiyorum. Çocuklarımla mutlu mesut yaşamak istiyorum. Ha bire ev değiştirmekten gerçekten bıktım. Kendime ait olsa taşınmam. Düzenli bir hayatım olur, düzenli bir uykum olur.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin, konut da dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler bu hususta hür rızaya dayalı uluslararası işbirliğinin temel önemini kabul ederek, bu hakkın gerçekleşmesini güvence altına almak için uygun tedbirler alacaklardır.”

Birleşmiş Milletler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 11

“Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.”

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Madde 25.1

Elverişli konut hakkı; kullanım hakkının yasal güvenliği, hizmetlerin kullanılabilirliği, ödenebilirlik, erişilebilirlik, oturulabilirlik, konumsal ve kültürel elverişlilik unsurlarına sahip bir konutta barınmayı kapsar.

Birleşmiş Milletler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 4 no.lu Genel Yorumu

“Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 21

Araştırmamıza göre; görüşme yapılan, günlük işlerde çalışarak geçimini sağlayan ailelerin %10'u baraka/çadır koşullarında yaşıyor. Ailelerden bazıları kentsel dönüşüm sebebiyle evlerini kaybettikten sonra, bazıları pandemi döneminde evlerini kaybettiklerinde, bazıları ise İstanbul'a geldiklerinden beri baraka veya çadırdaki yaşadıklarını söylüyorlar. Baraka ve çadırlarda yaşayan ailelere derinlemesine görüşmeler sırasında yaşam alanlarında ne kadar güvende hissettikleri sorulduğunda, yaşam alanlarının temel güvenlik ve yaşam gereksinimlerini karşılayamadığı ortaya çıkıyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

Türkiye'de kişilerin %40,7'si hanedeki kişi sayısına göre fazla kalabalık evlerde yaşıyor.

Eurostat, Overcrowding rate by income quintile, 2020

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı "Barınma Yardımları" olarak adlandırılan bir destek sunuyor, bu destek güvensiz ve sağlıklı koşullardaki evlerin bakım ve onarımı için sağlanan nakdi bir destek olarak uygulanıyor. Fakat bu destekten yalnızca tapu sahipleri yararlanabiliyor.

Alpkan Birelma, Türkiye'de Evsizlik: Genel Bir Değerlendirme, 2014

Türkiye'de nüfusun %39,3'ü ısıtma sorunları yaşadığını, %36,9'u ise çatı akması, çürümüş pencere çerçeveleri, rutubet gibi güvensiz barınma koşullarıyla karşılaştığını söylüyor.

TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020

Bahar

The background is an abstract painting with thick, expressive brushstrokes in various colors including blue, brown, grey, and yellow. A large, semi-transparent orange circle is centered in the upper half of the image, containing the text. The text is in a purple, sans-serif font, with the letter 'O' in the second line being orange and matching the circle's color.

AŞK
DİYORLAR

A Ş K

D İ Y Ö R L A R

HİKAYENİN SAHİBİ: SULTAN ve ALİ

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER

(Bir çiftin diyalogu – Sultan ve Ali)

SULTAN: Biz görücü usûlüyle tanıştık. Ali askerdeydi. Evet, biz birbirimizin yüzünü görmemiştik. Ben 1995 Üsküdar doğumluyum, Ali de öyle.

ALİ: Benim babam içki masasındaymış bir gün, düğün oluyormuş, babam biraz fazla içmiş. Sultan'ın babası da babamı önceden tanıyormuş. Yani, onun kardeşinin çocukluk arkadaşı benim kayınpeder... “Gel sana evde kahve yaptırayım da kahve iç” demiş. Tabii babam da bu teklifi kabul etmiş. Onların evine gitmişler. O zamanlar 20-21 yaşlarındayız ikimiz de. Yalnız benim hiçbir şeyden haberim yok, çünkü ben o sırada askerdeyim...

Benim bir şeyden haberim var mı ki? Bir gelmişim, evde yabancı birisi var, kahve istiyorlar. Misafir gelen kişiye yapmayacak mısın kahveyi? Ben nereden bileyim beni oğluna isteyecek? İlerisi daha da komik... Ali'nin babası gidip geliyor, gidip geliyor. Benim adımla açmaya başladıkça annem olayı anlamış. “Benim size verecek kızım yok” diye şimdiki kayınpederimi evden kovalamış. “Buraya geliyorsan kahveni iç, içmiyorsan al kendini git, bir daha kızımın lafını açma” demiş. Böyle demiş ama var bir bildiği, meğer Ali'yi benden önce başkasıyla evlendirmişler! Ali evliymiş.

Evlenip ayrılmıştım. Görücü usûlü evlendik, birbirimizi sevedik, ayrıldık. Sonra ben zaten askere gittim. Babam gidiyor, Sultan'a bakıyor falan. Ben ne bileyim, haberim bile yok... Babam da yüzüzlük yapıp hep gidiyormuş yine, kovalanmasına rağmen.

Bir şekilde orada ne oldu ne bittiyse Sultan yeşil ışık yakmış, “Askerden dönünce görüşelim” demiş. Sonra babam aradı, “Oğlum izin al, gel hemen” dedi. Geldim, hâlâ ne oluyor anlamadım. Sultan'ı ziyarete gittik, bir girdim, ben otururken annesi bana terlik fırlattı! Ne olduğumu şaşırdım.

Kayınpederimin elini öptüm, kayınpeder hemen elini verdi. Kaynanamın elini tam öpeceğim, kaynana bana “Sakın, sakın, gelme, gelme, gelme! Git buradan. Sakın, sakın... Sana verecek kızımız yok” diye başladı. Yani, “Umut etme, iki dünya bir araya gelse hayatta sana kız mız vermem” diyor.

Ben de olanlara gülüyorum o sırada. O zamanlar cahillik mi vardı neydi, hiçbir şey düşünmüyordum. Her şey fasa fiso geliyordu bana. Bilmiyorum, ben evliliği düşünmüyordum. Evlenmeyeceğim diyordum ama, sonradan birbirimizi görünce... Görücü usulü ama birbirimizi sevmeye başladık. Zaten birbirimizi görür görmez tutulduk birbirimize. Anlamadık, nasıl bir şeyse...

Aşk diyorlar.

O zaman yine evlilik yoktu aklımda. Birbirimizi tanıdıkça, sevdikçe evliliği düşündüm. Altı ay falan öyle görüştük. Düşün yaptık, evlendik. Ataşehir’de oturuyordum, Çekmeköy’e taşındım.

O sıralar babam dedemlerle oturuyordu, biz de onların evinde yaşamaya başladık. Ama diğer aile bireyleriyle çok kalabalık... Küçük evlerde yaşamak çok zor oluyor. Dedemlerin evinin bahçesinde, arka tarafta başka bir boş ev vardı, harabe gibi. Orayı gözümüze kestirdik, geleni gideni yok, benim küçüklüğümden beri orası kulübe gibi duruyor orada. E ayrı kiraya çıkayım desen kira parasını her ay nasıl denkleştireceğiz, garantisi var mı? Başladık o kulübeyi silip süpürmeye, toplamaya, ev haline getirmeye... O zamanlar geri dönüşümde çalışıyordum. Düzenli olmasa da aydan aya ödüyorlardı. Hâlâ orada çalışıyor olarak gözüküyorum ama ücretsiz izine çıkarttıkları için bir seneden beri boştayım. Her neyse işte... Ondan sonra oraya camdır, kapıdır, penceredir, bilmem nedir aldık. Oturmaya başladık.

Yani yıl oldu 2017, biz o kulübeyi kendimize ev yaptık. Uzunlamasına iki tane odası vardı. Küçük bir tane mutfağı vardı. Bir tane lavabosu vardı. Öyle bir evdi. Biz girdiğimizde elektrik, su yoktu. Elektrik, suyu da biz çektik aslında oraya. Annemin evinin arkasında olduğu için elektriği annemden çekiyorduk. Suyu da annemden bağlatmıştık. Tuvalete banyoya da annelere gidiyorduk. 2 sene kadar kaldık orada. Tabii bizde mobilya falan yok. Televizyon yok. Hiçbir şey yok yani. Evde sadece bir halı var. Bir de halının altında muşamba var. Yani o var, başka bir şey yok evde. Mutfakta dolap, tezgah yok. Piknik tüpü var, kapacak yerde duruyor. Bir tane döşek vardı, yer yatağı, çeyizim, onda da yatıyoruz.

Sultan’la hayatımız biraz orada geçince, babamlar ve dedemler arasında sorunlar başladı. O arada Sultan doğum yaptı. Tam doğum yaptığı gündü, hiç unutmuyorum, eve geldik. Babamla dedem yine tartışmış. Ben Sultan’la evde kaldım, duymazdan geldim. Daha bebek 2 günlükken, dedem tuttu babamı çıkarttı. Onunla birlikte, “Bahçeyi boşaltın” diye bizi de çıkartmasın mı!

Bu olay da geçen sene mart aylarına geliyor. Korona pandemisi başlamaya başlamış. Ali’yi ücretsiz izne çıkarmışlar. İki ay geçmiş, daha bir şey ödememişler. Biz kendimizi idare ediyorduk, ama para biriktiremiyorduk. E işten çıkarılınca ne yapacaksın? Bir de o sırada kulübemizden çıkarıldık. Ben 2 gün olmuş, çocuk doğurmuşum. O zamanlarda da sizinle tanışmıştık.

Ben çıkıyorum, ev bakıyorum, ama hayatımda hiç kirada oturmamışım. Ya kirayı ödeyemezsem bir ay, iki ay? Çık derse, çıkamam mı diyeceksin? Dedeme diyememişim... Neyse bir ev bulduk, sizin de çok desteğiniz olmuştu, o evi tuttuk. Gittik faturaları üstümüze aldık. Açırma parasını da taksite böldüler, eşyaları taşımaya, araç tutmaya para kalmadı. Zaten çok eşya yok da işte... Bir şekilde eve girdik, düzeni yaptık. Güzel geliyor, diyorsun kendi evim, kendi elektriğim, suyum. Ama ödeyebildiğin sürece işte... Biliyorsun biz o evden de çıktık. Elektrik şirketine borcumuz kalmış 250 lira, o da faizle o kadar çok birikmiş yani. Geçen aradılar beni. "Vallahi" dedim, "benim param yok." "O zaman" dediler, "sizin için işlemleri başlatacağız. Haberiniz olsun." "Beni hapse atın faiziyle 250 lira olmuş fatura için" dedim, ne diyeyim... Niye öyle söyledim, biliyor musun? Bu enerji şirketleri sessize yatıyorlar bir şey yokmuş gibi. 10 liralık borcun 6 ay sonra geliyor, 100 lira oluyor. O arada bir şey yapmıyorlar ama faiz bindiriyorlar. Kâr ediyorlar yani.

Evi bulması da çok zor oldu. Sokak sokak dolaştık, bir de haber verdik. O sırada geçici bir akrabada kalıyoruz ama, Sultan doğum etti, bebeğin daha iki günü geçmiş. Diyorum bir an önce rahat edecekleri bir yere geçsek. Belediyede çalışan bir arkadaşımız vardı, o ilanlara baktı internetten, bir yer seçtik, oraya gittik. Telefonda arkadaşım konuşuyor, her şey çok güzel. Sonra buluştuk. Adam bizim Roman olduğumuzu anladı. Caymaya başladı. Arkadaşımınla tanışık çıktılar bir de tesadüf, ama yani tanıdığı da halde evi vermek istemedi. "Hadi" dedi, "senin hatırın var ama kefilim sensin." O da, "Tamam, benim" dedi. Tabii ilk kirayı toparlamıştık, verdik, depoziti de verdik. Ben hemen başladım ikinci kirayı düşünmeye. Ben fabrikadan çıktuktan beri de çekçekle kağıt topluyorum zaten, oradan yaptığım günde 25-30 lira. Her gün çıksam, içinden 1 lira almadan biriktirsem, kirayı öderim. Faturası? Ee, gıdası?

Hem sevinçliyiz evi bulduk diye, hem de üstümüze kara bulutlar çöktü. Ben kâğıda çıkıyorum, eve geliyorum, çocuklarla ilgileniyorum, çekçeği Ali alıyor, o kâğıda çıkıyor. Bir tane kavanoz bulduk. Para aldıkça o günün yemekliğini ayırıp gerisini kavanoza teptik. Kirayı biriktiriyoruz. Böyle yapsak bile 3-4 günde bir 100 lira para biriktirebiliyorduk. Anneme söyledik, bari ilk aylarda kirayı düzgün ödeyelim diye. Kadıköy'de çiçek satmaya çıkabiliyorsa o daha iyi kazanıyor. Ama çiçek için de baştan paran olması lazım ki çiçekleri satın al. Sermaye gibi... O sıralar geçen yaz ayları oluyor. Annem çıkıyordu çiçeğe. O çıktığı günlerde bana da para ayırdı. Derken derken kira ödeme günü geldi. Açtık kavanozu. Annemin de yardımlarıyla ilk ayı ödedik. Bu sefer faturalar geldi. Faturaları valla ödeyemedik.

Yine para biriktiriyoruz, ama evin ihtiyaçları da var. Tekrar kısıtlamalar geldi, haftasonları zaten yasak. Bizim aldığımız para azaldı. Bu sefer gıdadan kısımaya başladık. Biz de ne yaptık; marketin çöplerini kullanmaya başladık.

Artık marketin çöplerinden ne çıkarsa, ayırıyoruz, yıkıyoruz, yiyoruz. O şekilde geçim sağlıyoruz. Bir tek ekmeğe para veriyoruz. Ekmek de olmuş iki lira... Sonra çöpleri geziyorum, bakıyorum ki artık marketçiler atılan malzemeyi kesip parçalayıp öyle çöpün içine atıyorlar. Onu neden yaptıklarını bilmiyorum. Gidiyorum, bakıyorum, öyle yapıyorlar. Belki tarihi geçiyor, zarar görmeyelim diye. Belki de market çöplerine giden çok oldu, gitmeyelim diye. Bilemiyorum. Ondan sonra işte, gerçekten zor yaşadık. Annemden de destek olmayınca ikinci kirayı eksik verdik, ev sahibinin yüzünde de güller açmadı tabii!

Baktık ki kirayı ödeyemiyoruz, elektriği, suyu ödeyemiyoruz. Yani yetişemiyor, hiçbir şeye yetişemiyor işte. Günde dönüşümlü olarak kağıt toplamaya çıkıyoruz ama para yetmiyor, o kadar pahalı ki yetmiyor. Yetmediği için de biz düşündük, taşındık. Üçüncü ay oldu, yine kira eksik. Faturalar desen, o bize bakıyor, biz ona bakıyoruz. Kağıt, plastik, hurda topladıktan sonra bahçede ayrıştırıyoruz onları. Ev sahibine şikayet olmuş, tabii adam bundan da rahatsız. Düşündük taşındık, millete yük olacağımıza... Eşim bana, "Kulübede oturur musun?" dedi. "Otururum" dedim, "oturmamak zorundayım." Ondan sonra kulübe yapacak yer baktık. Geldik bizim kardeşin yanına, onun evinde kaldık bir süre. Ama bir göz odada iki aile de zor... "El el üstüne olur, ev ev üstüne olmaz" diye bir söz var.

Onun evinin bahçesi müsaitti. Ev sahibi de yabancı. Yabancı dediysem, Türk de yani... Bunlar Samsunlu. Mahalleye yabancı. Evi, arazisi varmış. Benim kardeşim de evi kiralamış. Kira kontratı var, yıllık ödüyor. Senelerdir de burada yaşıyorlar. Ev sahibi iyi birisi, kirayı artırmıyor pek. Bahçesi müsait, bir kulübe yapalım dedik. Ama bir sor, ben daha önce kulübe yaptım mı... Nereden yapacağım, yapmadım! Bir ara hurdacıda çalışmıştım. Malzemeleri biraz öğrendim ama yapmadım hiç.

Normalde bir çivi bile çakamaz...

Sonra bizim mahalleliden daha önce baraka yapanlarla konuştum. Hurdacıdan malzemeleri seçtik, hurdacıya verecek para yok. Hani ne deniyor, borç, avans gibi yaptık. Bana malzemeleri verdi. Ben de karşılığında kağıt, plastik, hurda götürüyorum. Diyelim 30 lira yapıyor, 15'ini bana nakit veriyor, 15'ini malzemelerin maliyetinden düşüyor. Neyse, ustalarla başladık kulübeyi yapmaya. Yani öyle pek usta denilecek birileri değil de, baraka yapmışlar önceden. Ama evden, inşaattan hiç anlamazlar, öyle diyeyim. Tabii daha önceden birbirimizi tanıdığımız için bunlarla... Üç kişi bir olup öyle inşa ettik burasını. Yani ondan sonra, başka zamanda biraz para biriktirince olduğu kadar onlara para da verdim haklarını helal etsinler diye. Böyle işte. Kapı meselesine gelince...

Yani biz hiç yoktan bahçeye bir kulübe yaptık. Ama kış geldi bu sırada, hava soğudu. Aralardan hep soğuk geliyor, dışarıyla içerinin farkını anlamıyorsun bazen. Bir de kar yağdı ki, eriyen kar eve doluyor. Çok zor olmuştu gerçekten. Ama şimdi güzel. Güzel bir şeyler olunca zorluklar unutuluyor. Yeter ki sonucu güzel olsun.

Elektriği suyu da bizimkilerden çektik. Faturalar geldikçe paylaşıyoruz dedik. Biraz evi tarif edeyim. Bir odası var, bir de mutfak var. Mutfakta piknik tüpü kullanıyoruz, ama tüpü de sadece yemek pişirmek için kullanıyoruz. Yine tezgah dolap falan yok da, mutfak ayrı yani. Tuvaleti var, bir tane de lavabo var, onu banyo olarak da kullanıyoruz.

Dışarıya kalıp yapmak lazım. O süngerler oluyor ya, onlardan yapmak lazım. Yoksa soğuk oluyor. Aralardan bir yerlerden geliyor. Şimdi yaza girdik ya, sorun yok. Soba yakınca ısınıyor. Ama kışın soba yakınca da ısınmıyor hiç.

O aralardan sadece soğuk değil böcek, örümcek de giriyor. Mesela karafatmalar çok oluyor. Yine de kendimiz yaptık, zamanla güzelleştiririz, tüm delikleri kapatırız diyoruz. Aslında kendi yaptığımız evde oturması güzel bir şey. Ama başkasının arsasında olduğunu, sonradan burasının yıkılacağını düşününce o biraz daha zor oluyor. Yani fark etmiyor yine. Ha kiradasın ha burada kendi yaptığın evdesin. Değişen bir şey yok.

Yaptık evi. Gidecek bir yerimiz yok. Gidecek yerin olsa zaten böyle yaşamazsın.

Burası bizimkilerin evinin kömürlüğü gibi oldu. Dışarıdan öyle görünüyor yani...

En sevdiğimiz eşya diye bir şey yok. Hiçbir yerde durmuyor ki en sevdiğimiz eşya. Yani... Bir tek çöpten bulduğumuz bir UFO elektrikli ısıtıcı vardı. Onun tamirini yaptım ben, çocuğun yanında sürekli UFO yansın diye. İki gözünü yakmayı başardım, diğer iki gözünü yakamadım. Şu anda çocuktan dolayı en sevdiğimiz eşya olarak UFO var yani.

Bense hepsini seviyorum. Eşyalar aynı eşyalar. Değişen bir şey yok. Burada tabii bizim ikamet sorunumuz da var. Evin kapı numarası, ikamet adresi yok. O yüzden ikameti bizimkilere aldırılmıyor diyoruz. Ama belediyeye, kaymakamlığa falan başvuracağın zaman da aynı evden bir kişiye veriyorlar. O bir sıkıntı.

Ben işe geri dönmek ya da başka bir işe girmek istiyorum asıl. Zaten orası tadilata girecekti. Bu pandemiden ötürü kapanmaya geçeceklerini söylediler. "Bilginiz olsun, Ücretsiz izine çıkacaksınız iki aylığına" dediler. İki aylığına diye biz bildik. Sigorta girişim vardı, düzensiz de olsa sigorta da, maaş da yatıyordu. Bu pandemiyle, bir de ekonomiyle de ilgisi var, orası da kapandı gibi. Çalışan sayısı çok düştü. Geri çağırılmazlar, çağırılmazlar, hiç umudum yok. Kendilerine hayırları kaldı mı ki... Neyse, ben araştırıyorum temizlik işidir, depo işidir... Sürekli kağıt toplarken ilan, duyuru var mı, bir gözüm onlara bakıyor. Araba ehliyetim var. Şoförlük işine gireyim dedim. Merak sardım. İnternette kendime şoförlük işi baktım. Artık çalışmak istiyorum gerçekten. Çok sıkıntılar çekiyoruz. Bir arkadaş var, kurye olarak bir markette çalışmaya başladı. Çok yoruluyor ama sigortası ve maaşı düzenli yatıyormuş. Öyle az da değil, beş bin lira! Sordum ne gerekiyor diye, motor ehliyeti... Gittim ehliyet kursuyla konuştum. Çok rahatladım ya. Bu şoförlük konusundan umudumu kestim, kurye olayım dedim. Durumumu artık gerçekten düzlerim dedim. Bir de benim hakikaten çok borcum var. Gerçekten öyle böyle değil yani...

Biz pandemiyle ihtiyaç kredisi çektik. Bizim mahallede herkes çaktı. Geri ödemesi 6 ay sonra dediler. 6000 lira o zaman bize çok lazımdı. Pandemiden sonra düze çıkınca öderiz dedik. Düze çıkmak ne, daha da battık! Neyse, sonra gittim kursa yazıldım. 1380 lira kurs parasını pazarlıkla 1000 yaptım, 200 lira taksitle. Derslere girdim, öğrendim. Sınav parası 130 lira... Onu da bizim hurdacıdan aldım yine. Yani hurdacı var bir tek. Başka kimse yok. Hepsi benim gibi... Çıktım hurdacıya işte, biraz sohbet ettik. Ya abi dedim, böyle böyle... Hurdacı biraz yüzünü bıraktı ama vermek zorunda da kaldı. Allah razı olsun, kırmadı beni. Ondan aldım, sınav parasına yatırdım. Sınava da girdim, geçtim. Şimdi kursun kalan taksitlerini yatırınca, bir de vergisi oluyormuş ehliyetin, onu da yatırınca, hemen gidip kurye olmak için kapısını çalacağım bu marketlerin.

Sınav gecesi "Sınavı geçmem lazım" diye diye uyudu. Pantolonla yatmış. Sınavı geçti. Kurstan sertifikayı alacak, onu nüfus müdürlüğüne götürecektir. 590 lira da A2 ehliyeti vergisi var. O vergiyi de ödeyecek. Sonra ehliyeti olacak.

Her yer de almıyor. Bazı yerlere ben çok girmek istiyorum da, onlar çok kurumsal... Ehliyetinin bir senelik olması gerekiyor. Sabit maaş üstüne, her paket için de para veriyor. Komisyon gibi yani. Ben bunlar hakkında çok araştırma yaptım, o yüzden biliyoruz ikimiz de. Şimdilik tek umudumuz kurye olmak, yani düzenli bir gelirin olması. O zaman nefes alabiliriz. Arsa sahibi çık dese, gider bir ev tutarız. O zamana kadar para biriktiririz. Şu borçları da kapatırız, kimseye borcumuz kalmaz.

Ben de o zaman bir okuma kursu bulurum, okuma yazma öğrenirim. Daha önce de sormuştum, bir okuma yazma kursu demiştin keşke olsa... Okulu tamamlayamamıştım, onu tamamlarım.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Herkesin, kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.”

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Madde 25.1

“Bu sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin yeterli beslenme, giyim ve konut da dâhil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.”

Birleşmiş Milletler, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Madde 11.1

TBMM Barış ve Demokrasi Partisi grup başkanlığı, 07.01.2014 tarihinde TBMM Başkanlığı'na, baraka, konteyner, çadır, prefabrik gibi konut sayılmayacak mekânlarda yaşayan insanların konut sahibi olmalarının sağlanması açısından, barınma hakkı kapsamında hem Sosyal Devlet İlkesi hem de konuyla ilgili taraf olunan uluslararası sözleşmeler dikkate alınarak durumlarının incelenmesi amacıyla meclis araştırması açılmasını talep etti.

ÖNERGENİN SON DURUMU: Yasama Dönemi Sona Erdiğinden Hükümsüz Sayıldı 4707 Sayılı, 07.01.2014 tarihli meclis araştırması önergesi

Araştırmamıza göre görüşme yapılan 103 haneden kira ödeyenlerin %38'i evden çıkarılma riski yaşadığını, %10'u barakada yaşadığını ve %37'si yaşam alanını güvenli bulmadığını belirtiyor. Haziran 2021 verilerine göre ise 880 hanenin %11'i baraka/konteyner/çadırda yaşarken, %32'si gecekonduda yaşıyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

Son yıllarda sayıları her geçen gün artan moto kuryelerin yüzde 10'u işe başladıkları ilk bir yıl içinde yaptıkları kazalar sonucu yaşamlarını yitiriyor.

Habertürk, 07.02.2020

Tüm Anadolu Motosikletli Kuryeler Federasyonu'na (TAMKF) göre ilk koronavirüs vakasının görüldüğü Mart 2020'den bu yana motokuryeler yaklaşık 63 bin kazaya karıştı, bu kazalarda 190 motokurye yaşamını yitirdi.

NTV, 05.03.2021

Tüm Anadolu Motosikletli Kuryeler Federasyonu'na göre Türkiye'de ilk koronavirüs vakasından bu yana 190 motokurye trafik kazalarında hayatını kaybetti. Pandemiden önceki sene ise bu rakam 19'du.

Hürriyet, 05.03.2021

CHP Gaziantep Milletvekili İrfan Kaplan, 18 Ekim 2019 ve yanıt gelmediği için tekrar 23 Ocak 2020 tarihlerinde TBMM Başkanlığı'na son beş yılda kaç motosikletli kuryenin trafik kazası geçirdiği, ölüm ve yaralanmaların nedenleri ve mesleğin tehlikeli meslek grubuna dahil edilmesi konusunda bir çalışması olup olmadığını öğrenmek amacı ile Çalışma, Sosyal Hizmet ve Aile Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk tarafından yanıtlanması için soru önergesi verdi. (TBMM, 16229 sayılı ve 18 Ekim 2019 tarihli soru önergesi) (TBMM, 19024 sayılı 23 Ocak 2020 tarihli soru önergesi) 27.07.2020 cevapta motosikletli kuryelerin geçirdiği trafik kazaları, yaralanma ve ölüm oranlarına ilişkin bilgi verilmezken, mesleğin tehlikeli meslek grubu altında tanımlanmadığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulacak komisyonun bu konuyu değerlendirmeye alacağı bildirildi.

TBMM, 7/20407 sayılı 27 Temmuz 2020 tarihli soru önergesi

CHP İstanbul Milletvekili Yüksel Mansur Kılınc, 7 Şubat 2020 tarihinde TBMM Başkanlığı'na 2019 yılında gerçekleşen motosikletli kurye kazasını, ölüm ve yaralanma oranlarını ve trafiği düzenleme amacı ile kullanılan işaretlerde motosiklet kullanıcılarının güvenliğini artıracak bir çalışma olup olmadığını öğrenmek amacı ile, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından yanıtlanması için soru önergesi verdi.

TBMM, 19499 sayılı 7 Şubat 2020 tarihli soru önergesi

The background is a vibrant, abstract painting with bold, expressive brushstrokes in shades of orange, green, yellow, and black. A large, semi-transparent white circle with a thick orange border is positioned in the upper half of the image. The text is centered within this circle.

EVDE PİŞEN
KEK

E V D E P İ Ő E N K E K

HİKAYENİN SAHİBİ: NURSEL

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: SELEN YÜKSEL

Valla benim maddi durumum yaramaz. Barakada oturuyorum. Korona öncesinde kağıt, plastik, hurda topluyorduk. Salgın başladığından beri doğru düzgün gidip gelemiyoruz kağıt toplamaya. Eşim yine çıkıp topluyor ama o da yetmiyor. Kızımın bezi var, başka ihtiyaçları var. Bir simit olmuş bir buçuk lira... Beş liralık ekmek yiyorsun. Yetmiyor çalıştığın. Bir gün işin iyi gidiyorsa diğer gün gitmiyor. Çünkü çöp çıkmıyor, belediye topluyor kağıtları artık. Öyle binde bir çıkarsa şansına, alıyorsun 30-40 lira para. Bir tek su 4 lira olmuş. O 30-40 liradan veriyorsun. Ekmek zaten 1 buçuk... E şimdi siz hesaplayın. Kızımın bezi var... Bir de tüp kullanıyorum ben, ufak tüp. 35 lira sadece bir tüp... O tüp desen, bir hafta-iki hafta gitmiyor insana. Mesela makarna yapıyorsun, mercimek yemeği yapıyorsun. Mecbur yapıyorsun, çünkü kızım var benim. Sofraya oturuyorsun çoluk çocuk, derken bazen aç kalkıyorsun sofradan.

Her şeyi yemiyor benim kızım. Abur cubur veriyorum eline böyle. Biraz patates kızartıyorum, koyuyorum önüne, onu yiyor mesela. Genelde yoğurt yiyor, hazır çorbalık yiyor. Muz yediriyorum bazen, babası getirirse... Kağıt toplarken atıyorlar ya, market çöpünden bulursa getiriyor. Normalde marketten aldığımız bir şey yok. Alamıyoruz. Aydan aya sizden destek geliyor, doğru dürüst ağzımızdan bir şey geçiyor. Yani mesela kıyma gönderiyor, bazen tavuk gönderiyor. O göndermese, biz gidip de marketten düzgün bir şey alamıyoruz. Alsak bile ufak bir yoğurt alırız, bir çorbalık alırız. Bir de dört liraya sarı köfteler var ya, alabilirsek onlardan alabiliyoruz. Yani meyvesine, sebzesine, etine elimiz yetmiyor bizim.

Şu anda bir yerden destek almıyoruz. Kızımın bezleri için üç-dört ay önce belediyeye yazıldım. Geliyordu bez. O da iptal oldu. E para yardımı desen hiç yapmıyor... Gönderdiği bana bir kuru erzak çıktı, o da tek seferlik. İçinde de işte, kırmızı mercimek, bulgur, pirinç, makarna, bir kilo yağ var. Geçen gün mesela, burada herkese kavurma geldi, bize gelmedi. Dediler ki, "Muhtar kağıt veriyor, o kağıtla gidip alabiliyorsun." E döndüm, bu sefer muhtarı aradım. "Muhtarım" dedim, "Böyle böyle, hani siz öncü oluyormuşsunuz... Kavurma dağıttılar, bize vermiyorlar." "Hayır" dedi, "Yalan söylüyorlar. Benimle hiçbir alakası yok." Şimdi hangisine güvenip de inanasın?

Gözünün önünde arıyorum muhtarı, konuşuyorum. Adam hâlâ diyor ki, “Ben şimdi muhtarlıktan geliyorum.” Ya bugün pazar, nasıl muhtarlıktan geliyorsun sen? Yani senin anlayacağını, biz, nasıl diyeyim... Roman olduğumuz için bizimle kimse ilgilenmiyor. Ama oy zamanları geldiği zaman, o zaman insanı tanıyorlar. Onun dışında, sen aç mısın susuz musun, kimsenin umrunda değil.

Bu pandemi dolayısıyla işe gidemiyoruz. Bir yere gidemiyoruz. Milletten nereye borç alacaksın? Milletten alıyorsun, 50 lira, 100 lira para. E, zaten eşim iki gün kağıt toplamaya gittiği zaman da kazandığı 100 milyonu çıkartıp veriyorsun. Gene aç kalıyorsun. Doğru dürüst bir şey yapmıyorsun. Bakkal desen, bize borç yapmıyor, doğru dürüst alamıyoruz. Ne yalan söyleyeyim, elimizde yok avucumuzda yok... Şu anda, şu on gün içinde, inan ki kendi kendimi tanıyamıyorum. Hani sadece günlük kazanırsın ya, ama 20 ama 25 olur, bende şimdi bu da yok. Bu benim çok kötü psikolojimi bozuyor. Kızımın da ihtiyaçları var. Kaldı 10 tane bezi. E, şimdi 10 tane bezi ne yapacağım? İki gün bağlayabileceğim 10 tane bezi. Ne yapayım? 1 liraya bile o kadar ihtiyacım var ki, anlatamam. O kadar düştüm. Kendi kendime artık şaşıyorum. Yani bu kadar değildi. Kocam sağdan soldan topluyordu, çöpten geliyordu. Doğru dürüst yemesek bile, dolmasa bile damlıyordu. Şimdi o da hiç yok. Artık ne yapıyor biliyor musun marketler? Marketten çıkan malı dışarıya atmıyorlar. Başka rafa koyuyorlar, yan tezgâha; iki liradan, üç liradan satıyorlar. Mesela iyi domates 5 liraysa, çürük domatesler 2 lira.

Bugün mesela ben evimde doğru dürüst yemek yapmadım. Yok ki bir şey, ne yapayım? Kuru erzak var. Mesela kırmızı mercimek, yeşil mercimek. E, ye ye devamlı, bıkmıyor insan. Hani onu bulamayanlar da var, halimize şükür olsun da, işte onu demek istiyorum size... Doğru dürüst bir şey almıyoruz. Biz markete çıktığımız zaman altışarlı bir koli yumurta alıyoruz. Altı tane, tek seferlik... Geçimimizi böyle sağlıyoruz. Şimdi kızım hasta oldu, yara oluyor her yeri, kaşınıyor. 370 lira sadece kızımın ilacı, kaşıntı ilaçları. Param olmadığı zaman alamıyorum. Aile Sağlık Merkezine gittim, ilacı yazmıyor. Özel ilaç diye geçiyormuş. Ben de muhtardan rica ettim, kimliğimi attım ona. “Muhtarım” dedim, “ben yazılıyorum sosyal desteğe, iptal oluyor. Yani yardımcı olmanızı istiyorum.” “Tamam” dedi. Benim iptal oluyor yardımlarım ama, muhtara söylersem iki aydan iki aya belki çıkıyor.

Geçenlerde de muhtar sayesinde yattı 500 lira. Birikmiş su faturam vardı, 250 lira, su paramı verdim. Gerisiyle de, 250 lirayla da kızımın ilaçlarını aldım. 35 lira bir tane ilacı, 75 lira da diğer ilacı... Bu sefer ufaklarını alabildim. Yok çünkü. Devamlı sürüyorsun o ilacı. Sabah ayrı sürüyorsun, akşam ayrı sürüyorsun. E kız da biraz büyüdü, vücudu da büyük. Krem yetmiyor vücuduna. Bir damla var zaten içlerinde.

Sosyal yardımlaşmayı arıyorum, pandemi yardımlarına başvurmak istiyorum. Bir kere faydalandım diye ikincisini alamayacağımı söylüyorlar. Nasıl olur? Bir de adamın evi var, arabası var, yerleri var; ona çıkıyor, bana çıkmıyor. Durumu düşük olanlara yapmıyorlar, düşük olmayanlara yardım ediyorlar ya, ben anlayamıyorum! Çocuk oyuncuğu gibi geliyor millete.

Mesela bak, ben alıyorum 200 liralık kart, o dediğim adam 400 liralık alıyor. İnanır mısın? 400 lira. Bir de bütün gün de işe gidiyor. Onca yerleri var, altında arabası var. Araba bir ekmektir insana. Hiç anlayamıyorum.

Biz kendimizi devlete karşı savunamıyoruz, biliyor musun? Aslında her türlü yardım var ama biz bu yardımlardan yararlanamıyoruz. Hiç bilmiyorum neden böyle olduğunu. Mesela bak kovid desteği için 3-4 defa başvuru yaptım. Hep red, red, red... Red olunca da bu defa eşim kızıyor, morali bozuluyor. Oraya gidiyorum, Sosyal'dekiler, kaymakamlıkta yani, doğru dürüst konuşmuyor. İnsanı aşağılayarak konuşuyor böyle. Aradım kaymakamlığı, "Abla benim yardımım vardı. Onaylandı mı onaylanmadı mı öğrenmek istiyorum" dedim. Kadın bana ilk başta dedi ki, "Neden durmadan arıyorsun, ne hakla burayı mesgul ediyorsun? Herkesin işi gücü var." Böyle konuşmuyor, bağıriyor. "Abla" dedim, "bir şey söylemedim ben sana, sadece yardımımı öğrenmek istedim. Covid-19 hastalığından dolayı gelemiyoruz oraya, o yüzden telefonla öğrenmek istedim." "Bir daha" dedi, "meşgul etme burayı." E, ben de 30 yaşında insanım, insanın gücüne gidiyor. Yani bu kaymakamlık da doğru dürüst bizimle ilgilenmiyor. Kaymakamlığın da hiçbir desteğinden yararlanamıyoruz. Mesela senin konuşmanla benim konuşmam farklı mı? Hayır. Ben de bir insanım ama derdimi mi anlatamıyorum, onlar mı beni anlayamıyor, bilmiyorum. Mesela Kırmızı Kart'a gidiyorum yazılmaya. Millete hep bir sürü iyilik çıkıyor, bana çıkmıyor. Niye çıkmıyor ama? Nedeni nedir? "Nedeni araba" diyor. Ben diyorum, "O araba benim değil, zaten kapımın önünde de yok." Ben evlenmeden önce benim eşim arkadaşının arabasını almış üstüne. Şu anda da arkadaşı cezaevinde olunca, arabanın vergi borçları olduğu gibi onun üstünde. Bir ton borç var. Benim değil diyorum, anlamıyorlar. Adam "Araban var" diyor. Allah'tan başka kimse bilse ne olur, bilmese ne olur...

Kızım ağustosta 2 yaşına giriyor. Düşünüyorum kızıma doğum günü yapmayı, onu bile yapamıyorum. Bir tane pasta alacaksın, ufak bir pasta, üstüne mum koyup öyle bir üfleyeceksin. E, bir pasta 30-40 lira mesela. Hani arkadaşının, sevdiğinin doğum günü olur da cebinde para olmaz, doğum gününe katılamazsın, nasıl üzülürsün... Bu da böyle işte. Bir de kızıma doğru dürüst bir elbise almak istiyorum. Doğru dürüst alamıyorum. Terliği de yok, cam batıyor ayağına. Bir terlik olmuş 20 lira para, 25 lira. E, onu da ben alamıyorum. Haydi yıkmasın bunlar seni bir anne olarak... Kendimi boşver ama kızım... Hani ona hiç şey yapamıyorum, dayanamıyorum. Bir seferliğine kutlamıştık doğum gününü. Şimdi ikinciye bakalım kutlayabilecek miyiz? Kardeşim çöpten bir tane bebek getirdi kızıma, saçlı bebek. Hep onunla oynuyor. Evladını güzel yetiştirmek her annenin hayalidir. Hani kızına bir şey alıp vermek bile hayalidir. E, bizde de bu yok. Çöpten bulabilirsek çöplerden giydiriyoruz. Hani biz böyleyiz, biz Romanız, anlıyor musun? Çöpe gidiyoruz, çöpten bulabilirsek... Mesela benim yastık kılıfım yok. Çöpten çarşaf bulabilirsem, onu kesip dikiyorum yastık yüzü olarak. Tencerem, çaydanlığım yok. Görüyorsun satıldığı yerlerde, alamıyorsun, gücün yok çünkü.

Sen de istersin güzel şeyler yapasın, özel şeyler yiyip içesin, gezesin. Hani, insanlığını yaşayasın, ama bizlerde bu yok. Biz düştük bu hayata, kendi hayatımıza. Bir parça ekme yiyor musun, karnın doyuyor mu, ondan başkası yok bizim için.

Benim önceliğim, kızım... O iyi olduğu zaman ben de iyi olmaya çalışıyorum. Kızım gece korkuyor. Sabaha kadar onunla uğraşıyorum. Kucağıma alıyorum, emziriyorum. Zaten yanımda yatıyor, ayrı yatağı yok. Ayrı yatak koyamıyorum ona. Evim fare dolu. Farelerden korkuyorum ben.

Bak, daha da meme içiyor, sabaha kadar meme içiyor. Bir şeyler yiyebilsem sütüm olur. Ama doğru dürüst yemedikten sonra sütün gelir mi? Kızım sabaha kadar sürekli meme istiyor. Altı aylıkken sütümle doymayınca yoğurt yedirmeye başladım. Bakkaldan normal yoğurt alıyordum. O yoğurdu da iki gün ya yedirdim ya yediremedim... Yoğurt ekşiyordu, bu sefer alamıyordum. Bir gün yoğurt yediriyorsam, diğer gün çorba yapıyordum. İki kaşıklık, üç kaşıklık. Doğruyorum içine ekmeği, veriyorum. Hâlâ da böyle besleniyor. Meyve yiyor mesela, meyveyi seviyor bak, karpuzu çok seviyor mesela. E, olmayınca ne yedirebilirsin? Hiçbir şey yediremezsin. Evinde olacak, dolabında olacak ki alıp azar azar verebilesin.

Ben birkaç ay önce kovide yakalandım. Tam yoksul zamanımda... Telefon açtılar bana, "Covid-19 hastasıysın" diye. Allah Allah, dedim, şimdi ben Covid-19 hastasıyım. E, benim elimde 6-7 aylık bebek var. Şimdi nasıl emzireceğim ben bunu? Kimse doğru dürüst kapımı açmadı. Nasılsın, iyi misin diye sormadı. Hastalığı duydular ya, kapımın önünden geçen olmadı.

İşte bir yerden gelirin de olmadığı zaman böyle çabalıyorsun, ama bir yerden doğru dürüst bir şey gelse... Mesela eşim işe girmek istiyor, belediyeye. Eşimin okuması yazması olmadığı için işi alamıyor. E, şimdi biz ne yapabiliriz? Şimdi bu benim mi kabahatim? Okuması yazması yok. Bunu devamlı yüzüne mi vurayım? Söyleyeyim mi devamlı, ne yapayım, adamın psikolojisini mi bozayım?

Bu hayatta iki isteğim var. İlki kızımın olmasıydı. Allah kabul etti, gönderdi. Şu anda isteğim bir ev. Şöyle ufak bir evim olsa... Hayalime bak; bir yatak odam, bir mutfak olsun, başka hiçbir şey istemiyorum. Mutfak kadar güzel şey yoktur. Bütün günün orada geçiyor. Yemeğini, ekmeğini, canının istediğini yapıyorsun, bazen kek yapmaya kalkıyorsun. E, fırınımız yok, doğru dürüst bir malzememiz yok, şimdi yapamam, yapamıyorsun. Bulursan başkasından yiyorsun, yoksa yiyemiyorsun.

İşte böyle... Çoğunlukla hayal ettiğim şey, bir mutfak, bir de kızımın geleceği...

Ben çekiyorum ama kızıma Allah çektirmesin, iyi insanlarla karşılaştırsın. Ben çadırda kalıyorum ama o kalmasın. Onun da bir evi olsun, doğru dürüst bir hayatı olsun, bir geliri olsun. Yani, bunlar bizde yok.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Herkesin, kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.”

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Madde 25.1

“Tarağ Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Tarağ Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 24.1

“Tarağ Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 27.1

“Tarağ Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, anababaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 27.3

Araştırmamıza göre, görüşme yapılan kişilerin %84'ü yeterli miktarda besine ulaşamadığını düşündüğünü söylerken, %7'si ise ulaşabildiğini düşündüğünü belirtiyor. Hangi gıda gruplarının her hafta beslenmelerine dahil olduğu sorulduğunda ise en çok makarna, pirinç, baklagil, kahvaltılık ve ekmeğin tüketildiği görülüyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

Görüşme yaptığımız 103 haneden 49'u bebek bezi ya da maması kullanıyor. Bu ailelerin %74'ü bez ve mama almakta zorlandığını, alamadıkları zamanlar olduğunu ifade ederken, %21'i hiç alamadığını, yalnızca %4'ü sorun yaşamadan alabildiğini ifade ediyor. Pandemi döneminde DYA ya da başka destekler olmadan bebek bezi ve mamasına ne derecede erişebildiklerini sorduğumuzda, %87'si destekler olmasa erişemeyeceğini, %12'si destek olmadan da erişebileceğini belirtiyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

Pandemi döneminde yumurtanın fiyatı %100'e yakın, ekmeğin fiyatı %25, beyaz peynirin fiyatı %40, sütün market satış fiyatı %50'ye yakın zamlanmıştır. Çalışmaya katılan ve yoksulluk koşulları altında yaşayan kişilerin %67,6'sı pandemi öncesinde her gün yumurta tüketebilirken, bu oran pandemi sürecinde %43,9'a gerilemiştir. Aynı araştırmaya göre, katılımcıların %57'si pandemi öncesinde günlük sebze tüketebildiğini söylerken pandemi döneminde katılımcıların sadece %33,5'i her gün sebze tüketebildiğini söylemektedir. Benzer şekilde katılımcıların günlük meyve tüketim oranı %55,7'den %33'e düşmüştür.

Tüketici Hakları Derneği, Covid-19 Pandemisinde Yoksulların Temel Gıdalara Erişimi, 2020

Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenmesi için gereken aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 2.864,82 TL olarak açıklanmıştır.

Türk-İş, Açlık ve Yoksulluk Sınırı, Haziran 2021

A S L A Y A L N I Z
Y Ü R Ü M E Y E -
C E K S İ N

A S L A Y A L N I Z Y Ü R Ü M E Y E C E K S İ N

HİKAYENİN SAHİBİ: ECE DEVRİM

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER

1961’de Almanya’da doğdum. Cinsel kimliğimi kavramaya başladığım ilk zamanlarda, ailem bunu anlayacak bir yapıda değildi. Benim babam diktatör bir adamdır. Eski Türk filmlerinde diktatör babalar olur ya, o tip bir adam. İki kültür arasına sıkışmış bir adamdır.

Dokuz yıl Almanya’da okula devam ettim, okulu severdim. Arkadaşlarım vardı. Çok sakin, mülayim bir çocuktum. Bir gün arkadaşlarımlaydım, babamla karşılaştık. Babam beni makyajlı şekilde gördü. Eve getirdi. Pek bir şey demedi. Ama beni bir psikiyatra götürdü. Psikiyatrist dedi ki, “Bu tedavisi olan bir durum değil, çünkü hastalık değil. Yaradılışı böyle... Ya böyle kabul edersiniz ya da ayrı yaşarsınız, onun kararını ben veremem.” Babam, “Benim ailemden öyle böyle şöyle biri çıkamaz!” diye tutturdu. Sonra beni İstanbul’a yolladı, havam değişsin diye. Sanki askerdeymişim de hava izni almışım! Kimisi de böyle durumlarda çocuklarını evlendiriyor, hem evlendiği insana yazık hem kendisine... Bereket babam beni 15-16 yaşında evlendirmeye çalışmadı.

Bu hava değişiminden sonra İstanbul’dan Almanya’ya dönecektim. Babamla telefonda bir tartışma yaşadık, kapattık telefonu. O günden sonra bir daha da görüşmedik. Bütün hayatım birdenbire değişti. Hiç kimsem, bir desteğim yoktu. Uslu, sakin, muhallebi çocuğu derler ya argoda, öyle bir çocuktum ben. Aniden bambaşka bir dünyaya girdim, sokak çocuğu oldum. Oldum ama, insanlar küfürlü konuştuğu zaman aval aval bakıyordum ne biçim konuşuyorlar diye. Gerçi hala küfürlü konuşmayı, özellikle de beden üzerinden küfürlü konuşmayı asla kabul edemem. Hiçbir planım yoktu, daha 15 yaşlarında bir çocuktum. Biliyor musun, kimse de peşime düşmedi, arayıp sormadı... Babam bir-iki defa araştırmış, sormuş, o kadar. Zaten kurtulmak istiyorlardı.

Sokaklarda yaşadım. Dört yıl boyunca bir evde yaşamadım ben. 18 yaşından sonra yavaş yavaş hayatı öğrenmeye başladım. Bulaşıkçılık, komilik yaptım. Bir süre gece hayatında DJ’lik ve barmenlik yaptım. Zaman geldi istemeye istemeye, seks işçiliği demek istemiyorum, para karşılığında seks yapmak zorunda kaldığım oldu. Bunu senelerce kabullenemedim. Cinsellik ayırdır, parayla cinsel ilişkiye zorlanmak ayırdır.

İlk kez trans olduğum için karakolluk olduğumda aptallaştım, anlayamadım. Almanya’da öyle bir şey yoktu; istediğin gibi dolaşıyordun makyajınla, elbisenle. Senin cinsel kimliğine bakılmıyor. Okulda bile... Evden normal çıkıyordum, okula gidince makyajımı yapıyordum, kimse de bir şey demiyordu. Karakolda sordum, “Beni niye aldınız?” Dediler ki, “Sen öyle böyle şöyle değil misin?” Haydaaa! “Eee,” dedim, “ne olacak öyle böyle şöyleysen?” Yıl 1981. Trans bir birey olmanın suç olarak algılanabileceğini bilmiyordum Türkiye’ye gelene kadar. Sadece aile içerisinde sorun olur sanıyordum. Zaten bu ülkede kadın olmak da suç. Niye mini etek giyiyorsun, niye şort giyiyorsun, niye o saatte sokağa çıkıyorsun, niye boşanmak istiyorsun, niye çalışmak istiyorsun, niye okumak istiyorsun... Al sana bir sürü suç saydım. Niye evlenmiyorsun, niye çocuk yapmıyorsun...

1992’de cinsiyet değiştirme ameliyatımı oldum. Eskiden senin talebinle bu ameliyatı yapıyorlardı. Zaten cinsiyetim beni rahatsız ediyordu, kendimi kadın hissediyordum. Ruhumu ve bedenimi uyumlu hale getirdim diyelim yani. Ameliyattan sonra gidip nüfus müdürlüğüne dava açıyorsun, yeni kimliğini alıyorsun. Şimdiki prosedürü pek bilmiyorum. Ameliyattan sonra ve önce psikolojik destek almak çok önemli. 1994’e doğru yeni kimliğimi de aldım, yasal olarak kadın olarak görünüyordum.

Ama kamu kurumlarında hep ayrımcılık yaşadım, sistemle, yönetimle hiçbir zaman anlaşamadım. O ameliyat masasından kalktıktan sonra her şey değişecek, sana biyolojik bir kadın gibi davranacaklar sanmak büyük bir yanılgı. Çünkü erkek egemen ve kapitalist bir sistemde yaşıyoruz. Bütün bunları taşıyabileceğin psikolojin varsa sorun yaşamıyorsun. Ben yaşamadım. Çünkü ben, birileri bana kadın desinler diye ameliyat olmadım. Sevgilim, kocam olsun, benimle nikâh kıysın diye de ameliyat olmadım. Ben kadın olmak istediğim için kadın oldum. Bunlar çok farklı şeylerdir.

Kendime bir hayat kurmak, meslek edinmek istiyordum. Bir araştırmacı gazeteci gibi araştırıyordum. Kırkından sonra, MEB meslek edindirme kursları yok mu, orada sağlık personeli eğitimine gittim. 6 ay teorik, 6 ay staj... İŞKUR destekli bir program, eğitimi ve sertifikayı alıyorsun, sonra İŞKUR sana iş buluyor. Kadrolu iş bulamadım. 6 ay down sendromlu çocukların olduğu bir merkezde staj gördüm, ama kadrolu iş bulamadım. Hemşirelerle aram iyiydi. Zaten insanlarla aram iyidir, herkesle çok rahat diyalog kurabilirim. Neyse, özel hasta refakatçiliği, bakıcılığı yapmaya başladım. Hasta yakınlarının eğer düzenli olarak ilgilenecek durumları yoksa, hemşireler bana yönlendiriyordu. Tabii sigortalı iş değil, özel bakım işi diyelim. Sadece stajyerken sigortam yapıldı.

Daha kaza geçirmemiştım. Doğuştan %40 engelim vardı, sadece ortopedik sorunlarımdan dolayı. O zaman yürüyebiliyordum, kendi işimi görebiliyordum. 2014 yılında trafik kazası geçirdikten sonra ilk etapta %70, sonrasında %90 fiziksel engelli oldum. Ama tabii benden bir şey gitmedi, ben yine aynı Ece’yim. Eskiden yürüyerek yapıyordum yaptıklarımı, şimdi akülü arabamla yapıyorum.

Köpeğim Lodos'la yaşıyordum o sıralar. Lodos bana geldiğinde iki aylıktı. Henüz kaza geçirmemiştim. Şimdi dokuz yaşında, hiç ayrılmadık birbirimizden. İlk geldiğinde gitti odaya çişini yaptı. Köpeklere tuvalet eğitimi vermek için kullanılan bezler var ya, o bezi bastım, tuvalete koydum. "Bak anneciğim," dedim, "tuvalet buraya yapılacak." Sonra bir daha, daha üç aylıktı, gene geldi içeri yaptı. Gene koydum tuvalete. En son bezi parçaladı, tuvalete yapmaya başladı. Şimdi tuvaleti geldiği zaman tuvalet kapısı kapalıysa Lodos ne yapar evde, biliyor musun? Gelir suratına bakar. Kapıyı kapatacaksın, ışığı yakacaksın, salona veya nerede oturuyorsan oraya geçip oturacaksın. Beş dakika bekleyeceksin, beş dakika sonra kapıyı gidip açacaksın, çıkar o. Kapıda bekleyince iki gün bekle, iki gün yapmaz. Işığı yanacak. Yol arkadaşım o benim. Lodos derinden eser!

Neyse, hem platformdan hem de partiden arkadaşlarım geldi, benimle ilgilendiler. Bir yıl neredeyse yatağa bağımlı yaşadım. Sonrasında akülü sandalyeyle hayata tekrar başladım. Bu sırada çalışmıyordum tabii. Engelli maaşı dışında gelirim yok ama faturalar, kira, gıda derken geçinmek imkansız. İş arıyorum, hasta refakati işini de yapamıyorum artık, malum durum...

Çevremin desteğiyle ayakta kalıyordum. Ama benim de bir şeyler yapmam lazım diyordum. KOSGEB'e proje yazdım kadın girişimci olarak, cevap gelmedi. Bir proje daha... Ona da cevap yok.

Yavaş yavaş yatalak durumdan oturma durumuna geçmiştim. Akülü arabaya binebiliyordum. Trans olarak zaten iş bulamıyorum, şimdi ne iş yapacağım, bilemiyorum. Bir arkadaşım geldi ziyarete. "Kız", dedi "Seyyar satıcılık yapabilir misin?" Bazı seyyarlar kendine çalışmaz. Bir tane büyük patron vardır, malı o alır, onun mallarını satarsın, %10 pay verir satıştan, anladın mı? Önce o adamın mallarını alıp satmaya başladım. Işıklı oyuncaklar, telefon aksesuarları, şarj kablosu, ıvır zıvır... %10'la çalışmaya başladım, sonra biraz sermaye yaptım. Direkt Tahtakale'den mal almaya başladım, kendime satış yapmaya başladım. Akülü arabamla biniyordum engelli asansörüne. Haliç'te iniyordum, Eminönü'nde. Zaten oradaki depolar beni tanıyor artık. Şunu şunu ver diyorum; şundan 20 tane, şundan 20 tane ver. Arkada büyük bir çantam vardı, oraya doldurtuyordum, tin tin tin geliyordum eve.

Tabii seyyar satıcılık yaparken zabıtalarla da sorun yaşıyorsunuz. Belediye zabıtalari sıkıştırıyor. Dedim böyle olacağına başvurumu yapayım, bir simit tezgahı alayım, her şey yasal olsun. Gittim, ruhsat alamadım. Senelerce yasal bir şekilde tezgah açıp ürün satabilmek için bir yerlere müracaat ettim. Olmadı.

Pandemi başlamadan evvel bu sefer bağırsaklarımdan rahatsızlandım. Paraplejiye bağlı, omurilik felci yani.

Bu sefer başka bir trans arkadaşımın desteğiyle özel hastanede ameliyat oldum. Çünkü devlet hastanesinden aldığım randevu altı ay sonrasındaydı.

Derken pandemi başladı. Bir yandan da 3. evre KOAH hastası olduğum için dışarı çıkmam yasaklandı. Doktorlarım izin vermiyor. Seyyar satıcılıkta elden para alıp veriyorsunuz, yakın temas oluyor, çok riskli. Neyse, ben neredeyse 1 yıl boyunca, aşı olana kadar, sadece hastaneye gitmek için evden dışarı çıktım. İkinci doz aşıdan sonra ilk kez 19 Haziran'da "İstanbul Sözleşmesi'nden Vazgeçmiyoruz" eylemine gitmek için evden çıktım.

Eski işim olan hasta refakatçiliğini yapamıyorum, e pandemiden ve yasaklardan ötürü seyyar satıcılık da yapamıyorum. Aslında hasta danışmanlığı yapabilirim ama olmuyor işte, olmuyor... Bu ülkede hâlâ bir kesim yok sayılıyor. Nasıl kadınlar, LGBTİ bireyler yok sayılıyorsa, engelliler de yok sayılıyor. Oturduğum mahallede bir gönüllü mahalle dayanışması var; onun dışında platformdan ve partiden arkadaşlarım var, siz varsınız... Bu desteklerle şu anda ayakta kalıyorum.

Kovid beni yakalarsa götürür. O kesin. Ama ben gitmekten korkmuyorum. Biyolojik olarak herkes bir gün gidecek. Ama ben kadın mücadelesine, LGBTİ+ mücadelesine destek vermek, fikirlerimi, düşüncelerimi yaşatabilmek istiyorum. LGBTİ il organizasyonundayım, Kadın Meclisleri il koordinasyonundayım, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'ndayım, EHP'liyim. Ben bütün bu mücadeleler için direnmeye çalışıyorum, bireysel bir beklentim yok bu saatten sonra. Olsaydı, bir süre susardım, kimliğimi saklardım ailemden. Onlar emekli olduktan sonra Almanya'da kalırdım, istediğim hayatı yaşardım. Bu kendimi kurtarmak olurdu. Ama ben kimliğimi saklamamayı seçiyorum. Çünkü asla yalnız yürümeyeceksin, birlikte güçlüyüz diyorum ve buna inanıyorum. Sen yoksan bir eksiğiz diyorum. Ailem diyor ki, "Bir gün gelip senin de kafana sıkacaklar, verdiği mücadelede degecek mi? Değdiğini görecek misin?" Görmeyebilirim. Ama en azından bu mücadele yoluna bir tane taş koyabiliyorsam, bir kadın, LGBTİ, ezilen, engelli bir arkadaşımın ileride hayatını kolaylaştırabilecek, onu özgürleştirebilecek bir taş koyabiliyorsam bu benim için yeterli...

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.”

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, madde 2

“Bu sözleşmeye taraf her devlet, bu sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı bu ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder.”

Birleşmiş Milletler, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, madde 2

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 10

“Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 50

Kamu kurum ve kuruluşları çalışma yerlerini ve eklentilerini, engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirmek, engellilerin çalışmalarını kolaylaştıracak gerekli tedbirleri almak ve engellilerin görev yaptıkları kadronun gereği olan işleri yapabilmeleri için engel durumlarına göre gerek duyulan yardımcı ve destekleyici araç ve gereçleri temin etmek zorundadır.

***120 kadın örgütünden İstanbul Sözleşmesi mitingine çağrı:
Haykırmaya devam ediyoruz, İstanbul Sözleşmesi'nden Vazgeçmiyoruz!***

Birgün, 14 Haziran 2021

LGBTİ+ hakları savunucuları LGBTİ+'ların insan haklarının ihlal edildiğine dikkat çekmek ve ayrımcı yasalarda değişiklik yapılmasını talep etmek için büyük zorluklarla ve kendi kişisel güvenliklerine yönelik tehlikelerle karşılaşmaktadır. Dünyanın çeşitli yerlerindeki aktivist örgütlerin kolektif çabaları sonuç veriyor. Bugün en az 43 ülke, homofobik suçları bir tür nefret suçu olarak kabul ediyor. Ayrıca, Mayıs 2019 itibariyle 28 ülkede eşcinsel evlilikler yasallaştı.

Uluslararası Af Örgütü, LGBTİ+ Hakları

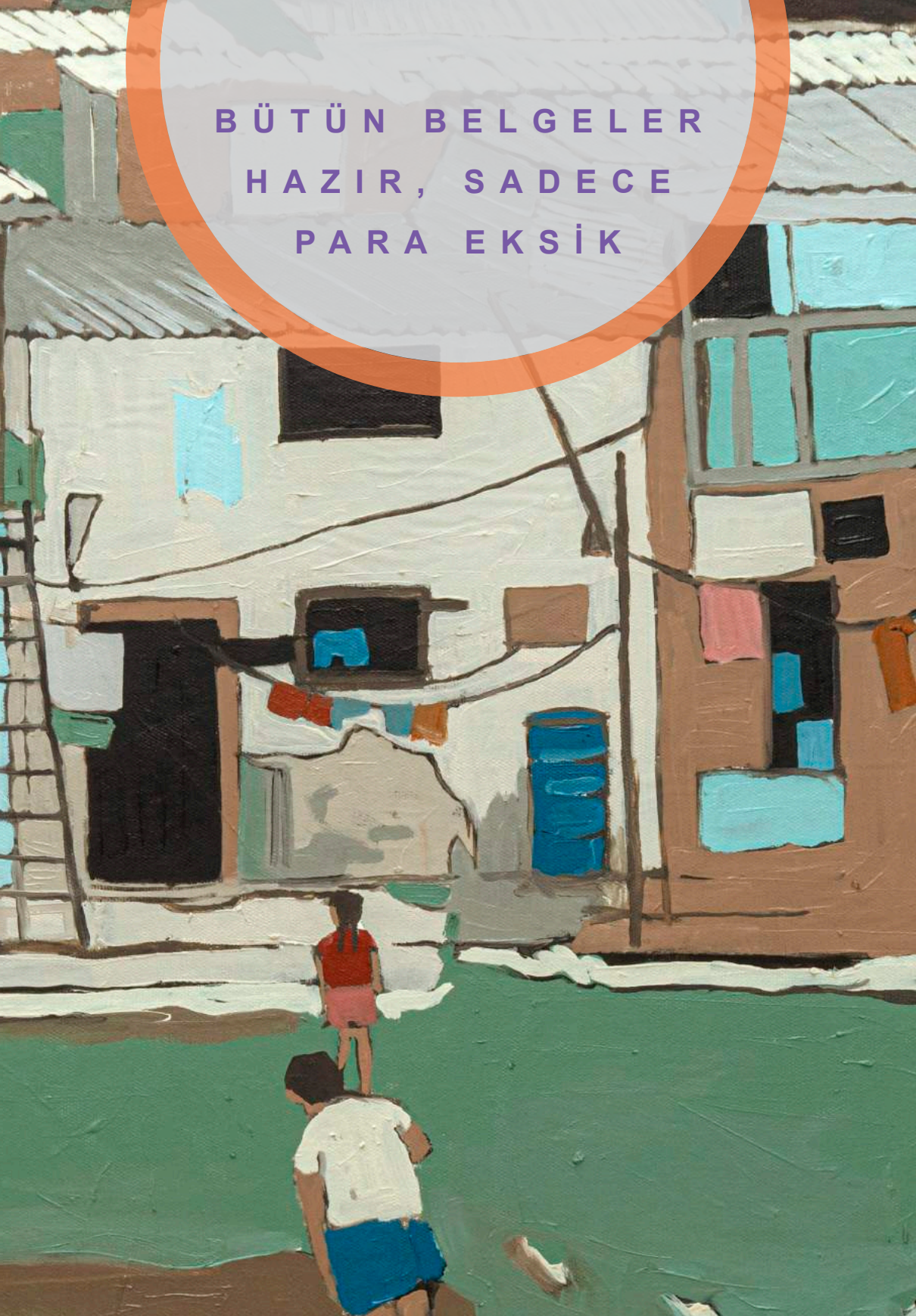
Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) kişilere diğer herkesle aynı hakların sağlanması, ulusal ve uluslararası insan hakları hukukunun esasını oluşturan eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkelerine dayanmaktadır.

KAOS GL, İçişleri Bakanlığı İçin LGBT Hakları El Kitabı, 2015

BÜTÜN BELGELER
HAZIR, SADECE
PARA EKSİK

BÜTÜN BELGELER HAZIR, SADECE PARA EKSİK

HİKAYENİN SAHİBİ: BARIŞ

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER

İstanbul, Kadıköy'de doğdum, 2004 yılında. Ailenin üçüncü çocuğuyum. Fikirtepe'de, kalabalık bir evde dünyaya geldim. Annemler, babamlar, babamın kardeşleri, aileleri... Hep birlikte bir evde yaşıyorduk. Yani arkadaşlarıyla, kuzenleriyle falan bir arada büyüyen bir çocuktum. Güzel bir çocukluk geçirdim. Güzel bir evde büyüdüm. Güzeldi ama şöyle... Yaşıt çok olunca sıkılmıyorsun. Sürekli oyun oynuyorduk. Bizim açımızdan güzeldi. Ama kalabalık olunca ufak tefek sorunlar çıkıyordu. Ayrı bir eve çıkacak gücümüz yoktu. O evdeki oda sayısını tam hatırlamıyorum da... Babamlar ilk aldıkları zaman iki oda, bir salondtu. Kendileri ek oda yapmışlardı sonradan, toplamda dört oda vardı galiba. Dört odada... Tam sayı söyleyemem ama 12-13 çocuk vardık. Kuzenlerimle aramızda birer yaş var, yaşıt gibiyiz. Hep beraber büyüdük.

Neyse, dördüncü sınıfa kadar orada okudum, orada büyüdüm. Ondan sonra mahallede kentsel dönüşüm başladı. Evden çıkmamız gerekti. Ataşehir'de kiraya çıktık. Beşinci sınıfa Ataşehir'de okumaya başladım. İlkokuldayken kuzenlerimle beraber gidip geliyorduk Kadıköy'deki okulumuza. Evden çıkınca kuzenlerim başka bir yere taşındı, başka bir okula gitti, biz başka bir yere... Ortaokula çok ısınmamıştım.

Sonra aile içinde gittikçe sayımız arttı, altı kardeş olduk. Geçim daha da zorlaştı, babam el arabasıyla seyyar satıcılık yapıyor, yeşillik, yani sebze satıyordu. Öyle sabit gelirli bir meslek değil. El arabasını Fikirtepe'de kalabalık bir caddeye çekiyordu. Ben de bazen gidiyordum. İlk kez yedinci sınıfa giderken yaz tatilinde bakkalda çalışmaya başlamıştım, mahallede bir bakkalda. Sonraki yazlar berbere girdim, dönercide çalıştım, bir başka bakkalda çalıştım. Araba tamircisinde de çalıştım ama çok uzun sürmedi. Bir de markette çalıştım. O kadar...

Bu ortaokula hiç ısınmamıştım. Bir kere mutlu değildim. Okula gitmiyordum, beni zorla gönderiyorlardı. Okulun son senesi, yani sekizinci sınıfta bir fen bilgisi öğretmenimiz vardı. Durumumu öğrendi, benimle ilgilendi, gerekli kitapları almama destek oldu. Biliyorsunuz sınav senesi...

Hocadan yana biraz ilgi ve destek olunca ben de mahcup olmamak için fen derslerine asıldım. Notlarım yükseldi; 90, 100 almaya, birinci olmaya başladım. Sonra diğer derslere de ilgim arttı, onlara da çalışmaya başladım. Sekizinci sınıf öncesinde hiçbir belge almamıştım ama son sınıfta teşekkür ve iftihar aldım.

Lise sınavlarına girdim ama çok iyi geçmedi sınavım. Okuldan sonra, tatillerde vesaire işlere giriyordum; sınava odaklanamadım, yeterince vakit ayıramadım. Neyse, bir şekilde girdim sınava ve liseyi kazandım. Ama kazandığım okul benim oturduğum yere çok ters kalıyordu. Üç otobüsle gitmem gerekiyordu. Dokuzuncu sınıfı o şekilde tamamladım. Sonra bölüm seçmek gerekti, meslek lisesine gidiyorum ya... Seçebileceğim bölümler arasında bilişim teknolojileri, muhasebe, pazarlama, büro yönetimi vardı. Önce kararsız kaldım, sonra biraz araştırma yaptım ve bilişim teknolojileri bölümüne baktım. Hem gelecekteki iş imkanları anlamında önü açık, geleceği olan bir meslek, hem maddi olarak iyi bir seçenek... Etik hackerlığa da ilgi duyuyordum; bir web sitesinin, bir bankanın, bir uygulamanın güvenliğiyle ilgileniyor. İster banka hackler, ister bir web sitesini hackler, hesap çalar. Ama bunu kötüye kullanmıyor, tam tersine... Mesela bankaya, “Böyle bir açık var. Bak, saldırgan bu açıktan buraya ulaşabilir,” diyor. Yani aslında güvenliği sağlamak, güvenliği geliştirmek için hackliyor. Buna ilgi duyuyorum. Yine de bir dönem muhasebe ile bilişim arasında gitgeller yaşadım. Okuldaki en iyi bölüm de bilişimdi. Sonunda, “Bu bana uygun,” dedim, “ama biraz zor... Çalışır, üstesinden geliriz,” dedim. Şu an bilişim okuyorum, 11. sınıfım. 12’ye geçeceğim.

Eğitim hayatımda sınıftaki fen öğretmeni dönüm noktam oldu. Onun öncesine kadar hiç çalışmıyordum, okula gitmiyordum. Ondan sonra hep başarı belgeleriyle dönemi tamamladım. Çok iyi, ilgili bir hocaydı; derdimizle, bizimle ilgilenirdi. Mesela 8. sınıfta mezuniyet vardı. Biraz ücretliydi, biz gidemedik. O hoca gönderdi bizi.

Bir abim var, 8. sınıfta bıraktı, okumadı. Ablam var, o da aynı. Sekizde bıraktı, ama ablam sonradan açık öğretime devam etti. Ben devam ediyorum. Küçük kardeşlerim var, onlar da okula devam ediyor. Biri yediye gidiyor, sekize geçecek. Ondan sonra bir ufak var, beşe geçecek. Sonra bir de birinci sınıfa gidecek var. Aslında bu sene başlayacaktı da, koronadan ötürü uzaktan eğitim var diye biz yollamadık. Şimdi kalem tutmayı falan hiçbir şey bilmiyor, okula hazır değil. Diğerleriyse ufak, bebekler daha.

Şimdi son sınıfta olduğum için zorunlu stajım var, haftanın üç günü staj, iki günü okul. Bilişim alanında çevremde bildiğim, yanında staj yapabileceğim bir tanıdığım yoktu, bildiğim bir ofis yoktu. Ama iyi bir öğrenciyim. Uzaktan eğitimde interneti yan komşudan kullandık, sizin de bilgisayar desteğiniz olmuştu. Bu imkanlara ulaşımsın hiç ders kaçırmadım. Otuz kişilik sınıfta kimi zaman tek başıma derse girdiğim oldu. Bu çabamı hocalar gördü. İlgiliyim, ders dışında da bakıyorum, kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Hocalarım beni web tasarımı yapan bir yere yönlendirdiler staj için. Görüşmeye gittim.

“Tamam, gel eylül ayında başla,” dediler. Ben de, “Tamam” dedim. Oraya gittim. Aslında iyi oldu o hocaların yol göstermesi. Bu staj yeri de dedi ki, “Eğer çaba gösterirsen burada çok şey öğrenirsin, ileride iş imkanın olur.” Tek sorunum programlama dilleri İngilizce, benimse İngilizcem kötü. Hocalar da hayret ediyor İngilizcem iyi değilken programları nasıl kullandığıma.

Aslında üniversitede de bilgisayar mühendisliği okumak isterim ama, açık söyleyeyim, şu halimle üniversite kazanabileceğimi düşünmüyorum. Düşünmüyorum çünkü sayısal derslerim çok iyi olsa da sözel derslerim yetersiz kalıyor. Yani üniversite sınavını kazanmak için gerekli puanı yapamayabilirim. Yine de ben evde kendim Youtube ve test kitaplarıyla çalışacağım. Bakacağım işte, iki sene ya da dört senelik bir bölüm kazanacağım. Olmadı bir senemi hazırlanmaya ayırırım, o bölümü kazanıp okumak istiyorum.

Bana burs verecek birisi vardı, arayıp sordu: “Ne düşünüyorsun, istersen dershaneye yollayalım seni üniversite sınavına hazırlanman için?” “4 senelik iyi bir bölüm diyemem ama 2 senelik kazanırım,” dedim. Ailemle de konuşmuştum. “Bursu biriktir, üniversitede kullanırsın,” dediler. Lisede derslane için mi yoksa üniversitede mi kullansam diye kararsız kaldım. Üniversitede kullanmaya karar verdim o bursu, birikmesini istiyorum. Dershaneye hiç gitmedim, alışık değilim. Lisede de evde kendim çalışıyordum. Üniversite sınavını da öyle düşünüyorum. Önceki senelerden giren kuzenlerimle konuşup, onlardan biraz fikir alıp, olmazsa da bir senemi tamamen ayırıp hazırlanacağım. O sene belki derslane desteği alabilirim.

Bu yaz manavda çalışacağım ya da biraz babamla ilgileneyeğim, çünkü tedavisi aksadı. Şimdi biraz durumu şey oldu... Tekrarlamış, saçılmış işte. Tekrar tedavi görecektir. Tedavi gördüğü zaman biraz ilgilenmek gerekiyor.

Önceden kendime zaman ayırıyordum, hobi ediniyordum. Şu an kendime hiç zaman ayıramıyorum. Abim restoranda çalışıyor, babam kanser tedavisi görüyor. Ben babamla ilgileniyorum, hastaneye onunla gidip geliyorum. Evde annemin bir işi çıkarsa kardeşlerime bakıyorum. Mesela eskiden resim yapıyordum, karakalem çalışıyordum, şu an hiç öyle çizmiyorum.

Aslında anlatmayı unuttuğum -belki de atladığım- bir hikâye var. Ben eskiden karakalem çizim yaparken lisede güzel sanatlar okumayı çok istemiştim. Babam o zaman çalışıyordu, herhangi bir sağlık sorunu yoktu. “Baba gidelim, ne olur gidelim yetenek sınavı kaydına... Baba, lütfen gidelim.” “Tamam, tamam...” deyip beni geçiştiriyordu. Neyse bir ara gerçekten “Tamam” dedi. Gittik. “Merhaba, yetenek sınavı için kayıt yapmaya geldik.” “Şu şu evrakları getireceksiniz...” O gün de kaydın son günüymüş! 5'e kadar...

Elimde sadece öğrenci belgesi vardı benim. Öğrenci belgesi dışında birkaç evrak daha gerekiyordu. "Sınav ücreti için bankaya bir ücret yatıracaksınız." Babam, "Ben hallederim," dedi. Sonra ücreti duyunca, "Neyse, boş ver baba..." dedim. Babam, "İstiyorsan gidelim," dedi. Ama ben eve geldim, o işe gitti. Sonra evde oturdum düşündüm, düşündüm, düşündüm... Çok istiyordum. Baktım bütün belgeler hazır. Sadece para eksik. Ben o okula gideyim, durumumu anlatayım dedim. Kuzenimi aldım. Okula yürüyerek kaydı yenilemeye gittim. "Böyle böyle," dedim, "şu belgeleri vereyim. Parayı sonra yatıracağım." "Bizde parayı yatırdığına dair makbuz olacak. Ancak öyle başvurunu yapabiliyoruz. Yoksa olmaz." Saate baktım 16.30'du. Bankalar kapanıyordu, para yoktu. Yetişmedi. "Seneye denersin," dediler. Meslek lisesine girince yalan oldu gitti, hevesim de gitmişti. Güzel çiziyordum resim, hocalarım, çevremdekiler beğeniyordu. Olmadı diyelim..

Ne olursa olsun yalnız değilim. Beraber dayak yediğim, beraber sevincimi paylaştığım, üzüntümü paylaştığım bir sürü kuzenim var. Hepsini de seviyorum, hepsiyle de aram iyi. Kuzenleri geçtim, bende kardeş de var, abi de var, abla da var. Sevincimi, sıkıntımı paylaşacağım çok insan var. Kalabalık bir aileyiz biz. O bakımdan herhangi bir sıkıntı çekmiyorum. Öyle içine kapanık yalnız bir çocuk değilim. Ama pandemi de çok iyi geçti diyemem. Hem babamın çalışamaması, hastalığı, hem abimin pandemiyle işten çıkarılması çok zorluk yarattı. Zaten evde oturmayı seven biri değilim, evi sevmem. Böyle duvarlar üstüme üstüme geliyordu. İlk zamanlar, sizinle tanışmadan önce, "Nasıl derse gireceğim, okulu nasıl takip edeceğim?" kaygısı vardı. Kuzenlerim dışında mahalleden arkadaşlarım var ama pek görüşmüyoruz. Onlar da çalışıyor, benim de işim gücüm var. Sadece akşamları bir araya geliyoruz, o kadar.

Hayal ediyorum da, 15 sene geçmiş, iş hayatımda başarılı, güzel bir kariyerim var. Bir uygulama geliştirdiğimi hayal ediyorum, çok popülerleşmiş, dünya çapında kullanılıyor. Yeni bir sosyal medya kanalı olabilir, bir oyun olabilir, uygulama olabilir... Bunlarla uğraşmak çok hoşuma gidiyor. Bu kariyerimle ilgili hayalim, özel hayatımdaysa ailemle bir arada, huzurlu, mutlu bir yer hayal ediyorum. Kimseye muhtaç olmadan yaşıyoruz. İnşallah babam da hayatta, sağlığı yerinde olsun, diğer kardeşlerimin de. Herkes mutlu, kendi işini yapıyor, onların da güzel bir işi var.

Güzel bir yerde görüyorum kendimi. İstanbul'dayım tabii, 2+1 bir evde, bir binada dördüncü katta oturuyorum, tek başıma yaşıyorum, aileme yakın ama tek. Belki evlenirsem eşimle, dertsiz, tasasız, geçim derdi olmayan mutlu bir hayat... Böyle işte...

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

- *Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;*
- *Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;*
- *Okullarda düzenli biçimde devamların sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.”*

Birleşmiş Milletler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 28

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 21

“Uzak yerlerde yaşayan, düşük sosyoekonomik arka plana sahip, engelli, mülteci ve anadili Türkçe olmayan ve velileri evden eğitimlerini destekleme konusunda daha az yetkin olan öğrenciler kendi eğitim performanslarından düşük performans gösterme riski ile karşı karşıyadır. Daha yoksul sosyal arka planı olan ve daha kalabalık evlerde geniş ailelerle birlikte yaşayan öğrenciler özellikle uzaktan eğitime erişme ve uzaktan eğitim programını takip etme konusunda zorlanacaklardır.”

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, Güvenli Okullaşma ve Uzaktan Eğitim Projesi Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi, 2021

“En yoksul sosyo-ekonomik dilimde yer alan öğrenciler, en varlıklı sosyo-ekonomik dilimde yer alan öğrencilerin gerisinde yer almış ve 87 PISA puanı (yaklaşık 2 yıllık eğitime eşdeğer) elde etmiştir. Bu boşluklar küresel pandemi nedeniyle okulların kapanmasına bağlı olarak %9 oranında artabilecektir.”

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, Güvenli Okullaşma ve Uzaktan Eğitim Projesi Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi, 2021

“09.00’dan 16.00’a kadar 15 dakika arayla okul derslerini online olarak yapıyoruz. Kardeşim de okul öncesi eğitimde. O da günde iki saat online ders yapıyor. Allahtan evde iki bilgisayar, bir de benim tabletim var. Sabah kalkar kalmaz bilgisayarı açıyorum. Okuldaki canlı derslerim bittikten sonra da dershanenin 40’ar dakikalık online derslerine giriyorum. Akşamları da ödev yapıyorum. Hafta sonu online deneme sınavları oluyor. Okuldaki dersler online derslerden daha az verimli. Sınıfta olmadığımız için birbirimizi göremiyoruz. Ancak yine de istediğimiz zaman mikrofonu açıp soru sorabiliyoruz. Sınava hazırlık uzaktan eğitimle daha zor. TV’den takip edemeyen, telefonu, tableti, bilgisayarı olmayan öğretmene bile ulaşamaz, haksızlık olduğunu düşünüyorum.”

Eğitim Reformu Girişimi, Türkiye’de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – V | Dijital uçurumu öğrenciler anlatıyor, 2020

İnternet kullanım oranı 2020 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %79,0 oldu. Bu oran, bir önceki yıl %75,3’tü. İnternet kullanım oranı cinsiyete göre incelendiğinde; bu oranın erkeklerde %84,7, kadınlarda %73,3 olduğu görüldü.

TÜİK, TÜİK’in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2020

Araştırmamıza göre görüşme yapılan 103 hanede çocukların %57’si uzaktan eğitime devam edemediğini söylerken %11’i yeni eğitim-öğretim döneminde okula devam edemeyeceğini belirtiyor. Aynı araştırmada hanelerin %6’sında yalnızca çocuklar çalışırken, %7’sinde ebeveynler ile birlikte çocuklar da çalışıyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

E L E L E

E L E L E

HİKAYENİN SAHİBİ: DİLEK**GÖRÜŞMEYİ YAPAN: ŞEYMA DUMAN****HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER**

Benim hikâyem öyle uzun ki... 16 yaşında evlendim ben. İlk eşim teyzemin oğluydu. Ondan bir çocuğum oldu yirmili yaşlarımda. Hasta bir çocuk, dört ay yaşadı, sonra vefat etti. Hamilelik dönemimde eşimden ayrılmıştım, bu yüzden halamın evinde doğum yaptım. Çok kötü dönemlerdi. Sonra ayrıldım oradan, beş sene kadar babamın evinde kaldım.

Geri dönüşüm fabrikasında işe girdim, çalışıyorum. Yirmi yedi yaşlarımdayım. Şimdiki eşimle fabrikada tanıştım. İki hafta geçti, biz birbirimize aşık olduk. Kaçtık! Kaçtık yaa, tabii.. Ben Roman'ım, eşim Zonguldaklı. Annemler, "Tanımıyoruz, bizden değil, ne olduğu belirsiz insanlar..." dedi. Çok üzüldüm, ondan-bizden diye bir şey mi var! Çöpleri atmaya diye çıktım ben dışarı. Kaçtım eşime.

Ondan sonra halam geldi kaçtığım yere. Eşimi tanımaya çalıştı, onunla dönecek miyim diye sordu. Hayır, dedim, kalacağım burada. Eşimin teyzesinin kızının evinde kalıyorduk. Yatacak yerimiz bile yoktu. Rahmetli kaynanam bir battaniye ördü, bir yatak verdi. Küçük bir tencere, bir şeyler aldık. İki ay sonra oğluma hamileydim. Evcilik oynar gibi, biliyor musun? Fabrikada, geri dönüşümde, hem gece hem gündüz çalışıyorduk. Hamilelik de var, çok yoruluyordum. Bir de yattığımız yer belli değil, uykumu tam alamıyor, hiç dinlenemiyordum.

Sonra düzenli gelir olunca ufak tefek evimiz düzeldi. Doğum yapmak üzereydim. Her şeyin bir iyi yanı varsa kötü yönüyle de karşılaşıyorsun, derler ya... Dokuz ay boyunca her şey çok iyiydi. Tam doğuma yakın eşim işten çıktı ve sonraki bir buçuk sene işsiz kaldı. Kirayı ödeyemiyorduk, çıkmak zorunda kaldık. Kaynanamızın yanına gittik ama orada da büyük kaynım oturuyordu. Zor oldu benim için, insanın özel hayatı kalmıyor. Kaynım da evliydi, 5 tane de çocuğu vardı. Eşim iş bulamıyordu.

Benim her şeyim, tüm desteğim o sıralar kaynanamdı, biliyor musun? Eşim ailemle görüşmezdi. Yani bir saatlik yol aslında, niye gelmiyorsun? Hep "Sen git" derdi, o gelmezdi. Ben de gelmesini istedim. Sonra kızım doğdu. Benim en güzel hediyem çocuklarım, biliyor musun? Şu dünyada beni var eden onlar.

Son doğumdan sonra çok fazla kilo verdim. Daha bebeğin kırkı çıkmamıştı ki 90 kilodan 50 kiloya düştüm. Bir gün inanılmaz bir karın ağrım oldu, hastaneye gittik. Hamilelikte basur ilaçları kullanmıştım, ama hastalık o değilmiş. Kan ve idrar tahlili verdim, onlardan da bir şey çıkmadı, Sonra apandisit dediler. “Yok, ben apandisit ameliyatı oldum” dedim. Yeni doğum yaptığım için doğumhaneye gönderdiler beni. Hem dikişlerimi kontrol ettiler, hem de herhangi bir şey unutmuş olabilirler mi diye baktılar. “Bizlik bir durum değil” dediler. Acildeki doktor da çok iyi çıktı, biliyor musun? “Tomografi çekilmeli, ne olduğunu anlamadık” dedi. O gece ve sabah hastanede kaldım, ağrı kesici serum verdiler. Ertesi gün tomografi çekildi. Tomografi... Çıktı sonuç. Gittim doktora. Bir kitle olduğunu söyledi. Kötüymüş, kanser... Acilen tedavi olması gerekiyor. Beni başka bir doktora yönlendirdi. Şansıma, tedavi sürecinde doktorlardan yana hiç sorun yaşamadım, bana hep destek oldular. Bilmiyorum artık genç olduğumdan mı iyi geliyorlar bana?

Kanser tanısı 37 yaşında kondu, o sırada iki aylık bebek var ve pandemi başlamış. İki doktorum da kızımı biliyor. Hep birlikte üzülüyoruz. Çocuklarıma üzülüyorum, kendime üzülüyorum. Yıkılmış bir durumdaydım.

İlk başta emziriyordum da kızı. Kemoterapiye başladığım için iki aylıkken süttten kestim. Memelerim koltuk altına kadar şişti. Kız memeye ağlıyor. Kız kardeşim de yeni doğum yapmıştı, benim kızımı da bir süre emzirdi, ama onun da sütü yetmiyor ki... Mamaya başladık. Bir yandan mama çok pahalı, insan alamıyor.

Kemoterapi çok ağır geçti, yerimden bile kalkamıyordum. Yetişkin bezi kullanmaya başladım, o bezler de pahalı. Ben o dönemde Dayanışma Ağı'na ulaştım.

Bir senedir kemoterapi alıyorum, ameliyat olma ihtimalim var. Doktorum son bir kemoterapi daha almamı söyledi. Önce kan tahlili vereceğim, sonra son kez kemo alacağım, sonra PET tarihi... Eğer PET'te küçülme çıkarsa, ufalma varsa karaciğerdekinde, ameliyat olacağım. Eğer yoksa kemoterapiye devam edeceğiz. Riskliymiş benim ameliyatım, o yüzden... “Ne kadar küçülürse senin için o kadar iyidir. Kemoterapiden canının yandığının ben de farkındayım. Daha ilaçlar veriyorum, vereceğim sana. Acı çektiğini biliyorum ama en iyisi, en hayırlısı kemoterapi” diyor doktorum. Ben ameliyat olsam da kurtulsam diye düşünüyorum. Ama doktor da, “Ameliyat olanlar hâlâ kemoterapi görebiliyor” diyor.

Evde de ilaç kullanıyorum. Ağrılarım çok fazla olduğu için evde ağrı kesici serum aldığım oluyor. Beslenme biraz zor, günü geliyor hiç yemediğimiz oluyor. Pandemi de başladı, herkes işsiz güçsüz. Seyyara çıkan para getiremiyor, çekçeğe çıkan para getiremiyor. Markete gitsen biri bin para. Annem ve kız kardeşim yemek yaptıkça bana da getiriyor. Kardeşimle aramda dört yaş var ama, ben ona değil o bana ablalık yapıyor, biliyor musun? Yokluk çok zor bir şey. Doktor diyor, sağlıklı beslenmelisin. Besleneyim de, nasıl?

Bir yandan çocuklar var. Büyük olan okul çağına geldi, ilgilenemiyorum. Benim hastalığım, pandemi onu da çok etkiledi. Küçük kız doğarken bana kanseri o bulaştırdı sanıyor, kardeşini de bu yüzden sevmiyor. Hiç istemedi. Neyse, biz bu oğlanın okul kaydını yaptırmıştık, sonra pandemi başladı, okullar kapandı, çocuk devam edemedi. Okumayı sökemedem ikiye geçti. Ben ilgilenemiyorum, kız kardeşim ilgilenmeye çalışıyor. Babası da ilgilenmiyor pek, ama ne hikmetse oğlan babasını çok seviyor.

Kemoterapiye, hastaneye giderken babam hep yanımdaydı. Bana ilacı boynumdan veriyorlar, kemoterapi ilacını. Babam o zaman da yanımdaydı. Kanserimin akciğere sıçradığını öğrendiği gün rahatsızlandı. Korona olduğunu düşündük. Meğer kalp krizi geçiriyormuş. Ambulans geldi, babamı aldı. Aynı gece ameliyat oldu ve pil taktılar.

Kullandığım ilaç bebeğe risk yaratır diye benimle kalamıyor, kız kardeşimin evinde kalıyor. Zehir yani bu. Bir şekilde zehir... Kanseri yok etmenin peşinde, yakıyor zaten. Ama ben iyi olmaya çalışıyorum, pozitif bakıyorum. Gülmeye, güldürmeye çalışıyorum. Mesela artık benim kanser arkadaşlarım, bakıcı hemşirelerim var. Tabii bir sene kemoterapiye gidince arkadaş ediniyorsun orada. Seviyoruz birbirimizi, moral olmaya çalışıyoruz. Ben genellikle geç kalıyorum, benim geç gideceğimi de biliyor hepsi, yollar da uzun. Hasta Hakları Platformu kanser hastalarının hastaneye ulaşımına destek veriyor, ben de başka bir kanser hastasının yönlendirmesiyle ulaştım onlara. Beni evden alıyorlar, hastaneye bırakıyorlar. Kan almaya giderken, kemoterapiye giderken...

Eşim yanımda, kızkardeşim en büyük destekçim, annem, babam... Siz varsınız, bu dernek var. Doktorlarım çok iyi, yeni arkadaşlarım, benimle ilgilenen hemşirelerim var. Hepinizle el eleyim ben, hepinizle el ele... Buraya taşınalı bir sene oldu ama komşularım da çok sıcak davranıyor bana. Hem de mesela ben Roman'ım, onlar bizden değil. Benim oturduğum yerde şu an bir Roman yok. Hepimiz insanız gerçi, Alevi var, Sünni var, Kürt var. Hepsile de çok iyi anlaşıyorum. Ne diyorum, biliyor musun? Keşke bu güzellikler en başında beni bulsaydı, hayatımda hep destek olanım olsaydı. Hiç bu hastalığa yakalanmasaydım.

Güçlü hissediyorum. Güçlüyüm. Güçlü olmasam zaten ayağa kalkamazdım. Eşim de büyük destekçim oldu, hiç beklemezdim ondan, biliyor musun? Eşimin bana bakmayacağını düşünürdüm, beni bırakıp gideceğini... Çünkü eşim bana sevgisini hiç göstermedi. Evlenene kadar sevdiğini düşündüm ben. "Tamam" dedi sonra, "evlendik, bitti..." Ama seviyormuş o da beni. Ona diyorum ki, "Benden sana hayır gelmez. Hastayım ben. Al kendini, git." Eşim de bana ne diyor biliyor musun?

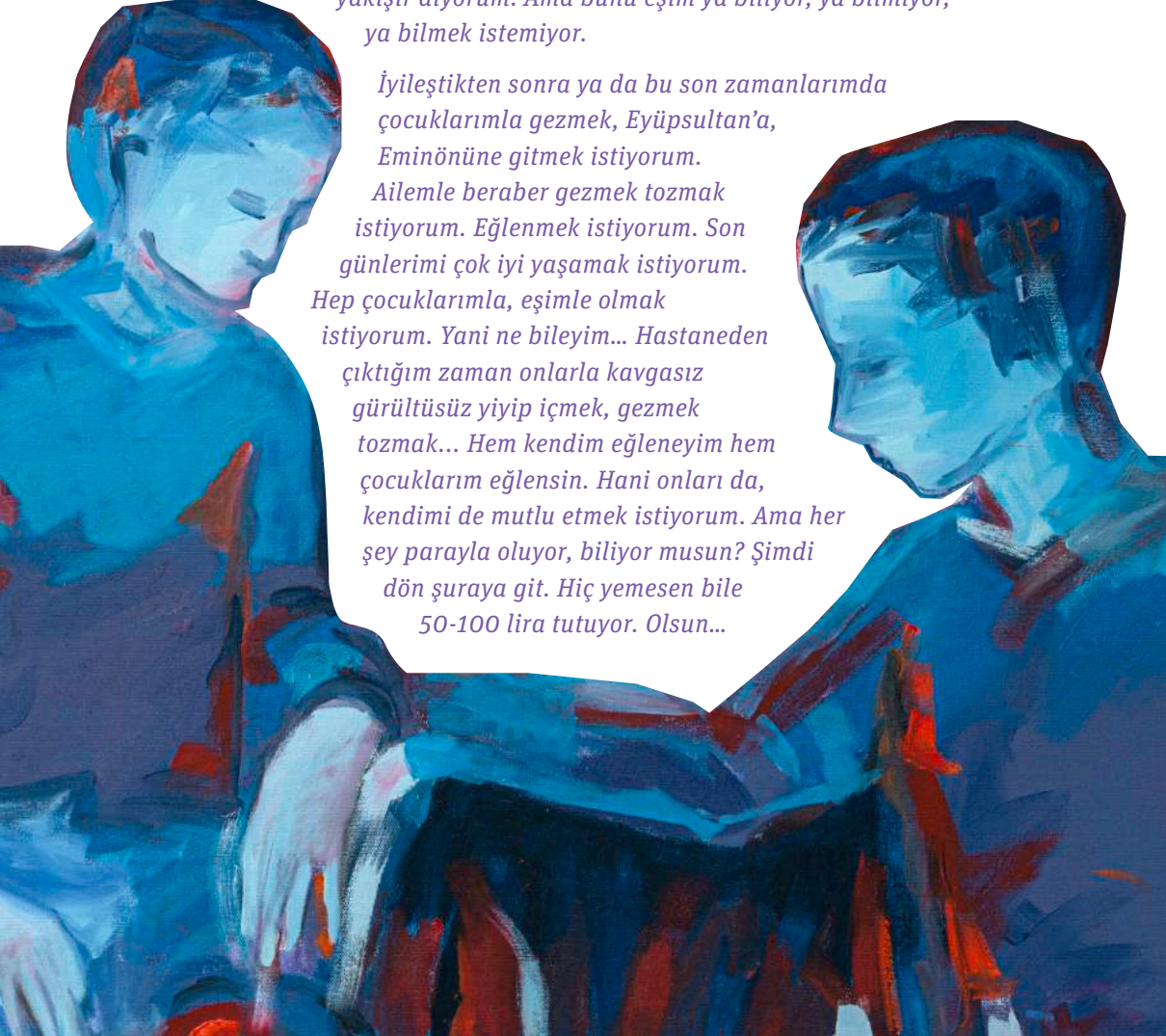

“Ben aynı senin durumunda olsam sen beni bırakacak mıydın?” “Ben bırakmazdım seni.” “Eee,” diyor, “O zaman ben seni niye bırakayım?” “Al kendini, yeni bir hayat kur. Evlen gerekirse” diyorum hâlâ. Kızıyor. Kaç kere evden kovaladım onu, biliyor musun? Kaç kere git dedim. Gitmedi, bırakmadı beni. O yüzden yani beni çok yanılttı. Bir süre yetişkin bezi kullandım, kendimi kontrol edemiyordum.

Benim altımı çıkarttı eşim. Banyo yaptırdı bana. Üstümü başımı giydirdi. Hakkını ödeyemem. Eşimi çok seviyorum aslında. Ama bunu göremiyor işte. Görmüyor ya da görmek istemiyor ya da görüyor da işine gelmiyor. Bilmiyorum. Mesela pazara bile gittiğimde eşime bir penye gördüğümde hoşuma gider, para olursa alırım. Param olmazsa o penyede aklım kalır, keşke eşime alsaydım diye. Öyle düşünüyorum.

Mesela o penyenin içinde eşimin hayalini kuruyorum. Eşime bu penye yakışır diyorum. Ama bunu eşim ya biliyor, ya bilmiyor, ya bilmek istemiyor.

İyileştikten sonra ya da bu son zamanlarımda çocuklarımla gezmek, Eyüpsultan’a, Eminönüne gitmek istiyorum. Ailemle beraber gezmek tozmak istiyorum. Eğlenmek istiyorum. Son günlerimi çok iyi yaşamak istiyorum. Hep çocuklarımla, eşimle olmak istiyorum. Yani ne bileyim... Hastaneden çıktığım zaman onlarla kavgasız gürültüsüz yiyip içmek, gezmek tozmak... Hem kendim eğleneyim hem çocuklarım eğlensin. Hani onları da, kendimi de mutlu etmek istiyorum. Ama her şey paraıyla oluyor, biliyor musun? Şimdi dön şuraya git. Hiç yemesen bile 50-100 lira tutuyor. Olsun...

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Hasta, adalet ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde sağlıklı yaşamının teşvik edilmesine yönelik faaliyetler ve koruyucu sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, sağlık hizmetlerinden ihtiyaçlarına uygun olarak faydalanma hakkına sahiptir.”

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Hasta Hakları Yönetmeliği, Madde 6

“Hekim görevlerini her durumda hastaları arasındaki siyasal görüş, sosyal durum, dini inanç, milliyet, etnik köken, ırk, cinsiyet, yaş, toplumsal ve ekonomik durum ve benzeri farklılıkları gözetmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.”

TTB, Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, 1999

Salgının yaratmış olduğu ertelenmiş sağlık sorunları olup olmadığını tespiti için, başlıca aile sağlığı merkezlerinde yapılan kanser taramalarının durumuna göre, salgın sonrası Covid-19 ve Covid-19 dışı önemli sağlık sorunları ve hastalık yükleri ile karşılaşılacağı görülüyor. Salgından en çok etkilenenlerin yoksullar olduğu açıktır.

Türk Tabipleri Birliği Aile Hekimliği Kolu, Aile Hekimliğinde Pandemi Süreci 9-14 Aralık 2020 Anketi Sonuçları, 2020

“Covid-19 salgınında kanser taramalarında yüzde 90 oranında azalma oldu. Bu yıl 6 milyon kişinin kanser taraması yapılamadığı için erken tanı şansı kaybedildi. En az 3 milyon kişinin kolon kanserinde erken tanı şansını kaybettiğini söyleyebiliriz. Erken tanı %88 azaldı. Oysa erken tanı yapıldığında hastanın %100 kurtulma şansı olabiliyor. Bunların etkisini önümüzdeki yıllarda göreceğiz. Birkaç yıl içinde artan kanser vakalarıyla karşılaşacağız.”

Sözcü, 07.02.2021

CHP Bursa Milletvekili Yüksel Özkan 11 Şubat 2021 tarihinde TBMM Başkanlığı'na, Covid-19 salgını süresince kanser taramalarında olan azalma nedenleri, Aile Sağlığı Merkezleri'ne gönderilen erken tanı kiti sayısı ve tarama esnasında bulaş riskini azaltmak için alınan önlemleri öğrenmek amacı ile Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın yanıtlaması için soru önergesi verdi. Soru önergesinin cevaplanmadığı gelen kağıtlarla ilan edildi.

TBMM, 28791 sayılı ve 11 Şubat 2021 tarihli soru önergesi

MHP Kahramanmaraş Milletvekili Prof. Dr. Sefer Ayca'nın 30 Haziran 2021 tarihinde TBMM Başkanlığı'na, 2020-21 yıllarında Covid-19 salgını nedeniyle kanser tarama programlarında bir aksama olup olmadığı, telafi için ne yapılacağını öğrenmek amacı ile Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın yanıtlaması için soru önergesi verdi.

TBMM, 221 sayılı ve 30 Haziran 2021 tarihli soru önergesi

Araştırmamıza göre, görüştüğümüz hanelerden %67'sinde en az bir bireyin kronik hastalığı bulunuyor. Düzenli olarak ilaç kullanan 92 kişiden %23'ü fark ödemedi, sağlık sigortası ile rahatlıkla ilaçlarına ulaşabildiğini, %41'i sağlık güvencesi olmadığı için, %34'ü ise sağlık güvencesi ilaçlarını karşılamadığı için ilaçlarını düzenli bir şekilde alamadığını belirtiyor.

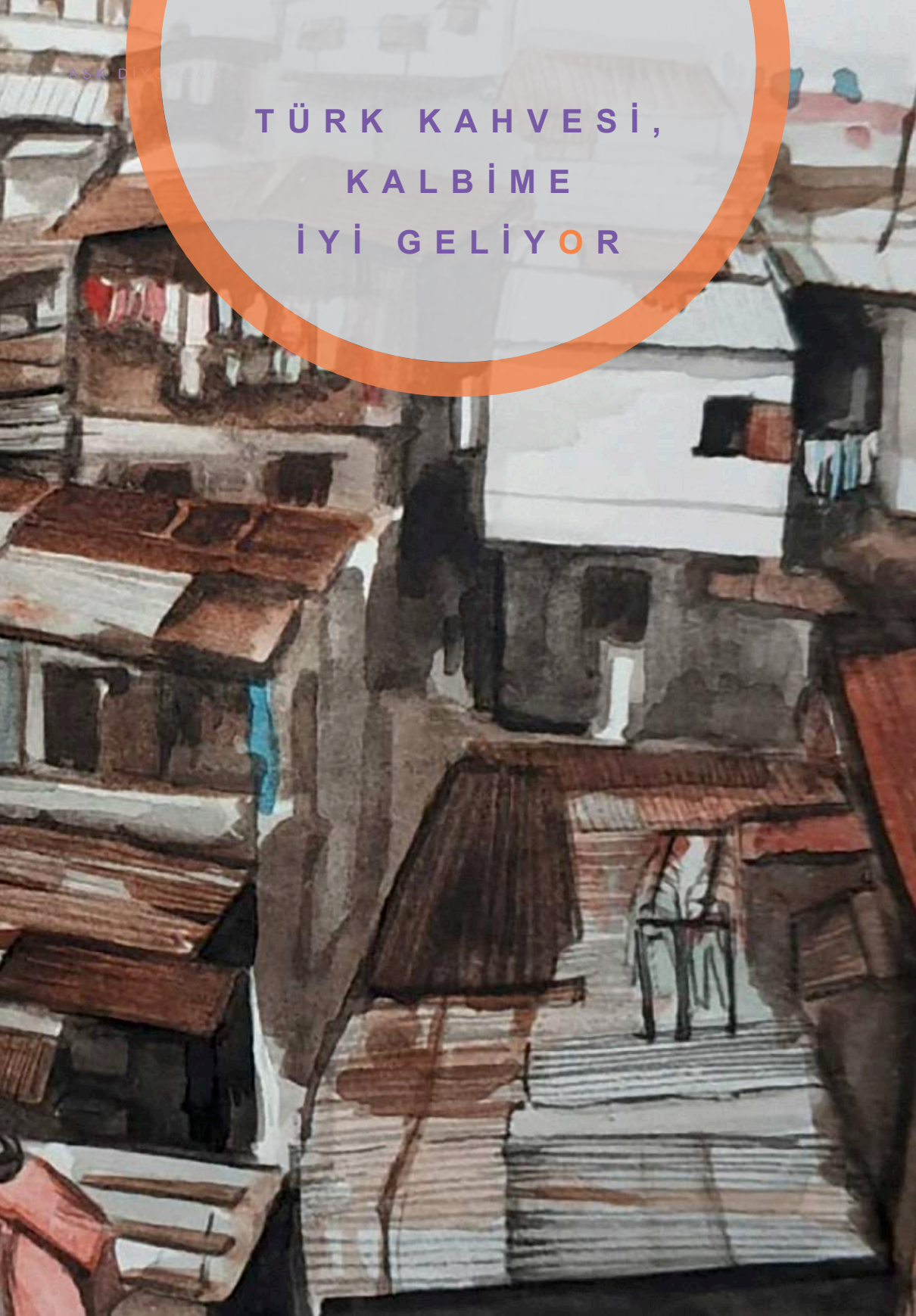
Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması, 2020

ASK DİYAR

TÜRK KAHVESİ,
KALBİME
İYİ GELİYOR

T Ü R K K A H V E S İ , K A L B İ M E İ Y İ G E L İ Y O R

HİKAYENİN SAHİBİ: AYLİN

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER

Annem bana hamileyken Urfa'daymışız ama doğumum İstanbul'da oldu. Ondan sonra artık Urfa'da ne varsa her şeyi satıp gelmişiz. Beşiktaş'a taşınmışız. Ben orada doğdum dördüncü çocuk olarak. 12 yaşımıdayken küçük kardeşim doğdu. Annem lohusayken psikolojik bir şey yaşadı, akli dengesini kaybetti. Ablalarım vardı iki tane, abim vardı. Onlar evlendiler ve gittiler.

Okula devam ediyordum, derslerden hiç kalmadım. Öğretmenlerim de çok severdi beni. Beşiktaş'ta Büyük Esmâ Sultan İlköğretim Okulu'nda okumuştum. İlkokul beşinci sınıftım, orta bire geçecektim ama okulu bırakmak zorunda kaldım. O zaman diploma alıyorduk. O diplomamı da hâlâ saklıyorum. Her şey nasip, kısmet.

Annem hastanede tedavi görüyordu, bir süre yattı da... Babam hastaneye götürüp getiriyordu. Ben ilaçlarını düzenli almasını sağlıyordum. 16-17 yaşlarımdayken annem biraz iyi olmaya başlamıştı ama sonra yine rahatsızlandı. 49 yaşında vefat etti. Şizofreniydi tanısı.

26 yaşıma kadar hem kardeşimle hem de annemle tek başıma ilgilenmek zorunda kaldım. Babam çalışıyordu, kazandığı yine de yetmiyordu. Ben de kardeşim okuldayken günlük işler yapmaya başlamıştım. 26 yaşıma kadar böyle geldim. Benimle birlikte kardeşim de büyüdü işte. Liseyi okumasını da sağladım. Bir PVC firması vardı, orada sekreterlik yapıyordum. Ondan sonra markette reyonlara bakıyordum. En son Osmanbey'de bir araç firmasında çaycılık işi yapıyordum.

Kimseyle görüşmemiştim, erkek arkadaşım olmamıştı o zamana kadar. Eski eşimle araç firmasında tanıştık. Birbirimizi çok sevmiştik. Aslında hiç evlenmek istemiyordum bu dünyada. Çocukluğumdan beri kardeşime baktım. Artık çok çektiğim için evlilik bana zor geliyordu. Sonraları birisiyle birlikte olmak, hayatı paylaşmak fikri güzel geldi. Ama yanlış insanı seçmiştim. Onu da on üç sene sonra anladım. Çok sorun yaşadık.

İkinci oğluma hamileyken sırtımdan bıçaklanmışım. Bu evlilik içinde sadece üç sene kadar mutluyduk. Sonra babam yoğun bakıma alındı, rahatsızlandı. Evde yatarak bakım görmesi gerekiyordu, bize geldi. Boşanma zamanları da bu zamanlar, küçük oğlum da yeni doğmuştu.

Barodan bir avukat verilmişti. Barodaki avukat eski eşime, yaptığı şeylere devam eder de boşanmak istemezse cezaevine gireceğini söylemişti. Avukatımdan Allah razı olsun, çok iyi bir insandı, kulakları çınlasın. O zaman işte tek bir imzayla anlaşmalıya döndük ve boşandık.

Babam da yalnız kalmıştı ben boşandığımda, kimse bakmıyordu. Şu anda bulunduğum evi tuttuk. Prostat babam şimdi. Kanserden kurtardım çok şükür. Sürekli ilaçlarını verdim, doktor kontrollerine götürdüm.

Kimin kapısına gitsem, “Çocuklarıyla bize gelme. Mücadele edemiyorsan sığınma evine gidebilirsin” dendi. Yardım alabileceğim kurumları buldum, gittim başvurularımı yaptım. Onlar olmasa şu an hepimiz dağılmıştık. Babamı bir yere teslim etmişim, çocukları başka bir yere.

Boşandığım günü hiç unutmayacağım. Evde yiyecek hiçbir şey yoktu. Kiralarımı ödeyememişim iki üç ay. Biraz bunalım yaşamışım ama çocuklarıma yansıtmamışım. Sadece geceleri çok ağlıyordum. Kolay bir şey değil. Bir annenin karnında taşıyıp da iki evladını çaresizliğe bırakması... Ne kadar zor olursa olsun çocuklarımıza bakmak zorundayız dünyaya getirdiysek.

Gözümün engelini de oğlum doğduğunda fark ettim. Uzun süreden beri varmış benim gözümde tavuk karası... Biz beş kardeşiz, dördümüzde de var bu tavuk karası. Gece görmekte daha çok zorlanıyorum. Büyük oğlum okula gidiyordu. Onun da gözlerinde benzer bir bozukluk var, göremiyordu. Önde oturuyordu, uzaktan göremiyordu. Okula da gözlüğe de alışamamıştı, bırakıp gelmeye çalışıyordu. O yüzden ben de onunla beraber okula gidiyordum. Evliydim o sıralar ama, mecbur okuldan çıkana kadar lavabolarda ya da koridorda onu bekliyordum. Sonra bana dediler ki, “Okul Aile Birliği var, oraya girer misin, yardım eder misin?” Böylece Okul Aile Birliği’ne girdim, ilkokulu oğlumla beraber bitirdik. Çok güzeldi o günler. Olsun, her şey bir anı gibi kaldı işte.

İkinci oğlum doğduktan bir buçuk sene sonra boşandık. Boşanmak bana öyle iyi geldi ki...

Oğlumda bazı farklılıklar vardı. Doktorla görüşmeden önce otizm sendromu nedir bilmiyordum ama bazı şüphelerim oluyordu. Göz teması kurmaması, sürekli ağlaması, yüksek seste kulaklarını kapatması... Ben dedim, “Acaba annemin yaşadığı şeyler ona da mı yansdı?” Kardiyolojik problemi de vardı. Kalbinde dört delikle doğdu, iki kere anjiyo geçirdi. Her şeyi ben tek başıma yaşadım.

Neyse, ilk önce aile hekimine gittim, “Bu çocuk neden benim gözüme bakmıyor?” Muayene etti. “Otizm olabilir, psikiyatrye götürün” dedi. Psikiyatry, “Özel gelişim raporu çıkaracağım, özel eğitim görmesi şart” dedi. “İlgilenmezseniz ileriye gidebilir. Daha kötü olan çocuklar var. Doğru eğitim ve ilgiyle ilerleme kaydedebilirsiniz” dedi. Özel eğitime gelen diğer çocuklar arasında görüyorum. 11 yaşında, kardeşinde de var. Ailesi zamanında ilgilenmemiş, geçer sanmışlar ama çok geç kalmışlar. Çocuk konuşmıyor. Sadece RAM’ın verdiği özel eğitim yeterli değil, konuşma terapileri, duyu bütünlemeler, ergoterapi... Çeşit çeşit eğitim programları var. Ergoterapi için aylık 600 lira veriyorum. Mesela bu ay veremedim ama olsun. Anlayışlı insanlar. Bir şekilde ödemeye çalışıyorum. Çocuğun eve kapanmaması gerekiyor, en önemlisi bu. Bir gün evdeyiz, bir gün özel eğitimde. Cuma günleri şeydeyiz işte, o ücretli olan yerde. Her ikisi için de servis var, gelip bizi evden alıyorlar, dönüşte de eve bırakıyorlar. Nereden baksan haftada 9-10 saat özel derse devam ediyoruz. Aslında çocuğumun kreşe gitmesi lazım ama kreş kabul etmiyor. Hem tam anlamıyla konuşamadığı için, hem de otizm sendromu olduğu için kendini koruyamaz diye kreş kaydını almıyor.

İlk kez tanı konduğunda korktum biraz. Ondan sonra zaman geçtikçe... Bu doktorlar filmi vardı ya, Mucize Doktor. Ali Vefa’yı gördüm. Özel eğitim merkezinde çocuklar dersteyken bizlere bazı videolar izletiyorlar. Sorularımızı sorabiliyoruz, oradakilere danışıyoruz. Yıllarca takip edilmiş, ilerleme kat etmiş çocukların videoları, bilgilendirici videolar, insana direnç, umut veren videolar da izletiyorlar. Videolardan sonra çocukları beklerken diğer anne babalarla ya da çocuğu kim getirdiyse onlarla da görüşüyoruz orada. Mesela bahçesinde çay içiyoruz. Çok iyi geliyor. Sanki böyle birbirimizle konuşmaya muhtaçmışız, sanki hasret kalmışız gibi.

İnanıyorum, konuşabilecek, kendi ihtiyaçlarını görebilecek. Sadece fiziksel de değişiklik olabilir. Yaşasın da, biraz kendini ifade edebilsin de, benim tek amacım o. Yoksa yürüyemese bile ben sırtımda taşıyım çocuğumu.

Bazısı, Allah korusun, epilepsiye dönüyor. Ben her davranışını takip ediyorum, kötü bir şey olduğunda her şeyi beynime yazıyorum. Doktora, eğitime gittiğimde hocalara soruyorum. Çünkü oğlum tanınmaz hale geliyor bazen. Bir bakıyorsun çok uysal, bir bakıyorsun felaket huysuz.

Oğlum suyla oynamayı çok seviyor. Denizden korkuyor ama onu suya koyun ya da önüne bir kaptan su koyun, içine elini batırıyor. Alıyor, kaptan kaba boşaltıyor. Kasları tam gelişmediği için, bir elinde iki parmağını pek kullanamıyor. Ama bu oyun ona pratik oluyor, egzersiz gibi düşünün. Ben de kesinlikle yok üstü ıslandı, yok döküldü falan yapmıyorum. Neyi istiyorsa onu yapmaya çalışıyorum.

Her şeye de evet demiyorum ama...

Mesela dolabın kapısı saatlerce açık kalmaz. Ona da kilitlenebiliyor. Mesela balkondan aşağıya bir şeyler atmak istiyor. Her çocuk genelde bunu yapar. Olmaz. Geçen küçük tencereyi atmaya kalktı. Birisi olsa kafasına gelir. Tencere yani...

Büyük oğlum ergenlik çağında. Ben de ergen oldum ama hiç böyle bir şeyim olmadı. Ergenliğimi hatırlamıyorum ben. Ergen olmaya hakkım olmadı. Bizimki şu an sadece denizi düşünüyor. Ben de, “Anneciğim” diyorum, anlatıyorum. Böyle kırmadan, bunaltmadan söylüyorum neden gidemediğimizi. Denize gitmek, yüzmek istiyor. İnternette de babasının resimlerini görmüş, tatildelermiş. Neden ayrıldığımızı uygun bir dille anlatmaya çalışıyorum. “Biz ayrılmak zorunda kaldık, herkes bunu yaşayabiliyor.

Senin de hissettiğin gibi anlaşıyorlardık...” diye anlatmaya çalışıyorum boşanmamızı. Mahalleden bazı kişileri gösteriyorum. Kavga eden aileler var. “Bak onlara” diyorum. Bizim sokakta 13-14 yaşlarında bir çocuk var. Babası “Git çalış” diyor. Aile iğlilenmiyor. Kendi aralarında da sorunlular. En sonunda Sosyal Hizmetler almış çocuğu. Yani bence daha iyi olmuş çünkü öyle bir yaşam olmaz. Çocuk akşama kadar aç susuz. Ne para veriyorlar, ne bir şey. Akşama kadar sokaklarda. Bakıyorum dışarıda, yeri geliyordu, “Gel oğlum birlikte yiyelim” diyordum. Durumları olmadığından değil, çocukla ilgilenmiyor. Ben bakarım, yemek veririm ama ilgi de şart. Allah ne verdiyse bir kişiye de iki kişiye de soframız açık. Ama o çocuğun hayatı... O çocuğun hayatı hayat değildi. Yani kavga gürültüyle... Sürekli kavga ediyorlar. E, ne oluyor o zaman bu çocuk mesela?

Birileri ziyaretine gitti, gayet iyiymiş. “Ben buradan kesinlikle oraya gelmem” demiş. İnşallah mutlu olur. Ben de oğluma bunu anlatmaya çalışıyorum; hepimiz için en doğrusunun, en huzurlusunun ayrılmak olduğunu. Şimdi barodan bir avukat bulacağım. Eşime nafaka davası açacağım, ödemediği için.

Hem kendim hem de oğlum için engelli maaşı alıyorum. Toplamda 1500 lira. Bu ev kira, aylık 900 lira. Ev doğalgazla ısınıyor. Kışın 1200 lira sırf fatura... 600-650 lira doğalgaz faturası geldi. Babamın ısınabilmesi için elektrik sobası kullandık. Dört ay, beş ay sürekli... Ancak o şekilde ısınabildik. Açsan o kadar yazıyor, açmasam çocuklar donuyordu. İşte hayat böyle. Ben anlatmaya çalışıyorum ama anlamıyorlar. “Tamam” diyorlar, “biz sana destek olacağız.” Ama ayriyeten bir kira desteği yok.

Geçinmek gerçekten çok zor oluyor. Ekmekti, suydu, yoğurttu, şampandı... Bazen et türü bir şeyler çekiyor canları. Mecbur birilerinden para alıp ay sonunda geri veriyorum. Bu sefer bakıyorsun, elinde avucunda hiçbir şey kalmamış.

Ben akşama kadar peynir ekmele durabilen biriyim ama çocuklar öyle değil. Bunların ek gıda alması lazım. Haftada bir gün et de yemesi lazım, tavuk da yemesi lazım, balık da yemesi lazım. Bu evde balık tüketmesi gereken bir çocuk var.

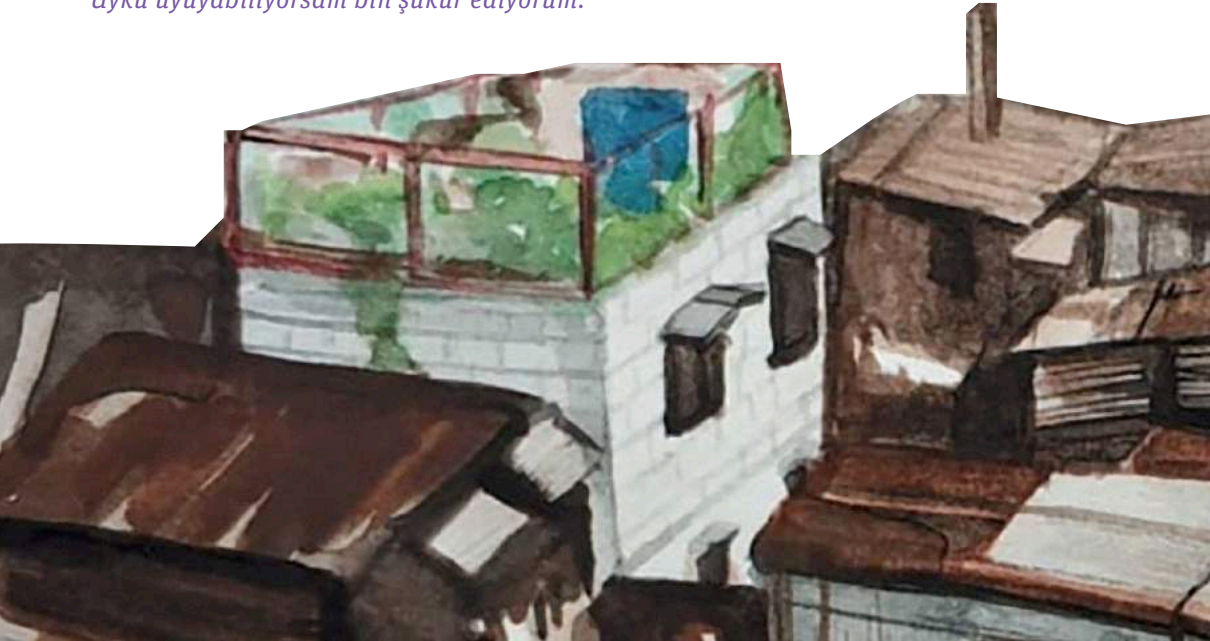
Bakkala borçlanıyorum. Babam yine rahatsızlandı, 15 gün hastahane de bir refakatçi ile kalması gerekti. Ben kalamadım hastane de, bir bakıcı bulmam gerekti. Günlüğü 100 liradan 15 gün, onu ödeyebilmek için borçlandım birisine.

Sabah oldu mu elimi yüzümü yıkıyorum. Kolonya sürüyorum kendime gelebilmek için. Ondan sonra bakkalın yolunu ben tutuyorum. Büyük oğlum kesinlikle gitmez. Günlük genellikle sadece ekmek, yumurta alabiliyoruz. Sabah kahvaltı hazırlanıyor. Küçük oğluma yemek yedirmek bazen çok zorlayıcı, otizmde bazen böyle yemek seçme, yemek istememe gibi bir şeyler olabiliyormuş. Öğlen oluyor. Sonra sofraya toplanıyor, ev toplanıyor. İşleri yapana kadar öğle yemeği saati de geliyor. İşleri hallettikten sonra çocuklar dışarı çıkmak istiyor. Özel eğitim varsa oraya gidiyoruz, büyük oğlanı da evde yalnız bırakmak istemiyorum. Yanımda götürüyorum. Çünkü evde durup mahalledeki çocuklarla... Burada genelde küfürlü konuşuyorlar. Çok kötü. Bunalıma girmesin, onlara uymasın diye... Onlara normal geliyor çünkü. Herkesin hayat tarzı farklı, kınamıyorum kesinlikle. Ama ben çocuğumun öyle olmasını istemiyorum. O yüzden... Baştan engellenmezse... Hep onların mücadelesindeyim.

Akşam oluyor. Gece 1'den 2'den sonra artık uykuya çekilebiliyorsak bin şükür diyorum. Tabii bir yandan da babam var. Bazen daha çok rahatsızlanıyor. Sancuları oluyor. Başka ilaçlar vermek zorunda kalıyorum. Hastane durumu olduğunda ben götürmek zorunda kalıyorum.

Kendime vakit ayıramıyorum. Affedersin, dünden beri banyoya giremedim mesela. Sadece bir kolonyalanıp üstümü değiştiriyorum. Ama bu gece kesinlikle yapacağım. Sıcaktan çok bunaldım artık. Çünkü ben de insanım. Ben temiz olayım ki çocuklara örnek olsun. Çünkü böyledir bu işler. Çocuk ne görürse alır.

Gece doğru dürüst bir uyku benim için lüks, benim en büyük lüksüm. Uyku uyuyabiliyorsam bin şükür ediyorum.

Müzik dinlemeyi çok severim. Eskiden arabesk türü şarkılar dinlerdim. Ama onlar insanın psikolojisini daha da bozduğu için genelde çocuklarımın dinleyebileceği tarzda müzikler açıyorum. Çünkü ben arabesk dinlesem onların da morali bozulacak. Kahve içmeyi seviyorum, Türk kahvesi. Kalbime de iyi geliyor. Aşırı uykum oluyor, dinlenmek istediğim zaman dinlenemiyorum. Her gün değil, olursa içiyorum, olmazsa şart değil. Bir tane çok tatlı bir müzik var. İki tane şapka buldum, biri ayıcık. Onu ben takıyorum, diğerini büyük oğlum takıyor. Pilot şapkası gibi. Bir apaçi dansı var, birlikte onu yapmaya çalışıyoruz. Özel eğitim öğretmenimize dedim ki, “Nasıl biriyim?” “Ya, seni gören içine kapanık biri zanneder ama çocukla da çocuk olabiliyorsun” dedi. Tabii bir taraftan da 40 yaşında olacağım. Yani hayatın yorgunluğu var biraz.

Gittikçe yaşlandığımı da hissediyorum ama onu çocuklar anlayamaz ki... Oyun istiyorlar sürekli. Bana da iyi geliyor. Tabii artık eskisi gibi genç değilim ama, biri apaçi dansı yaptığımı görse belki deli der... Bilmiyorum ama mantıklı bir insan belki “Çocuklarına moral olsun diye yapıyor” diye düşünür. Benim için önemli olan çocukların iyi olması. Onlar iyi oluyorsa her şeyi yaparım. Her insanın içinde büyümeyen bir çocuk vardır muhakkak. Yani her zaman bizim içimizde bir çocuk var. Yani tek benim içimde değil herkesin içinde vardır bu. Şimdi çocuklarımın iyi kötü oyuncakları var. Ben o kadar imkanlarla büyümedim.

O kadar eşyamız da yoktu. Sadece dikilmiş bir bebek hatırlıyorum. Babamın eskiden gurbette çalışıp bana getirdiği, boyumdan büyük bir bebek vardı. Onu hatırlarım. Başka da böyle lego olsun, eğitim oyunları olsun, kaydırak falan bilmem. Biz eşeğe binmeye şükür ederdik!

Şimdi bu evin içinde oyuncak kaydırak var. Geçen, “Anne, kay kay kay!” dediler. “Ama kaydırak kırılır oğlum” dedim. Yine de kırmadım, bir kere kaydım vallahi! Parkta da kayıyorum bazen. Büyük oğlum diyor, “Gel sen de kay.” Kimse olmadığı zaman onunla kayıyorum. Sallanmaya utanıyorum ama bir gün yapacağım onu da. Herkes yapıyor aslında. Ben niye utanıyorum, bilmiyorum. Kendimi çok yaşlanmış gibi hissediyorum. Ayıplarlırsa diye... Halbuki ayıplasalar ne olacak? Başkaları da biniyor. Binenler de 45-50 yaşında insanlar. Bir çekingenlik oluyor bende. Bazen insanlara bakıyorum çevremde, güzel giyiniyorlar... Kendimi kötü hissediyorum, onlar gibi görünmek, rahat olmak istiyorum.

Gidip bir sığınma evinde yaşayıp çocuklarımdan uzak kalacağıma, bu şekilde hayatımı sürdürürüm daha iyi. Bazen çok ağır gelebiliyor hayat ama diyorum ki, “Aylin, sen ayakta durmak zorundasın.” Sevgi en iyi ilaç. Hayatta kaldığım sürece doğru düzgün evlat yetiştirmeye çalışırım. Onları hayatın kötülüklerinden koruma çalışırım ki öldüğüm zaman rahat uyuyayım. Çocukların üzgün durması beni kahrediyor. Bazen hastalık oluyor, dert oluyor. Onların hiç kırılmasını istemem. Yaşadığımız kötü şeylere isyan etmişimdir. Keşke çalışabilseydim, çocuklarıma daha yeterli imkanlar sağlayabilseydim. Çocuklara anlatmaya çalışıyorum bir şeyler istediklerinde, “Tamam, şimdi olmadı ama başka bir zaman yapabiliriz” gibi... Çocuklara hep umutlu olmayı anlatıyorum, ne kendimi ne onları karamsarlığa sürüklemeye çalışıyorum.

Ömrümü borçsuz geçirebilir miyim? Benim en büyük hayalim o, biliyor musunuz? Bir kadının birilerinden borç istemesi çok zor bir şey. Ben kendi açımdan gururlu bir insanım ama istiyorsam çocuklarım için yapıyorum. İhtiyaçları veya acil bir durum olduğu için... Bu durumlardan kurtulmak en büyük hayalim. Tabii insanın çalışması güzel bir şey de, çalışmayınca da birilerinden mecbur destek, yardım istemek zorunda kalıyorsun işte. Tanımadığın kimsenin kapısını da çalamıyorsun. Yani çaresizliği düşünmekten bazen çok tedirgin oluyorum. Bir-iki kere aklımı yitirecek gibi oldum.

Küçükken okulu bitirip hemşire olmak çok isterdim. Ama hiçbir şey olamadım, sadece anne oldum. Senelerce kardeşime, anneme, babama, şimdi de oğluma baktım. Bu da bir nevi hemşirelik belki de...

Başka hayallerim de var; sahil, deniz... Ben de büyük oğlum gibi denizi çok severim. Ama küçük doğduğundan beri belki bir defa götürebildim. O da kısa mesafe diye... Deniz kenarında, ben sadece ayaklarımı sokmuştum. Gidip kumda çocuklarımla vakit geçirmek, oynamak mesela... Buralarda pikniğe falan da çok gitmek isterim. Bir değişiklik yapmak isterim. Çocuklarıma, bana iyi geleceğine eminim. Doyasıya bir gün geçirmek, dışarıda, onların istediği gibi... İstedikleri şeyleri yesinler içsinler. Değişik yerler görsünler. En büyük hayalim bu.

Bir gün yapacağım inşallah.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Taraflar Devletler, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.”

Birleşmiş Milletler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 23

“Akit Taraflar, toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

a- Toplumsal dışlanma ve yoksulluk durumunda yaşayan ya da bu duruma düşme tehlikesinde olan kişilerin ve ailelerinin, özellikle istihdam, konut, eğitim, öğrenim, kültür ile sosyal ve tıbbi yardım olanaklarına fiilen ulaşmalarını teşvik edecek genel ve eşgüdümlü bir yaklaşım çerçevesinde önlemler almayı;

b- Bu önlemleri, uyarlanmasını sağlamak amacıyla gerektiğinde gözden geçirmeyi;

taahhüt ederler.”

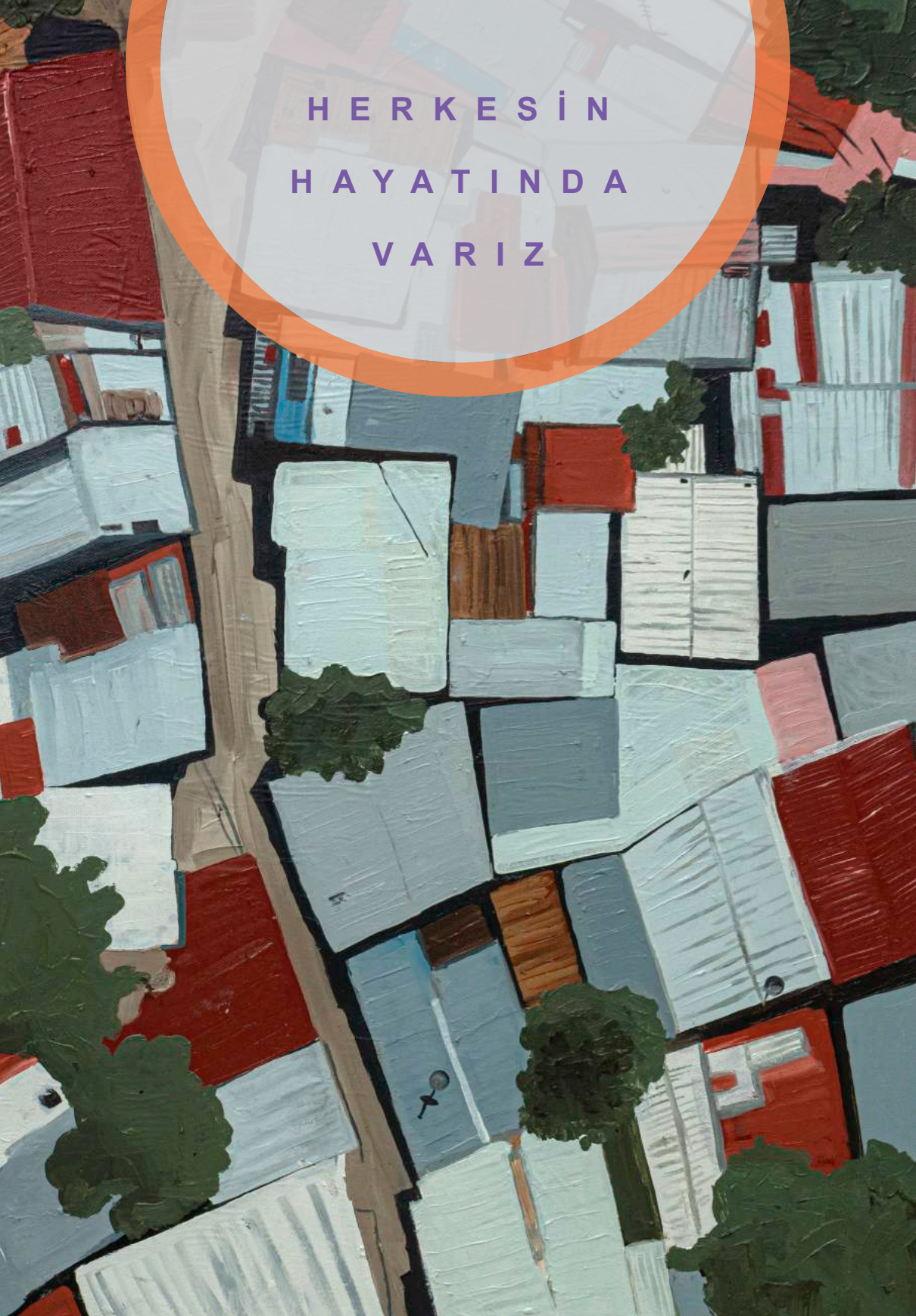
Avrupa Konseyi, Avrupa Sosyal Şartı, madde 30

Otizmlili bireylere en kapsamlı hizmetlerin sunulduğu ABD’de bu hizmetlerin yıllık maliyeti 236-262 milyar dolar civarındadır. Bu maliyetin büyük bir kısmı yetişkin hizmetleri ile ilişkili (175-196 milyar dolar) iken, bir kısmı da çocuklara sunulan hizmetler (61-66 milyar dolar) ile ilgilidir (Buescher vd., 2014).

Yapılan araştırmalar, erken tanı ve müdahale yoluyla, yaşam boyu maliyetin 2/3 oranında azaltılabileceğini göstermektedir.

HERKESİN
HAYATINDA
VARIZ

HERKESİN

HAYATINDA VARIZ

HİKAYENİN SAHİBİ: AYHAN AK**GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEVVAL ŞENER**

Bağlamayla nasıl tanıştım... Çocuktum, Iğdır'da yaşıyordum. Halk Eğitim'de enstrüman dersleri olduğunu gördüm, bağlama kursu açıldı ona yazıldım. Ailede enstrüman çalan yok ama ben ilgi duyuyordum, öyle başladım. Zaten yeteneğiniz varsa sizi alıyor, bir yerlere götürüyor. Sizin sadece biraz çalışıp emek vermeniz lazım geliyor. O içinizdeki aşk alıp sizi götürüyor diyelim. Ben bunu yapacağım diyorsunuz.

Okula gidiyordum. Meslek lisesinde okurken İzmir'de astsubaylığı kazandım. O zaman imkanlar da vardı ama gitmedim. Arkadaşlarımız polis oldu, uzman çavuş oldu, başka mesleklere devam ettiler. Ama ben, müzisyen olacağım, yolumu böyle çizeceğim, dedim. İçindeki aşk seni oraya götürüyor diyoruz ya hani... Daha iyi şartlarda, daha iyi paralar kazanacağımız işler, imkanlar da geldi, hem de bir sürü. Ama o içinizdeki aşk bırakmıyor. Sen buradasın, diyor.

Şimdi öyle bir şey ki müziği, notayı, müzisyeni anlamak, sanatçıyı anlamak... İnan öyle beş dakika, on dakika işi değil. Yeteneğin olsa da, o yetenek emekle beraber yukarıya taşınıyor. Çoğunluğumuz günübirlik çalışmak zorundayız. Sürekli kaslarımızı çalıştırmak zorundayız ki işimizi iyi yapabilelim. Ne kadar iyi müzisyen olursanız olun, bir ay ara verin, sahneye çıktığınız zaman tökezliyorsunuz. Sahneye çıkamamak ise en kötüsü. Diyelim egzersizlerinizi evde yapıyorsunuz ama güreşçinin yeri nasıl minderse bizim de sahnede olmamız lazım. Kas hafızası diyorlar; reflekslerimiz gidiyor. Sahnede çalmıyorsun, oysa o soundun içinde çalman lazım. Evde çalışmanız sahneyi kolaylaştırıyor ama sahnede olmanız lazım.

Eee, bir buçuk sene sahneye çıkmadık... Hafızada eserler. Ezberimizde tutarız. Sürekli çaldığımız için beyin sürekli egzersiz yapıyor. Şimdiyse adımız gibi çaldığımız parçaların ara nağmesini unutuyoruz. Ton neydi, uşak mıydı? Karışıyor. Şunu toparlamamız bizim üç ay mesela... Kendimize gelebilmemiz... Bir buçuk senelik maddiyattan vazgeçtim, bunu toparlamamız üç-dört ay.

Bir dönem İran'a gitmem lazım geldi. İki buçuk sene falan orada kaldım. Müzik yapmadık tabii. Aldım enstrümanlarımı, götürdüm oraya. Oturduğumuz evde inanın günde 15-16 saat falan saz çalıştım. Bak, o haldeyken geldim, sahneye çıktım, tökezledim! Yani sahne olmadan olmuyor. Stüdyo saziysanız ayrı sıkıntıları var. Bir ay çalması, yine tökezliyor.

Mesela nota okuruz. Bir-iki ay okumazsan refleksler gidiyor. E, bir de bu pandemi döneminde, insanın tadı olmayınca enstrüman çalışması da gelmiyor. Düşünsenize, adam evinden atılmış. Çocukları başka yerde, memlekette. Ufacık, 2-3 yaşında, 4 yaşında çocukları var. Evden atılmış. Düşünsenize, nasıl oturup saz çalışacak evde?

Konser çalıyorsan, örnek veriyorum İbrahim Tatlıses'le çalıyorsundur, eserleri bellidir. Hem repertuarı hem notaları yazarsın, çıkarsın o notaları çalarsın, inersin aşağıya. Bir problem yok. Ama işte günübirlik çalışanlar... Öyle bir şey ki, dükkânın şu masasından sanat müziği isteği geliyor, bu masasından türkü geliyor, o masadan bambaşka bir istek geliyor. Bir de Türkiye'de çok etnik kimlik var. Mesela Karadeniz'i örnek verelim. Rize'nin horonu başkadır, Trabzon'un başkadır, Giresun'a gelerseniz başkadır. Halbuki hepsi Karadeniz'de. Doğu'ya inerseniz Diyarbakır'ın halayı başkadır, Batman'ın başkadır, Bitlis'in başkadır. Kars'ın içine giderseniz, Iğdır başkadır, yukarı çıkarsanız Arpaçay başkadır. Konya'ya inerseniz, bir tavır vardır, o tavırda çalmanız lazım. Ege'ye giderseniz zeybeğiniz vardır. Bir de İstanbul'da çalarken hayal edin; aynı dükkâna Egelisi de geliyor, Karadenizlisi de geliyor, Doğulusu da geliyor. Buyurun, işin içinden çıkın yani! Tarz da ayıramazsın. Çok iç içe geçtik. Ülkenin hiçbir yerini bölge bölge de ayırmamak lazım. İstanbul'da ben 32 senedir yaşıyorum. Eskiden bir türkü bara giden öbürüne gitmezdi. Karadeniz müziği dinleyen, öbürüne gitmezdi. Ama yıllar içinde bu ayırım yıkıldı. Müziğin böyle bir yüzü var. Dünyada insanları bir araya getiren, birleştiren önemli bir güçtür müzik.

Sigorta yaptırmak eskiden isteğe bağlıydı. Şimdi birleştirdiler, "sanatçı sigortası" diyorlar. Bunu öduyoruz. Ashında gittiğimiz iş yerinin bizi o gün sigorta yapması lazım, ama şartlar belli... Sanatçı sigortasında on günden aşağı çalışıyormuş gibi gözüküyorsun. Geri kalanını devlet karşılıyor. Enflasyon açıklanıyor, %10 deniliyor senelik. Bir bakıyorsun, sigortada bize %40 zam yapıyorlar. Şu anda bir sanatçı sigortasının aylık ödemesi 1190-1200 lira ortalama. Bu bizim sigortalı olabilmek için kendi cebimizden ödeyeceğimiz para.

Öte yandan müzisyenler haftada üç gün çalışabiliyor; cuma, cumartesi, bilemedin pazar... Çalışıyor demek de para kazanabiliyor anlamına gelmiyor. Diyelim siz bir işle konuşursunuz, giderseniz. Örnek veriyorum, inşaatçısınız. Sıvayı yaparsınız, paranızı alıp gelirsiniz. Müzisyenlikte öyle kötü bir durum var ki, gidiyorsunuz dükkâna; iş varsa paranızı alıyorsunuz, iş yoksa bir de yol paranızı cebinizden verip geliyorsunuz. Mesela herkesin servisi vardır ya da bir yol imkanı falan tanınır ya, bizde o da yok. Bağlama çalıyorsan as omzuna, metrobüsle falan bir şekilde git. Klavye çalıyorsan? 20-25 kilo. Metrobüse binemiyor, toplu taşıma kullanamıyorsun. Zaten toplu taşımanın durumu belli. Tek başına binemiyorsun ki koca sazla bineceksin! Düşünsenize Sefaköy'den Taksim'e program çalmaya geliyorsunuz. 20 kiloluk yolda ona oluyor 250 kilo. Her 500 metrede bir, artıyor beş kilo. Yani yerçekimi kanunu da var. Yol parasını cebinden vermesi lazım. Adam ne yapıyor? Taksi tutuyor. Normal taksi de tutamıyor. Ne yapsın? Korsan taksi... Düşünün, akşam iş yok. Bir de taksi parasını cebinden veriyor, geri evine geliyor.

Bu durumda bu insan ev tutsa en az 1500 lira İstanbul'da. Gerçi 1500 liraya da ev kalmadı zaten. 2000-2500... Haydi biz gidiyoruz en kötüsünü tutuyoruz. 1500 lira kirası, 1000 lira faturaları var, 2500 lira da yeme içme... Çocuklarının okulunu saymıyorum. Bu insan 1200 lira sigortayı nasıl ödeyecek? Bu sigortanın vergileri düşürülsün, biz bunu istiyoruz. Ayda 200 lira olur, 300 lira olur. Bizden alacakları sigorta parasıyla da devlet iyi olmayacak, çünkü durumumuz ortada.

Haydi siz bu sanatçı sigortasını yaptırdınız, ödüyorsunuz düzenli olarak, tamam mı? Bankaya gittiniz. Bırakın krediyi, kredi kartı vermiyorlar itibar edip o sigortaya! Kredi kartı alamıyorsunuz. "Maaş bordrosu göster. Sanatçı sigortası olmaz" diyor. Düşünebiliyor musunuz?

Siyasi partilere şunu söyledik, "Biz müzisyenler toplumun ortak değeriyiz. Bizim siyasi yönümüz de yoktur." Bakma, içimizde vardır kendi yönünü belli eden. Gider, orada kalem ister. Ama bizler, günübirlik çalışan insanlar, toplumun ortak değeriyiz. Sahneye çıktığımız zaman, "Sen falan partilisin, senin isteğini çalmıyorum" demeyiz. Herkesin gönlünü yaparız orada. "Kardeşim sen çık" demeyiz. Siyasi partileri geziyoruz. "Ya beyefendi, işinizi burada çözemeyiz" diyor. Bakın, biz sorunumuzu çözün diye size gelmiyoruz. Biz gelelim, problemleri anlatalım. İl başkanlıkları hükümetle ya da muhalefetle aramızdaki köprüdür bizim. Geliriz, sorunlarımızı anlatırız. Siz gidirsiniz yukarıya bildirirsiniz.

Zaten başlıklar halinde yazılı metnimiz var; bir tane A4 kağıdının bir yüzü, diğer tarafı yok. Üç madde, bu kadar. Bir, sigorta vergilerinin düşürülmesi... Bunu anlattım zaten. Kendi sigortamızı kendimiz yapacaksa da ödemesi ayda 1200 lira olmasın, ödenebilir bir meblağ olsun.

İki, geriye dönük borçlanma... Eskiden teknoloji bu kadar ilerlememişti, takip edemiyorduk, sigortayı gidip kendimiz isteğe bağlı da yatıramıyorduk. Sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorduk. Çalacağımız yere gidiyorduk, mekân sahibine diyorduk ki, "Ben burada çalışacağım, kaç para veriyorsun?" "100 lira." "Tamam, ben senden 80 lira alayım. Sen benim sigortamı yatır." Üç-dört sene çalışmışın aynı yerde, bir bakıyorsun, adam bir ay, iki ay ödemiş. Geri kalan günler yok. Yatırmamış sigortanı! Bu nedenle geriye dönük borçlanmada kolaylık sağlanmasını istiyoruz; af olur, yapılandırma olur. İnşaat şirketlerine, üreticilere yapılmıyor mu? Yapılıyor.

Üç, emeklilikte yıpranma payı...

Diyelim siz bir gazetecisiniz, 70 yaşında da gazetecilik yaparsınız, buna hiçbir mani yoktur. Ama bizler 50 yaşından sonra bu işi yapamıyoruz. Çünkü anatomik yapı, reflekslerimiz müsaade etmiyor. 50 yaşından sonra atıl duruma geliyoruz. Dışarıdan çok kolay görünse de ağır meslek grubuna giriyor. Madende çalışan arkadaşlarla aynı kategorideyiz. Çünkü gece çalışıyoruz, düzen yok.

50 yaşından sonra kaslarınız size müsaade etmiyor. 20 yaşındaki kadar hızlı çalamıyorsunuz ya da eseri bir defa dinlediğinizde aklınızda kalırken yaşlandıkça defalarca dinlemeniz gerekiyor. Demin söyledim ya, 12-13 yaşından beri müziğin içindeyiz. 14 yaşında ben sahnede çalmaya başladım. Düşünsenize, 40 sene yüksek volümün içinde kalıyorsunuz.

Pandemi sürecinde bizim sesimiz hiç duyulmadı. Bir milletvekiline ulaştık, meclise soru önergesi verdi. Yine adımız zikredilmiyor. İşyerimiz kapalı, mağduriyet var, yok sayıyorlar. Kardeşim, biz bu ülkenin vatandaşıyız ya! Her insanın hayatında varız. Bakın mesela nişanlanacaksınız, nişanınızda varız, düğününüzde varız, kınanızda varız. Evlilik yıldönümünüz vardır, gidersiniz bir yere, orada varız. Mezun olursunuz okuldan, eğlenenizde varız. Mutlu anlarınızda hayatınızdayız. Seçim müziği yaparsınız, seçim müziğinde biz varız.

Pandemi döneminde çok zorlandık. Sanatçı sigortası yaparken işsizlik fonuna ödeme yapmadın diye işsizlik maaşından da faydalanamıyormuşsun, biliyor musun? Biz bunu biliyor muyduk! Çıkan meblağ neyse sigortacı söylüyor, sen ödüyorsun. Neyse... Başka türlü yardımlar yapıldı. Dedik ki, "Kardeşim, eyvallah ama siz bizim işimizi gücümüzü açın. Biz sizden yardım istemiyoruz." 1000'er lira yardım verdiler. Eee, kirayı mı ödeyelim, faturayı mı? Yurt dışında böyle bir şey olmadı, arkadaşlarımıza sorduk bu işi yapan. Tamam, öyle uçuk kaçık paralar vermese de seni mağdur etmiyor. Tedbirler alınarak konserler, festivaller, etkinlikler düzenliyor; seni atıl pozisyonda bırakmıyor.

Kış günü faturaları gördünüz. Doğalgazlar 600-700 lira geldi. "Evde Kal Türkiye!" Ben evde kalınca faturayı kim ödeyecek? Doğalgazı kesiyorsun, evde çocuklar var. Anladınız mı? Bizim işimiz komple kapatıldı. Diğer işlerin ufak ufak nefes alma durumları oldu, biz komple kapalıydık. Ne olabilirdi? Pandemiyle işinden olan kişiler, ama günlük işler yapanları da unutmadan, kaymakamlığa bir dilekçe versin, bu süreçte fatura gelmesin eve. Fatura gelmeseydi, 2000 lira da devlet desteği olsaydı aylık... Ben de, evim kiraysa giderdim ev sahibine derdim ki, "Ya, böyle böyle bir durum var, çalışmıyorum. Ben size kaç lira kira veriyorum? 1500 lira. Bakın işler kapalı, ben şu anda o parayı veremiyorum. Ne ben mağdur olayım ne siz mağdur olun. Ben size bu süreçte 750 lira vereyim. Süreç geçtikten sonra yine kiranızı ödeyeyim." Geri kalan parayla da kendimi devam ettirdim.

Pandemiyle birlikte bir araya gelme, dernekleşme, dayanışma ihtiyacı hissettik. Ufak ufak bunu hazırlarken İzmir'de sessiz nöbetler başladı. Sessiz nöbet dediğim, sanatçılar sazlarını koydular ortaya... Hemen birkaç gün sonra biz İstanbul'da başlattık. Bakırköy'de başladı. O bizim dönüm noktamızdır aslında. Tabular vardı mesela; "Ya, olmaz. Biz bir araya gelemeyiz." falan. Müzisyenler normalde bireyseldir yani. Çok böyle zincire vurulmaz. Bu iş başımıza gelince İstanbul'da sessiz nöbeti başlattık. 15 kişi falan olduk. Bir hafta sonra Şirinevler'de düzenledik. 50-60 kişiye çıktık. Bir dahakinde 80 olduk. Taksim'e geldik, Mis Sokak'a, 150 kişiye falan çıktık. Yavaş yavaş bu örgütlenmeler devam etti. Biz sustuk, "Ses Siz Olun" dedik. Bir hiciv vardı kelimedede. Hani biz sazlarımızı susturduk, sazlar ortada, nöbetler yapıyoruz.

Polisler... Onlara da değinmek lazım. Önemli sıkıntılar yaşadık. Mesela sessiz nöbetlere çıkacağız. Kanuni hakkımız olmasına rağmen, gönüllü iki arkadaşımızı gönderdik. Dedik ki, "Kaymakamlığa gidin, şurada biz toplantı yapacağız deyin. En azından güvenliğimiz alınsın. Onların da bilgisi olsun." Kaymakam diyor ki, "Ben evrak imzalamam. İzin de vermiyorum!" Ya şimdi...

Halka en yakın kurum kaymakamlıktır, kaymakamdır. Orada duyarlı bir kaymakamın öyle demesi mi lazımdı? Şunu diyebilirdi, “Kardeşim, gelin hele. Bir sorun mu var? Oturun, bir derdinizi dinleyelim. Biz çözemsek gidin sokağa.” Zaten bizi sessiz nöbete iten durumların başlangıç noktası da bu. Sesimizi duymuyorlar, bir yere gidemiyoruz. Resmî kuruma gidemiyoruz. İhtiyaç listem var, siz de biliyorsunuz. Belediyeye gidiyorum. Bana bu yardım bugün lazımdı. Ya, yirmi gün olmuş, bir ay olmuş. Daha dönüş yok. Kardeşim, acil bir durum var yani. İnsanlar on lira bulup ekmek alamıyor. Bunu çözmemiz lazım. Bu yüzden çıktık sessiz nöbetlere.

Bayağı bir ses getirmeye başlayacaktı. Bu sefer geri adımlar oldu. İşte bu yardımlar açıklandı. Bazı arkadaşlar mesela, kendileri yapmış gibi sahiplendi, üstlerine almaya çalıştılar. Aslında kazın ayağı öyle değildi. Bu müzisyen arkadaşlarımız sokaklara çıkmasaydı, kimse de bu 1000 lirayı da vermeyecekti işin açıkçası.

Sadece pandemi değil, eğlence sektörü psikolojik olarak çok baskı altında. İş yapılmıyor. Yüksek vergiler, zamlar, dükkân vergileri, kiralar, şuydu buydu... Mekân sahibi 40-50 kalem vergi veriyor. E, bunları hep maliyete bindirdiğin zaman fiyatlar artıyor, insanlar gelemiyor. Tamam, yasaklamıyor ama bir şekilde psikolojik olarak bitiriyorsun eğlence sektörünü. Rakıyı Almanya’da alıyorsunuz 70 liraya, burada 270 lira. Neden kardeşim? Artık kasıt arıyorsun. Öyle değil mi? Bakıyorsun mekân sahibi 3-4 masayla dükkân kapatıyor. E, kardeşim kirasını mı versin? Bir mekândan en az 40-50 kişi ekmek yiyor, sadece müzisyen değil ki...

Müziği, sanatı, eğlenceyi lükse çevirdiler. Eskiden şu vardı; diyelim birisi tekstilde çalışıyor, konfeksiyonda çalışıyor. Ama ayda bir-iki gün eğlenmeye gelebiliyordu. Şimdi öyle değil. Şimdi dört kişilik bir ailenin gelip bir yerde oturup yiyip içmesi, eğlenmesi 1000 liradan aşağı değil. E kardeşim, asgari ücret 3000 lira...

Saat 12 olunca diyor ki, “Kimse kusura bakmasın, 12’den sonra müzik yapmak yasak, kimseyi rahatsız etmeyin!” Bir eğlence mekânına ruhsat almaya gittiğiniz zaman, 4’e kadar, 5’e kadar açık tutmak istiyorsanız belli bir para ödersiniz. 300 bin, 500 bin lira paranızı alırlar sizin. “Ben sana ruhsatı veriyorum ama bana şu kadar para vereceksin” der. Şimdi sen mekân sahibinden 500 bin lira parasını alacaksın, izni, ruhsatı vereceksin, sonra da “12.00’ye kadar müzik, sonrası yasak” diyeceksin! Mekânın ruhsatı var. Duvarında duruyor öylece. Polis geliyor, 12’de kapattırıyor müziği. Müşteriler oturuyor, müşteriyi kaldırmıyor. “Kardeşim, müşteriler var.” Polis de diyor, “Vallahi biz de ne yapacağımız şaşırırdık.” Biz de sabahlara kadar müzik olsun derdinde değiliz. Çünkü müziğin üç saatte çalınıp bitmesi lazım. Bundan otuz sene önce böyleydi, gece birde-ikide biterdi. Bir daha 6 da olmasın, 5 de olmasın.

Öyle arkadaşlarımız var ki, müzikhol tarzı yerlerde çalışıyorlar. Günlük 100-110 liraya sabah 7’ye kadar saz çalıyorlar. Akşam 9 buçukta gidiyor, sabahın 7’sine kadar orada. Düşünün, çile yani... O gürültünün içinde kalıyorlar. 2 sene sonra psikoloji gidiyor. Ama 12 de olmaz! Niye olmaz, biliyor musun? Ben bugün eğlenmeye gideceğim dediğiniz zaman, işten çıktınız, akşam 7...

Evinize gittiniz, üstünüzü değiştirdiniz, eğlence mekânına gideceksiniz, saat oldu 10, 11... E gelen hesap belli. Tek başınıza gitseniz en az 500 lira para ödeyeceksiniz. Şimdi size soruyorum: Bir saat için 500 lira verir misiniz? Bir saat için mi geleceksin?

Bu ülkede müziği bitirmek istiyorlar, ama burası Türkiye Cumhuriyeti. Herkesin istediği gibi iş olmaz. Öyle bir şey ki, her telden insan var. Söyledim ya, biz içlerinde olduğumuz için... Namaz kılan insanı da var, deisti var, ateisti var, Ermenisi var, Yahudisi var. Kimi kime göre yasaklayacaksınız? Bir de şu dayatma olayını anlamıyorum. Demin dedim ya, İran'a gittim. Orada yasak ya, inanın bizdekinden daha fazla alkol kullanımı var. Yasak olduğu için insanlar üstüne üstüne gidiyor. Bu sefer illegal yollardan alıyorsun alkolünü, otunu, aklınıza ne gelecekte... Her şeyin âlâsı var orada, biliyor musunuz? Yasaklasanız da var. Ya aslında insanları bırakırsanız, insanlar bir şey yapmıyor.

Umut, umuda ihtiyacımız var. Çok oldu işini kaybettikten sonra depresyona giren, intihar eden, sırf hayatta kalmak için tüm birikimini harcayan çok oldu... Eskiden de hayatımız lüks içinde geçmezdi ama, bir müzisyen hayatında ilk defa böyle bir şey yaşadı belki de. Adam dolabın altına düşmüş 1 lirayı arıyor, biliyor musunuz? Diyelim ki arabanız vardır, arabanızı satarsınız. İşyeri açıldığı zaman metrobüse biner, bir şekilde gidirsiniz. Gidersiniz, sorun yok, 50 lira verip gidersiniz işe. Ama sazınızı satmışsınız, yarın iş açıldı. Ne olacak? En kötü cihaz 15-20 bin lira.. 50 lira değil yani! Adam sazını sattı. Mecbur, ne yapsın? İnsanlar gittiler kredi çektiler, dediler ki "Üç ay sonra açılacak..." Hani geçen sene dedi ya, "Açılınca öderiz." Adam onu ödeyemedi. Gittiler tefecilerden para aldılar. Tefecilerden aldıklarını da ödeyemediler. Yani aslında devlet insanları tefecilerin eline bırakmış oldu.

Bu şartlarda giderse belki ülkede 5-10 sene sonra düzgün çalacak insan bulamayacaksınız Çünkü artık önermiyoruz. "Aman kardeşim, git okulunu oku. Git başka meslek yap. Girme bu işe!" diyoruz. Ben gönül verdiğim mesleği gençlere neden tavsiye edemeyeyim? Bunca yılın yaşanmışlığını, derdini, cefasını, mücadele vermeden sıkıntılarını çözmek mümkün mü? Değil. Hâlâ yapacağımız çok iş var. Artık müzisyenlerin hayatı pandemi öncesi gibi olmayacak. Çalışma koşullarımızı, çalışma şeklimizi, aldığımız paraları bir standarda çıkaracağız. O konuda mücadele vereceğiz, bir çatı altında toplanacağız. Biz yine hayatımıza müzikle devam edeceğiz, kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Benim hayalim... Bir çatı altında toplansın müzisyenler. Öyle bir zemin hazırlayalım ki, herkes kendisine yer bulsun orada. Biz bu mesleğin sıkıntısını yaşadık. Gençler, gelecek nesiller bu gönül verdiğimiz işi daha insani şekillerde yapsın. İnşallah en yakın zamanda işler de açılsın. Bu dönemde siz bize destek oldunuz, işler açılınca da biz size destek olacağız. Bir tane güzel bir orkestra kurar, konserler yaparız. Gelirlerini de size bırakırız. Siz başka günlük işler yapanlara destek olursunuz. Bu çalışmaların içinde biz de olacağız...

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 64)

“Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarların, ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanların kendileri tarafından prim ödemelerine imkan sağlanmıştır. Bu sigortalılar Kanununun hizmet akdi kapsamında sigortalı sayılacaktır.”

Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 51. madde ve Kanuna eklenen ek 6. madde, 2011

“Avrupa’nın tamamını karantina bölgesine çeviren Covid-19 salgını sebebiyle işini kaybeden sanatçılar ve sanat kurumaları için İngiltere, ABD, Almanya, Avusturya, İsviçre, Fransa ve İtalya’da çeşitli devlet destekleri sunuyor. Desteklerin bir kısmı faizsiz kredi, bir kısmı ise tazminat şeklinde ödenecek.”

Duvar, 25 Mart 2020

Paris, Barcelona ve İngiltere’de sosyal mesafe ve Covid-19 önlemlerine uygun bir şekilde düzenlenen ve 5 bin kişinin katıldığı konser deneyleri yapıldı. Deney sonuçlarına göre bu etkinliklerde Covid-19 bulaşma belirtisi yok.

Euronews, 21 Mayıs 2021, Euronews, 27 Nisan 2021, BBC News, 3 Mayıs 2021

“Şu anda tek bir destek var ama hiçbir yaraya merhem değil; ayda 1000’er lira verecek devlet üç ay boyunca. O da online olarak başvuruda bulunup, müzisyen olduğunu bir video ile ispat edebilenlere...”

T24, 15 Mart 2021

Salgında intihar eden müzisyenler anıldı: Müzik Susmaz. Müzisyenler, koronavirüs salgınında ekonomik sıkıntılar sonucu intihar eden 103 müzisyene adanan “Müzik Susmaz” şarkısını seslendirdi.

HALK TV, 31 Mayıs 2021

İzmir’deki müzisyenlerin “sessiz” eylemi 12’nci gününde: Pandemi süreci boyunca kültür sanat emekçilerinin başka işlerde çalışarak yaşamlarını idame ettirmeye çalıştığını anlatan Türkmen, “Müzisyenler geçmişte biriktirdiği üç kuruşu varsa onları tüketti. Neredeyse ekmek bile alamaz duruma geldik. Yaşamın kalkmasını istiyoruz. Pandemiden kaynaklı kötü durumda olan işletmecilere, işletmelerde çalışanlara ve sanatçılara hayatlarını idame ettirebilecek kadar maddi destek sunulması istiyoruz.”

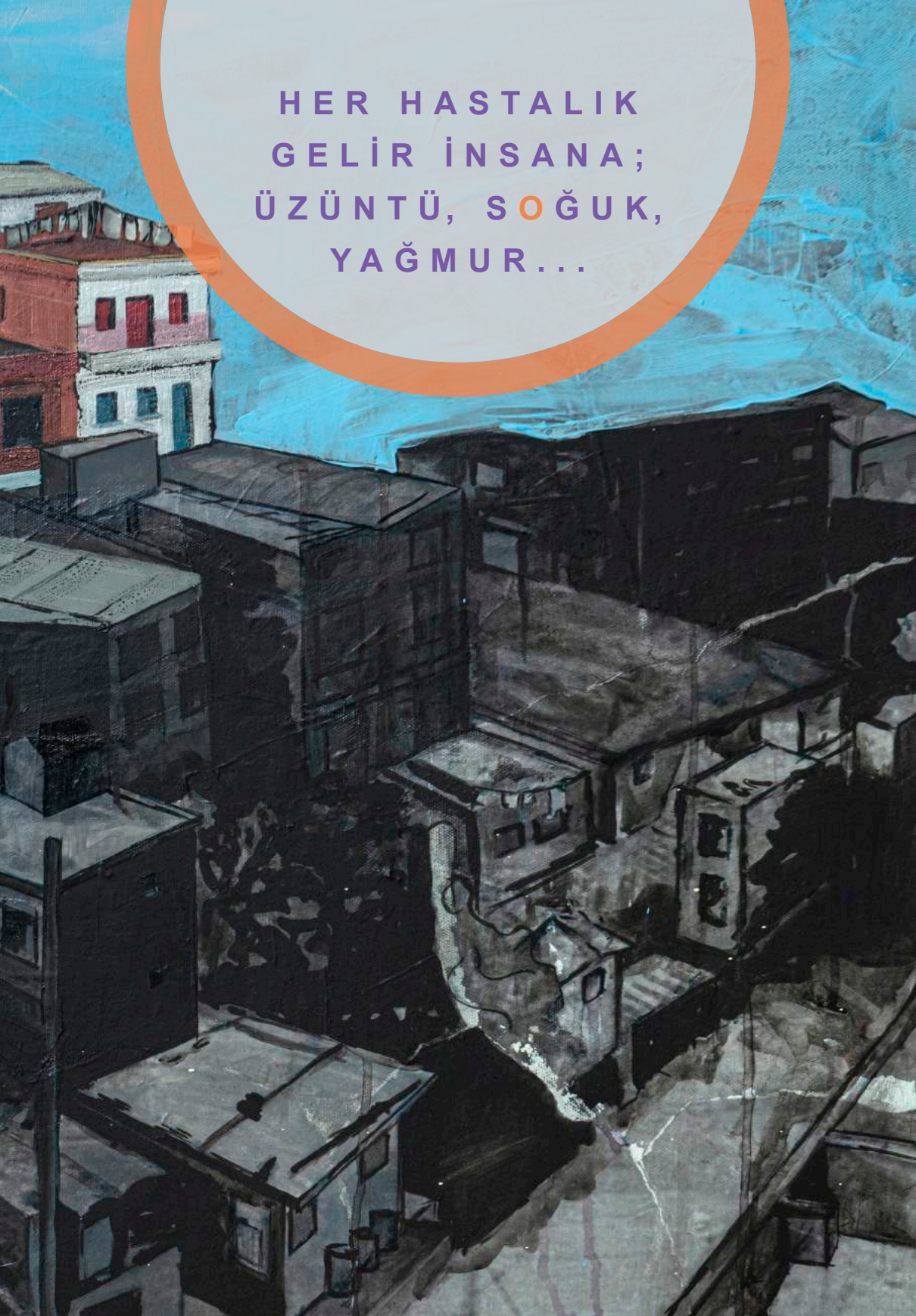
Özgür Manşet, 11 Kasım 2020

21 Haziran Dünya Müzik Günü’ne denk gelen kabine toplantısının ardından konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Müzikle ilgili sınırlamayı daha ileri bir saat olan 00.00’a çekiyoruz. Kusura bakmasınlar. Gece, kimsenin kimseyi rahatsız etmeye hakkı yoktur” açıklaması da yaptı.

Yeniçağ, 21 Haziran 2021

HER HASTALIK
GELİR İNSANA;
ÜZÜNTÜ, SOĞUK,
YAĞMUR...

HER HASTALIK GELİR İNSANA; ÜZÜNTÜ, SOĞUK, YAĞMUR...

HİKAYENİN SAHİBİ: SEVİM

GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: ŞEYMA DUMAN

*Hikâyede geçen mahalle isimleri gerçeği yansıtmamaktadır.

1955 doğumluyum. Yaşım 66 oluyor herhalde. Doğma büyüme İstanbulluyum. Okula gitmedim. Kendim harfleri öğrendim; ismimi, soyismimi yazabiliyorum harfleri birleştirerek. Kendime göre ihtiyacımı görebiliyorum okumayla ilgili.

17 yaşında evlendim. Dört tane oğlum var. Üç tane de kızım oldu ama yaşamadı, öldü. İki oğlum şizofren oldu.

Bakkalköy'de oturuyorduk. Sonra oraya kentsel dönüşüm geldi, teker teker evler yıkılmaya başladı. Gecekondularımız vardı. Valla işte, herkes başına göre gitti. Kimisi Alemdağ'a gidip kendi kulübesini yaptı, biraz parası olan ev aldı, kimisi kiraya çıktı.

Biz o dönemde Yenimahalle'ye taşındık, kiraya. Oradan ev alamazsın ki... O zaman ucuz olduğu halde biz alamadık. Kocamı 2005'te Bakkalköy'de kaybettim. 1991 senesinde kalp krizi geçirdi, felç oldu. İlk evvela bacak ve kolları tutmadı. Doktor, "Zaman ister, açılır" dedi. Gerçekten de dediği gibiydi, açılmıştı, yürüyordu, kendi ihtiyaçlarını görüyordu. 2005'te 52 yaşında vefat etti. Sigortası falan olsaydı en azından emekli olurduk. Olmadı. Çiçek getiriyordu, satıyordu, geçiniyorduk.

Çocuklar o zaman küçüktü. Küçük oğlum 16-17 yaşındaydı. Büyüğü de yine 20-25 yaşında. Askerden gelmişti. Ne olduysa askerde oldu... Dört çocuğu vardı ama böyle bir hastalığı olduğunu bilmiyordu. Onları hastaneye götüremiyordum. Hep evdeler, koca yok, bir şey yok, erkek yok yani. Tesadüf, işte Allah'ın mucizesi, bir sefer ikisi birden hastalandı. Ambulansla Erenköy Hastanesi'ne getirdim. İkisine birden yatış yaptılar. Ondan sonra doktor dedi ki bana, "Sen bunlara neden rapor çıkartmıyorsun?" Ben de dedim ki, "Ben gidiyorum, hastaneden gün alıyorum ama onları getiremiyorum." Doktorlarla artık kardeş gibi olmuştuk, git gel, git gel. "Tamam" dedi, "ben sana yardımcı olacağım." Allah razı olsun o doktordan. Hepsinden Allah razı olsun. O doktorlar, ambulansla ikisini de bir sabah hastaneye gönderdiler, heyete soktular onları. Heyetten ikisi de %85 rapor aldı. Normalde rapor almak bir buçuk ay sürüyor, onlar on gün içinde aldılar.

Ondan sonra doktor bana dedi ki, “Ne yapacaksın şimdi bu raporlarla?” Valla ben de o zaman bu bakımevlerini bilmiyordum, ne yapacağımı bilmiyordum. Küçük olan bekar ama büyük olan evli, dört çocuğu var. Dedim, “Ben kendimizi geçindirmeye güç bulamıyorum. Maaş bağlansa bu çocuklara iyi olur.” Büyük için bir şey diyemedim, evli ya... Doktor küçük olan için bir bakımevine başvurmamı söyledi. Nerede olduklarını bilmiyordum bakımevlerinin. Sancaktepe’yi söylediler. Oraya gidiyorum, orası yanlıştır... Üsküdar Kaymakamlığı’na gidecektmişim. Oraya gittim, başvurduğum. Bir buçuk iki ay bekledim. Bakımevi olarak Yalova çıktı. “Yalova iyi mi?” dedim, “İyi” dediler. Zaman zaman hem oğlumu ziyarete giderim, hem oradan çiçek alırım diye düşündüm. Sonra o çiçekleri satarım da onlara biraz destek çıkarım. Yalova’ya onu yatırdık. Bakımevinden araba geldi, oğlumu aldı. Bu süreçler bayağı uzun sürüyor. Ben şimdi kolayca hallolmuş gibi anlatıyorum ama yaşarken öyle olmuyor. Böylece küçük olanı bakımevine koymuş olduk.

Büyük olan da kötü. Duvarlarla konuşuyor, hayaller görüyor. Sonra geline dedim, “Kızım, yatıralım da tedavi görsün, belki düzelir.” Onu da yatırdık. Yatırdık ama arada bir çıkartıyorduk onu, karısı, çocukları var diye. Bir sene sonunda, Kasım’ın 21’inde, gece saat üçte bir haber geldi. “Gel” dediler, “oğlunun kimliğini al. Hastaneye getireceğiz” dediler. Büyük oğlumu orada kaybettim. Kalp krizi, ani ölüm dendi. Raporla yazıyor. Aldık çocuğu, öyle...

Hala Yalova’da bir yavrum var. Maaş bağladılar ya o raporla birlikte, o maaşı aslında yatırdığımız bakımevi alıyor. Yani bedava bakmıyorlar ona orada.

O zaman daha covid başlamamıştı. Marttan sonra bu hastalık geldi ya... Yeniçamlıca’dan da çıktım. Neyse, sonra geldim buraya, buradan bir ev tuttum. Şimdi ev sahibi çıkartıyor bizi. Başka bir mahallede kapıcı bizim ev sahibimiz. “Yıkıyorlar oturduğum binayı, eve biz geleceğiz” dedi. Doğru mu yalan mı, bilmiyoruz. Ağustosla kadar müddet verdi. Nasıl ev bulacağım, onu da bilmiyorum...

İki oğlum daha var. Bir tanesinin altı tane çocuğu var, diğerinin üç tane. Altı tane oğlan çocuğu olan bir markette çalışıyor asgari ücretle. Sadece o çalışıyor, bir kişi. O da kirada oturuyor, 800 lira kira veriyor. Kendine zor bakıyor. Gene ayakta hani, işini takip edebiliyor, şükürler olsun. Öbür oğlumda da aort yetmezliği var. Kalbinde sorunu var yani. İki ay askerde kaldı, hastane ona çürük raporu verdi, geri yolladılar. O da çıkıyor, elinde çiçek miçek satıyor. Ailesini geçindirebiliyor. Ama belirli bir işi yok, sigortalı işi yok.

Benim bir tezgahım var. 30 seneyi geçiyor belki, oradayım. Eşim yaparken de yapıyordum ben bu işi yani. Başka iş yapamam. Allah’a şükürler olsun. Dilenmeye gidemem. İyi ki orası var. Ben iyi olduğum müddetçe oraya gidiyorum, çiçeğimi satıyorum.

Param olmuyor mesela, e tezgah açmak için çiçek almak gerekiyor. Arkadaşlar mezattan çiçek alıyor. Ben onlardan borç çiçek alıyorum. Borç yapıyorum. “Sattığımda veririm” diyorum. Satıyorum, biraz geçiniyorum. Hani kira mira, Allah yardım ediyor. Bazen çiçek veriyorum onlara, bazen de kazandığımdan parasını veriyorum. Öyle geçiniyorum.

Oğlumu Yalova'ya ziyarete gittiğim zaman, dönüş yolunda seralar var. Gidiyorum seralara, biraz çiçek alıyorum, bir koli kadar. Otobüse koyuyorum. Burada, Samandıra'da iniyorum. Sonra eve geliyorum. Sabahtan da tezgahıma gidiyorum, aldığım çiçekleri satmaya. Ben bu yaşta bunları yapabiliyorum, Allah'a şükürler olsun. Sabah kalkıyorum, minibüs var buradan, on gibi biniyorum. Üç vesait gidiş, üç vesait dönüş. Yedi buçukta falan çıkıyorum oradan. Gelene kadar saat dokuz oluyor, dokuz buçuk oluyor. Çiçekler orada tezgahımda kalıyor, kimse de almıyor. Allah razı olsun. Her hastalık gelir insana, üzüntü, soğuk, yağmur.. Her şey gelir annem, Allah herkesi korusun.

Bende hem KOAH var hem akciğer kanseriyim. Ameliyat oldum, oğlumu yatırdığım sene. Önce zatürre olmuşum. Zatürreyi kuruttuktan sonra kanserim çıktı. Acil ameliyat dediler, akciğerden. Ameliyat oldum, yürüyemiyordum, arabayla yürütüyorlardı beni, az az. Dedim yandım artık, yürüyemezsem bunlar perişan olacak! Ama ne zamana kadar? Sonra bir şekilde yürüdüm işte. Dört sene oldu ameliyat olalı, hâlâ bazen kan değerlerim düşüyor. İdare etmeye çalışıyorum ama ne zamana kadar, bilmiyorum. Allah bilir.

Kar, yağmur, fırtına, ondan sonra sıcak. İyi oldum mu tezgahıma gidiyorum. Hasta da olsan gene devam ediyorsun, gidiyorsun. Ayakta mısın, gidiyorsun. Bir müşterim var, biliyor hasta olduğumu, şemsiye yaptırdı bana. Şemsiye vardı ama yan taraflarım açıktı.

Fırtına geliyor, üşüyordum. O da tutmuş bana şemsiye yaptırmış, yan taraflarını da muşambayla kapattırmış. Çadır gibi... Allah bin kere razı olsun. Gittiğim zaman kar, yağmur mu var; hemen muşambayı indiriyorum, öyle rahat ediyorum. Yoksa hastayım ya, duramam anneciğim, duramam.

Benim şimdi bütün hayalim, bu çocuklarım, torunlarım... Allah onlara bir ev nasip etsin.

Ben bugün varsam yarın yokum. Bunlar kiralarnı nasıl verecek? Nasıl geçinecekler?

Bütün hayalim ev, başka bir şey istemiyorum. Ev pahalı, hayatlar pahalı.

Şimdi burası 800-900 ise, yarın olacak 2000 lira. Nereden alıp nasıl verecekler, nasıl yapacaklar? Ben bir oğlumu kaybettim, bir oğlumu ellerimle kapattım, kocamı kaybettim.

Ben bu yaştan sonra ne isteyebilirim? Kendim için hiçbir şey istemiyorum.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olma hakkını kabul ederler.”

Birleşmiş Milletler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 12

“18 kurumda yapılan Quality Rights 2019 Kurumsal Değerlendirmesi’ne göre Türkiye, özellikle ruhsal engelli bireylerin kişisel özgürlükleri ve bağımsız yaşamaları konusunda olumsuz bir tablo çiziyor.”

Yeniler, BOUN Haberler, 2021

Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Türkiye ruh sağlığı hastaneleri ve rehabilitasyon merkezlerin yaptığı ziyaretler sonucu açıkladığı raporda, ruh sağlığı yasasının yürürlüğe girmesi için acil adım atılması gerektiğini söylüyor.

Bia Haber Merkezi, 2009

2006’dan beri ruh sağlığı derneklerinin mücadele etmesine rağmen Türkiye’de bir ruh sağlığı politikası ve Ruh Sağlığı Yasası bulunmuyor.

Korkut, 2006

YADA’nın araştırması Türkiye’de “Eşitsiz Yaşlanma” Kavramına işaret ediyor. Araştırma yaşlılıkla birlikte bireylerin yoksulluk, kötü yaşam koşulları, hastalıklar ve psiko-sosyal sorunlara karşı daha fazla risk altında gösteriyor.

Hayata Dair Vakıf, 2019

“65+ Tedbirlerinin Hukuken Haklı Bir Gerekçesi Kalmadı”

Özbek, Bianet, 2020

“Yaşlıların beşte biri yoksul, üçte biri iletişim teknolojilerine sahip değil”

Özbek, Bianet, 2021

GÜZEL GÜNLER
BİZİ BEKLER

GÜZEL GÜNLER BİZİ BEKLER

HİKAYENİN SAHİBİ: RABİA EGE
GÖRÜŞMEYİ YAPAN: ŞEYMA DUMA
HİKAYELEŞTİREN: SELEN YÜKSEL

Ben 41 yaşına gireceğim. Üç çocuk annesiyim; bir kız, iki oğlan. İstanbul'a 2002 yılında Mardin'den geldim. Eşim tekstil atölyesinde çalışıyordu, o yüzden geldik. Burada yaşamak köyden daha zor, daha külfetli. Tanıdığımız kimse yoktu geldiğimizde. Ev tuttuk bir tane, her hafta haftalığını aldığı zaman bir eşyamızı alıyorduk. Ama yine şükürler olsun Rabbime, ekmeğimizi kazanıp çocuklarımızı büyütüyoruz.

İlk çocuğumuz 2003 yılında doğdu. O zamanlar Tarlabası'nda oturuyorduk, sonra Şişli'ye taşındık. Üç çocuğum okuyor şimdi. En büyük olan bu sene liseyi bitirecek, meslek lisesinde okuyor. O havacılık istiyor ama, bilmiyoruz. Dört senelik istiyor. Şimdi onlar drone yapıyor. Drone'la uğraşiyor, stajını yapıyor. İnsan ne yaparsa, yani çöpçülüğü güzel yaparsa, o da güzel.

Kim iyi yaparsa mesleğini o güzeldir. Ama bana sorsalar, çocuğun ne olsun isterdin; isterdim ki tıp okusunlar. Benim içimde kaldı, biliyor musun? Okusaydım doktor olmak istiyordum. Herhalde o benim içimde kaldığı için çocuklarda çok istedim ama onlar istemedi.

Ben okuyamadım. Açık öğretimden liseye yazıldım ama evlendik. Haydi bu sene başlarım, haydi bu sene başlarım... Maalesef öyle geçti. Desen, hâlâ hayalin var mı? Var!

Benim küçük, "Hayvanların doktoru olacağım" diyor. Çok seviyor. "Annem, diş doktoru ol, göz doktoru ol." "Yok" diyor, "Ben kedi köpek iyileştireceğim." Onu konuşturuyorum öyle. Aslında çocukların fikrini öğrenmek çok güzel bir şey. Ben çok seviyorum onların fikirlerini. "Ne yapmak istiyorsun? Ne yapacaksın?" diyorum. Ara sıra baskı olmadan böyle sorular soruyorum. Çünkü insanın bir hedefi olması lazım. Hedef olmadan yürüyemez. Ben okursam gene doktor olurum o zaman!

Eşim şimdi terzilik yapıyor. Böyle mahalle terzisi diyelim. Mesela paçası deliniyor, bir yeri sökülmiş, fermuarı bozulmuş. Tadilat... Pandemiye işler duruldu. Hiç iş yok diyor. Şu anda şikayet etse de idare ediyoruz. Yoksa pandemiye zaten 3 ay hiç çalışmadı. İşi açıldıktan sonra da insanlar korktu para harcamaya. Hiç işi yoktu. Biraz zor geçiyor ama, güzel günler bizi bekler inşallah.

Ben de yedi sene önce 15 tatilde çalışmaya başladım. Benim büyük kızımın eli iş istiyor. Eli yatkın işe, o buldu işi. “Anne” dedi, “işe başlayalım.” Ben de düşünüyordum, belki elime boncuk falan geçiririm. Hani böyle nikah şekerleri falan yapıyorlar ya... Sonra komşuda gördüm bunu. Gittik, başladık. İmitasyon kolye, yüzükler var ya onları yapıyoruz. Biz bağlama kısmını yapıyoruz. Oymaya gidiyor, oymadan sonra sökmeye bize geliyordu. Şimdi sökme gelmiyor çünkü atölyedeki işler sakinmiş, sökmeleri onlar yapıyormuş. Hani iş olmayınca sökmeyi onlar yapıyor ama sökme de önceden bize geliyordu. Ondan sonra paketleyip mağazalara satıyorlar.

Birkaç ay yaptım, sonra benim küçük kıza hamile kalınca bıraktım. Bıraktım, yapamadım. Çünkü çok midem bulanıyordu ve çok kusuyordum. Dört ay boyunca hiç yemek yiyemedim. Çok zor geçti o günler. Bıraktım işi. Bebek bir yaşına gelince kızım, “Getir anne işi, azıcık yaparız, oyalanırız” dedi. Getirdim. Sonra komşuları duyunca gittim başladım. Komşular da benden görünce, “Ben de yapmak istiyorum” dedi. Ondan sonra bizim işyerimiz Eminönü’ne taşındı. İşverenler getirdi, bana bıraktı. Ben de isteyenlere işleri dağıttım. İş maceramız da böyle başladı.

Pandemide hiç iş yoktu, sıfır çalıştık. Ama geçen yaz yavaş yavaş başladık. İki-üç ay böyle tek tük... Çünkü bu yaptığımız işler yurt dışına çıkıyormuş. Çıkamadığı için sadece buradaki mağazalara yaptık. Ama hani onların anlattıklarına göre fazla gitmiyormuş. Onun için günlük biz on bin yaparken, şimdi bin yapıyoruz. Bazen bir haftada bin geliyordu, iki haftada bin geliyordu. Zor, gene zordu. 15 tatilde hepsi durdu. Yeni, bu bir haftadır başladık. Yani biz üç kişiye çalışıyorduk. İki kişinininki daha başlamadı, bir kişinininki böyle tek tük...

Günlük bazen 15 de kazanıyoruz, bazen 50 de kazanıyoruz. Bin tanesini 11 liraya yapıyoruz, iki saatte bitiyor. Biz 2-3 sene önce 20 kişi çalışıyorduk. Hatta bazılarına zincir veriyordum, bazılarına uçlar veriyordum. Hepsi beraber güzelce çalışıyordu ve çok güzeldi. Herkes işini yaptığı zaman getirir, ben adlarını yazardım. Patron ödeme yaptığı zaman onlara bölüştürüyordum. Benim işim oydu. Ama şimdi pandemiden dolayı benle bir arkadaş var. Bazen üç oluyoruz. Komşular soruyorlar, “İş var mı?” diye.

Aslında bana başka patronlar da teklif verdi, iş getirelim diye. “Abla, bu kadınlar seni çok methediyor. İşimiz düzgün geliyor” dediler. Ama her insanla da çalışılmaz. Bir kere bir adam aradı iş vermek için. Bizim patronun işi azalmıştı. Aramış, “Ben bir kişi arıyorum iş yapan” diye. Patron da demiş, “Bizim işimiz yok. Bize iş yapan bayan boş. İstersen sen götür.” “Tamam” demiş. “Sen ne zaman ödemeyi yaparsın?” dedim. “Cuma günü. Cumadan cumaya” dedi. Getirdi işi. Üç tane un çuvalı, büyük, ellilik çuval... Kolye ucu çuvalı, 150-160 bin iş getirdi. Bölüştürdüm 20 kişiye, yaptılar, 3 gün içinde bitirdiler. Verdik. Ondan sonra adamı aradım. 2 ay boyunca, “Abla, tamam getireceğim paranı” dedi durdu. Baktım ki yalan söylüyor. E, ben ne yapacağım şimdi? Kadınlar bana iş yapmış, adama yapmamış ki... Bana güvenerek yapmış. Sonra bizim patronun işi geldi. Ben tek başıma gece gündüz çalıştım. Var ya, hiç o kadar zorlandığımı hatırlamıyorum. Çünkü bin lira tuttu galiba. O zaman biz 9 liraya çalışıyorduk. Ben bir liste yaptım. Kimin durumu zorsa ön listeye aldım. Her hafta birisinin parasını ödedim. Onlar, “Hayır” dedi, “sen parayı alınca verirsin.” Ama benim günlüm rahat olmadı.

Komşularıma karşı “Hayır, bugün olmaz, yarın olur” diyemem. Ben şu an onlara çalışıyorum. Mesela biz üç adama çalışıyoruz ya, bir adam söylediği zaman ödeme yapmasa bile, diğer yerden ödemeyi aldığımda hemen kadınlara ödüyorum. Hak geçmesin diye. Çünkü babam şöyle derdi: “İşçilerin teri kurumadan parasını vereceksin kuzum. Eğer tartıyla da çalışırsan her zaman tartıyı biraz ağır koyacaksın, işçilerin tarafına.” Yani terazinin diğer tarafına... O zaman kazanmış olursun. Gönlün rahat oldu mu zaten kazanmışsın. Her şey para değil ki...

Kötü olmasaydı güzelliğın anlamı yoktu bence. Eğer başıma kötü bir şey gelmeseydi güzel şeylerin anlamını bilmezdim. Zannedirdim ki hep öyle güzel! Bence acıyla tatlı yan yana çok güzel. Yani acı olmasaydı, tatlının tadı olmazdı bence. İnşallah çocuklarımıza da güzel bir ahlak veririz. İnsanlığın ne olduğunu, zulmün ne kötü olduğunu, kötülüğün ne olduğunu öğretiriz.

Şimdi mahallede biraz sıkıntılar var. Ben babamın vefatında köye gidip geldim. Dedim camlarımı sileyim. Baktım aşağıda 50 kişi. Meğer şey satıyorlarmış birbirlerine. Ay, anlatamıyorum bile... Ben görmedim ellerinde, ama öyleymiş. Yani gelen adamlar tekin değil, bu mahallenin insanları da değil. Ondan sonra biz aradık polisleri. Polis geliyor 5 dakika, sonra gidiyor 5 dakikada. Bir türlü ne polis onları gördü, ne onlar polisi gördü. Bilmiyorum götürdüler mi... Bütün mahalle şikayetçi ama polis bir şey yapmıyor.

Ben çok zorlanıyorum. Artık çocuklara, “Camda bir şey oldu mu bakmayın” diyorum, “Ses geldi mi de bakmayın.” Evin içine tıklımsız şu an. Muhtara gitmiş bizim arkadaşlar. Muhtar diyor, “Ben de söylüyorum ama kimse ilgilenmiyor.” Ne yapmamız lazım, ben onu da bilmiyorum. Çocukları da ne zamana kadar içeride tutarsın? Hep evin içindeyiz.

Ama benim büyük oğlan staj görüyor ya, dışarı gitmek zorunda. O gelinceye kadar dua ediyorum. Şöyle bir şey gözümüzün önünde yapıldığı zamanlarda çok korkuyorum. Nereye başvurmamız lazım? Ne yapmamız lazım? Ben kendim üç defa aradım polisi. Bütün mahalle diyor, ben on defa aradım. Ama hiç gelmediler.

Aslında benim şöyle bir hayalim var. Bizim mahallede çok insan var. Gerçekten yardıma muhtaç insanlar çok. Biz biraz çalışabiliyoruz, şükürler olsun Rabbime. Mesela ben bugün 11 lira kazandım. Ama bazıları o 11 lirayı da kazanamıyor. Ben isterdim ki iş olsun, insanlar çalışsın. Yardımcı olmak çok isterdim. Ama ben işi çoğalttığım zaman, bir-iki defa denedim, baktım ki evde çocuklarım perişan oluyor. O denklemde çocuklar daha baskın geldi. Çünkü onlara bakmak zorundayım, ihtiyaçlarını görmek zorundayım.

Bu dünyadan ne götürebiliriz? Hiçbir şey...

Güzel bir ahlak, güzel bir şey bıraktığım şey. “Allah razı olsun, böyle yaptı, böyle yaptı” denilsin isterdim. Yani bir insanın bir damarına dokunmak isterdim.

VERİ, HABER, MEVZUAT

“Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin serbestçe seçtiği ya da kabul ettiği bir işte çalışarak hayatını kazanma fırsatı veren çalışma hakkını tanırlar ve bu hakkın korunması için gerekli tedbirleri alırlar.”

Birleşmiş Milletler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 6.1

“Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından yararlanmak hakkını kabul ederler. Bu hak özellikle şunları güvence altına alır: Bütün işçilere emeklerine karşılık, asgari olarak;

- i. Adil ücretler ve eşit işlere, hiçbir ayırım yapılmaksızın eşit ödeme, özellikle kadınlara, kendilerine sunulan çalışma koşullarının erkeklerin koşullarından daha aşağı olmayacağı ve aynı iş için aynı ücreti alacakları konusunda güvence verilmesi;**
- ii. Bu Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret verilmesi.”**

Birleşmiş Milletler, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 7

“Eğer Covid-19 sebebiyle olumsuz etkilenen sektörlerde kadın ve erkekler eşit olarak temsil ediliyor olsaydı, 112 milyon daha az kadın şu an işini veya gelirini kaybetme riski altında olurdu.”

OXFAM, Bilgilendirme Notu: Eşitsizlik Virüsü, 2021

Covid-19 salgını sürecinde neredeyse iki kadından biri işini kaybetti, çalışmayan kadın sayısı bir senede 5 katına çıktı. Bu süreçte, kadın istihdamı %9 azaldı; geniş tanımlı kadın işsizlik oranı %45,3'e çıktı.

DİSK-AR, Covid-19 Döneminde Kadın İşgücünün Görünümü Raporu, 2020

Derin Yoksulluk Ağı'nın saha bulgularına göre, görüşme yapılan hanelerin en az %66'sında kadınlar çalışmıyor. Çalışmayan yetişkinlerin %55'i çocuk bakım sorumluluğu sebebiyle çalışmadığını belirtiyor.

Derin Yoksulluk Ağı, Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması

GÜÇLÜ KADIN OLMAK
GÜZEL DEĞİL,
NORMAL OLMAK
EN GÜZELİ

GÜÇLÜ KADIN OLMAK GÜZEL DEĞİL, NORMAL OLMAK EN GÜZELİ

**HİKAYENİN SAHİBİ: HİKAYE SAHİBİNİN İSMİ DEĞİŞTİRİLMİŞTİR
GÖRÜŞMEYİ YAPAN VE HİKAYELEŞTİREN: GÜLİZ KALENDER**

47 yaşındayım. Kızım 15 yaşında, otizm sendromlu. Hayatta her şeyle tek başıma mücadele ediyorum. Üniversitede öğrencilik yıllarımda da çalıştım, hayat mücadelesine o yüzden alışkınım. Hani “güçlü kadın” diye tanımlanıyor ya bazı insanlar, bana da böyle diyorlar. Hakkını almak için aşırı çaba gösterdiğin için ‘güçlü kadın’sın. Güçlü kadın olmak güzel değil, normal olmak en güzeli; niye o kadar yükü, sorumluluğu almalı? Ben bu sorumluluğu alıyorum çünkü Güneş’e, “Ben sana faydalı anne olacağım” diye söz verdim. Onun benden başka bir insanı yok.

Altı çocuklu bir aileden geliyorum. Lisede fen bölümünü kazanmıştım İstanbul dışında, göndermediler. İkinci yıl işletmeyi kazandım İstanbul Üniversitesi’nde, ikinci öğretim. Dersler geç olacak, birisinin beni ders çıkışlarında alması gerekecek diye bu sefer, “İstanbul dışına git, bir akraba varmış, orada okursun” dediler. Okula gittim oraya. Başbakanlık bursu aldım, yazları çalıştım. Ama eksik anlaşılmasın, asıl annemin desteğiyle okudum. Hocalar araştırma görevlisi olarak kalmamı istedi ama ailem izin vermedi. “Ne yapacaksın orada? İstanbul’a gel burada farklı işe girersin” dediler.

Bir dönem basında çalıştım, bankacılık geçmişim var, en son proje bölümünde özel bir şirketteydim. Güneş doğdu. Yalnızdım. Güneş’in babası da bizi tamamen terk etmişti. Bohem bir hayat yaşadı, elindekileri de sattı ve sağlığı kötüye gitti. Pandemi döneminde vefat etti. Aslında eğitimi iyiydi, mühendisti kendisi. Babasının gitmesinin ardından iş hayatına dönemedim, pek çok maddi zorluk yaşadım. Biraz birikmişim vardı, onları bitirdim. Kirada oturuyorum.

Ailenden destek almaya çalışıyorsun, alamıyorsun. Hatta ailemden evlenen kişiler Güneş’i yeni aileleriyle tanıştırmayacaklarını, bana da düğüne gelmemem gerektiği söyledi. Güneş ailede, toplumda kabul gördüğünü hissetseydi olumlu ilerlemeler gösterebilirdi. Birazcık destek veren olsaydı iş hayatıma geri dönebilirdim, emekliliğim işlerdi. Güneş’i birisine bırakıp bir saat doktor muayenesine gidecek bir durumda bile değilim. İnsanlara bunları anlatmak çok zor. Eski arkadaşlarımla görüşmüyorum. Kendi kazancını sağlamaya alışkın olduğun için, belirli bir gelir kaybına uğrayınca insanlara söyleyemiyorsun. Anlatınca da, “Aaa keşke şöyle yapsaydın, böyle yapsaydın...” diye öneriler geliyor.

Dedim ya, yalnızdım. Bir avukatın yönlendirmesiyle Güneş'in özel eğitim görebilmesi için bir rapor alması gerektiğini öğrendim. O raporu alma süreci çok zor, daha doğrusu uzun bir süreçti. Randevuyu dokuz ayda alabildim. Sistem şöyle işliyor: Kamu hastanelerinin bir tanesinden, çocuk psikiyatrisinden randevu alıyorsunuz, arkasından bir takım tahliller, MR, işitmeyle ilgili testler, sonra kurul... Raporu önüme koydular, hiçbir bilgilendirme olmadan: "%80 ağır engelli, ömrü boyunca yardıma ihtiyacı var." O raporla baş başa, tamamen yalnızım. Kimse bana, "Bu rapor sadece bir belge, aslında sizi şunlar şunlar bekliyor" diye bir konuşma yapmadı. Aldım raporu önüme, iki gün boyunca ağladım. Sonra tamam deyip kabul etme dönemine geçtim ki bir çözüm üretebileyim. Kabul ettim: Güneş'le ikimiziz, yapabileceğimiz başka bir şey yok. Çalışkanım, emek vermeyi seviyorum ve bu çocuğu imkanım dahilinde hayattan koparmamaya çalışacağım.

Engelli raporunu aldıktan sonra sistem diyor ki, bağlı olduğun ilçedeki Rehberlik Araştırma Merkezi'ne git. Bir seansı kırk dakika olan ve ayda sadece 8 seanstan oluşan özel eğitime katılabilmesi için RAM ile görüş. Sonra çocuğa uygun Milli Eğitim Bakanlığı okulu varsa, git oraya kaydını yaptır. Millî Eğitim'e gidince okulu bellidir, özel eğitim hocasından ders alacaktır zannettim, ama öyle değil. Kimse bilgilendirmiyor, her şeyi tek tek kendim araştırarak öğrenmek zorunda kaldım. Bir yandan öfke nöbetleri geçiriyor Güneş. Ama görüyorum ki eğitime çok ihtiyacı var. Bu arada rapordan sonra Aile Bakanlığı evde bakım maaşı sağlıyor. Sizin kriterleriniz uygun olsa bile sistemde bir çatlak var, bir evleri var diye emekli öğretmen bir ailenin çocuğuna bakım maaşı bağlanmıyor. Burada çok büyük bir adaletsizlik var.

Millî Eğitim okullarında 3-4 yıl otizmli çocuklar için açılacak sınıfları bekleyen insanlar var. Çocuklar ya evde bekliyor ya da rehabilitasyona gidiyor. Yeterli özellikleri karşılamayan birçok rehabilitasyon merkezi bulunmakta. Ancak kaliteli, doğru eğitim veren yerlerin hepsi yüksek fiyatlara eğitim veriyor.

2013 yılıydı. Ben raporu aldıktan sonra otizmli çocuklara özel eğitim sağlayan bir vakfı aradım. "Çocuğum bu durumda, benim maddi durumum bu, burs için kriterlerinize uygunum, görüşme günü alabilir miyim? Burs için başvurmak istiyorum" dedim. Görüşmede değerlendirmeyi yapacak uzman için para istediler. Görüşmeye gitmedim. Gidemezdim. Benim önceliklerim kirayı hemen ödemek, sonra gıda, fatura, para artarsa Güneş'i mutlu edebilecek bir şeyler sağlamak, bu kadar... Ben market market gezerim bir şeyi almadan önce, bütçem belli, sınırlı. Velhasıl biz bu vakfa gidemedik.

Bir rehabilitasyon merkezinde eğitim almaya başladık. İyi olduğu söylenen bir yerdi, RAM önermişti. Ben bu rehabilitasyon merkezlerinde ve devlet okullarındaki özel eğitim sınıflarında özel eğitim almış öğretmenler çalıştırılıyor zannediyordum. Fakat öyle değildi, bu öğretmenler azınlıktaydı.

Çocuğumu izliyordum, gözlemliyordum, onu tanıyordum ve şuna ihtiyacı var diyordum. "Hocam, ses çalışabilir miyiz?", "Yok, yapmıyor çocuk." Halbuki ses çıkartıyor, takip etse fark edecek.

Her yerde mücadele ediyorsun. İnsanlarla, öğretmenlerle, okul yönetimleriyle... Sonra artık ister istemez kabul ediyorsun. Yanlış anlaşılmasın ama, sanki çocuğumun ömrü pazarlanacak bir şeymiş gibi ikna etmeye çalışıyordum insanları; ihtiyacına yönelik bir eğitim alabilmesi için hep ikna etmeye çalıştım muhataplarını.

Bu çocuklar belli bir yaşa kadar konuşma eğitimi alamazlarsa konuşamıyorlarmış. Ben de bunları zamanla öğrendim. O sırada zaten yaşı büyümüştü, Güneş 8-9 yaşlarındaydı. Çok üzülüyordum, çocuğuma konuşma eğitimi aldırمام لازم ama konuşma eğitimini devlet raporu karşılamıyor. Kendi bütçeni kendin bulacaksın. İlçe belediye başkanlığından tutun, çeşitli partilerin ilçe başkanlığı, Millî Eğitim, sosyal yardımlaşma, her yere gittim. Cerrahpaşa'da bir konuşma merkezi varmış, RAM'dan yazı alarak oraya da gittim. Tüm bunları Güneş dersteyken koştura koştura yapıyordum.

Bir gün Aile Bakanlığı'nın ilçemizdeki müdürlüğüne gittim ve dedim ki, "Bu çocuğun konuşma eğitimine ihtiyacı var ve benim özel ders aldırabilmek için durumum yok." Orada bir sosyal hizmet uzmanı bana dedi ki "Hanımefendi ne uğraşıyorsunuz, otursun evde bir köşede resim yapsın, konuşması şart mı?" Eve geldim. O gün oruçluydum, iki gün boyunca yemek yemedim. Takıldım oraya, bir çözüm arıyorum ve bunun için çırpınıyorum. Usulsüz bir şey de istemiyorum, hakkım neyse onu verin yani, işleri de kolaylaştırın bir zahmet!

Konuşma eğitimi alabilse liseyi bitirebilecek. O şans o çocuğa verilmeli, sistem bunu yerine getirmeli. Şans gerekiyor, çevre gerekiyor, doğru insanlar gerekiyor... Biz hâlâ arkadaşımın konuşma dersi için çabalyoruz. İlkokuldan beri arkadaşız, onun olması bana moraldir. Güneş'in konuşmasını ben anlıyorum ama başkaları anlamıyor. Oysa bir konuşma terapistiyle bunu geliştirebilir.

Biz yine de bahsettiğim rehabilitasyon merkezinde eğitime devam ediyorduk. Bir gün dediler ki, "Siz bir bakıcı tutun, tekrar çalışma hayatına girin, böylece buradan daha çok ders aldırabilirsiniz. Şu kadar daha rehabilitasyona gelin ki çocuğunuz gelişebilsin." O kadar kötü bir sistem var ki... Rehabilitasyon merkezinde öğretmenlere sorular soruyorum; bazı hocalar sınıfta bilgisayar oynuyorlar, umursamıyorlar, geçiştiriyorlar. Buranın çok yetersiz olduğunu görüyorum ama bir alternatifim yok.

Bir pasta var otizm üzerine, birileri payını alırken insanlar umut arıyorlar. Kredi çeken arkadaşlarım var, arabasını satanlar oldu, içim gidiyordu. Otizm Günü'nde o dönem İzmir'de bir doktor hanım çıktı, "Mavi ışık veriyorum, otizmliler çocuklar düzeliyorlar." Ben burada kendimi yiyordum; ben bu çocuğa yeterli imkanları sağlayamıyorum, hiçbir şeyim yok, tedavisi var ve benim yüzümden ömür boyu bu durumda... Aileler umut aradıkları için her iddiaya inanmak istiyor. Ben de öyleydim.

Gelişimlerini belirli şeylerin olumlu belirli şeylerin olumsuz etkilediğinin farkındayım artık. Dengeli beslenmesi, spor yapması, eve kapanmadan, mümkünse akrabalarıyla normal yaşantının içinde olması gerektiğinin, bunlara ilaveten özel eğitim ve konuşma eğitiminin bu çocuklar için çok kıymetli olduğunun bilincindeyim. Bu bir takım çalışması, bir zincir... Hepsi yerine getirilmeli, durum bu.

Neyse, bir tanıdık aracılığıyla daha önce burs için başvurmaya gittiğim vakıftan benimle iletişime geçtiler. Bize sponsor olacaktı aracı kişi. Ben Millî Piyango'dan para çıkmış gibi sevinçliyim. Çünkü o vakfın verdiği eğitimin yıllık masrafı çok yüksek. Ama eğitimi çok sistemli; her çocuğa özel bir buçuk saatlik bir eğitim, haftada üç gün. Haftada bir gün beni de derse kattılar, çocuğuma öğretmenmiş gibi yetiştirdiler. Yeri geldi seminerler oldu, onlara katıldım. Çok güzel bir kütüphanesi var, ücretsiz kitap alıp sonra iade edebiliyorsunuz, böyle bir imkan oldu. Ciddi ciddi çalışıyorsun, giden çocuk için de aile için de öyle. Boşa zaman geçirmene izin vermiyor sistem.

İki buçuk yıl kadar sürdü bizim o bursumuz. Üç dönem sonunda, "Bize yeni bir sponsor bulun" dediler kurumdan. Sonrasında verdikleri özel eğitimden faydalanmaya devam etmek istiyorsanız bu havuza yeni sponsorlar bulmak gerekiyor. Biz bir sponsor bulamadık ve oradaki eğitim hakkımız sonlandı. Güneş oradan ayrılınca çok üzüntü yaşadı. Her seferinde önünden geçerken beni durdurup eğitime gitmek istediğini anlattı. Oradaki eğitim bana çok iyi gelmişti; çocuğumun geliştiğini, daha mutlu olduğunu görüyordum, gelişim raporları veriyorlardı.

Güneş'in özel bir resim yeteneği olduğunu fark ettik. Çocuk ve gençlik sanat bienalinde kuratör, "Bana dosyasını getirin" dedi. Ressamlara gösterdiler, resimde özel yetenekli olduğunu söylediler. 10 yaşındaydı. Türkiye'deki şartları araştırdım, acaba güzel sanatlar okuluna gidebilir mi diye. İki tane Avrupa, İki tane de Anadolu yakasında devlete bağlı güzel sanatlar lisesi var. Her sene iki öğrenci kabul ediyorlar engelli birey olarak, tüm engelli gruplar içinde sadece iki kişi... Güneş'le alıp dosyamızı gittik, tanıştık. "Biz sınava karakalemle alıyoruz. Tüm çocuklar aynı sınava giriyor ve bir çocuğun en az 2-3 sene karakalem dersi almış olması gerekiyor" dendi. Sınava giremedik.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi engelli merkezine gittik, 18 yaşından küçük öğrenci kabul etmiyorlar. Güneş 10 yaşındayken götürdüm onu, genel müdüre ulaştım, telefonda ikna ettim, bizi kabul ettiler. 18 yaş kuralını kıran tek çocuk Güneş'ti o zaman; o sayede kural değişti. Ciddi ciddi gittim, çabaladım, kaç ay uğraştım, bizi değerlendirmeye kabul ettiler. O zaman bir ressam vardı öğretmen olarak. O ayrılınca okuldan, diğer öğretmeniyle çalışmak istemedi Güneş.

Bu arada bir şeyler olsun diye çabalarken pekçok kurumla görüşüyorsun. Belediyedeki ve partilerdeki insanlar bu çocuklarla fotoğraf çekiliyorlar, sözler veriyorlar, yaparız ederiz... Sonrasında insan zannediyor ki bir çözüm olacak. Yok öyle bir şey. Gerisi yerine getirilmiyor. Özel eğitim aldığımız vakıfta, "Çocuğunuzun fotoğrafını ve ismini kullanma izni istiyoruz" dediler. Ben de o izni vermedim. Çünkü ben, benim çocuğum ya da başka engelli bireyler birilerinin sermayesi değil. Bu bireylerin, çocukların görüntüleri ve videoları istismar edilerek bir şeyler yapılmasını istemiyorum. Bu bir sömürüdür. Çocuğumla tek başıma mücadele eden ve ajitasyonu da hiç sevmeyen biriyim. Kaldı ki zaten bu çocuklar için ciddi paralar toplanıyor. Zamanında bir arkadaşıyla birlikte Güneş'in çizdiği resimleri bez çantaya bastırıp bir kafede satmıştık, gelir olsun diye. O zaman bile istemeden Güneş'i sömürmüş, durumunu kullanmış mıyım diye üzerinden kaç defa geçtim kendi iç hesabımda. Oradaki kaynak zaten konuşma terapisi ve özel beslenmesi içindi. Ama o noktada bile çocuğuma böyle birşey yapmış olabilir miyim diye çok düşündüm.

En sonunda çocuğuma bir okulun otizm sınıfında yer bulabildim. Merkezde bir okuldu, servis imkanı yoktu, okulun materyalleri eksikti. Okulun içerisini diğer velilerle birlikte güzelleştirmeye çalıştık, sınıfı otizmli öğrencilere daha uygun hale getirdik. Sonradan öğrendim ki okul yönetimi tarafından servis hizmetine gerek olmadığı bildirilmiş! O zamanlar haklarımızı bilmiyordum. Keşke kaynaştırma sınıfı için diretebilseydim.

Bu kadar merkezde bir okula niye bir özel eğitim öğretmeni gelmez, hep emekli öğretmenler gelir diye düşünüp dururdum. Sonunda şunu öğrendim: Meğer okul kontenjanını açık göstermezse, sınava girip de kazanan insanlar bu kontenjan açık olmadığı için seçemiyorlarmış. Bunu öğrenince ilçe Millî Eğitim'e gittim. Diğer velilerle de konuştum, "Bu öğrencilerin özel eğitimciye ihtiyacı var, gelin dilekçe verin, buranın kontenjanını açsınlar." Çok iyi bir dille yazdık özellikle dilekçelerimizi, ama bunu verdik diye de mimplendik! Haklarımızı almak için bir şey yapıyoruz, kimseyi suçlamayan bir şekilde yazmaya da dikkat ediyoruz...

Kaçıncı dilekçeden sonra, sonunda kontenjanlar açıldı. Bu sayede özel eğitim hocaları geldi. Birisi çok idealist her öğrencisi için çok çabalayan bir insandı. Meğerse yıllardır gösterilmemiş kontenjan.

Yolun başında olan insanlara tecrübe aktarılması çok kıymetli, o çocukların ve ailelerin hayatını şekillendirebilmesi açısından. İnsanlar whatsapp gruplarında bir araya gelmeye çalışıyorlar artık. Yolun başında olanlara, "Diretin" diyorum, "Bir standart yok, bir ilçede kaynaştırmaya hak kazanan bir çocuk, başka bir ilçede ağır öğrencilerin gittiği sınıfa yerleştirilebiliyor."

Vakıftan bir aile İngiltereye taşındı, doktorlardı. Ülkeye gidiyorlar ve otizmli çocukları var diye devlet hemen onları arıyor. Çocuk hafif seviyede otizmli. İyi bir maddi destek de veriyorlar, eve eğitimci gönderiyorlar, okul belirleniyor, çocuğun gerçek seviyesi belirleniyor...

O çok önemli bir şey; bir çocuğun gerçek seviyesinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, hem o çocuk hem aile için çok önemli bir nimet. Başka bir şey demiyorum. O doğrultuda eğitim verilmesi gerekiyor ve onu yapıyorlarmış. Aileye sosyal destek sağlıyorlarmış. Keşke benim ülkemde de olsa böyle bir sistem.

Son dönemlerinde babasının Güneş'e yaklaşımı güzeldi. Birbirlerini geç tanıdılar ama çok güzel bir iletişimleri oldu. Yıllar boyunca yılda bir kere falan arardı. Ama babayla tekrar tanışınca çok olumlu gelişmeler katetti Güneş. Konuşmaya başladı. Hece hece de olsa konuşurdu telefonda. Meğerse okuma da biliyormuş Güneş, matematik biliyormuş... Günde dört-beş kere "Ara babayı, baba arasın" diyordu. Salata, sebze yemeyen çocuk onlara yöneldi. Babası için, "Beni beğensin, beni daha çok sevsin" diyordu. Güneş açısından babasının ölümünü kabul etmek zor oluyor, halen her gün anıyor.

Eskiden çok faaldik. Pandemi sonrası ve şimdi ergenlik dönemi, çok çıkamıyoruz. Diyorum ki bu dönem de böyle, ergenlik... Bu da geçecek. Ben kızıma her zaman tercih yapması için imkan vermeye çalıştım, bir birey olduğunu kabul ettim. Ona da onu söylüyorum, senin de kararların var diye... Eve hiç kapatmadım. Yeri geldi sokaklarda yerlere yattı, polisler benim çocuğum değil sandılar, ama hiçbir zaman eve kapatmadım.

Pazara gider, camiye gider, Eminönü'ne gider, İstanbul Modern'in ücretsiz günlerine, Gülhane Parkı'na... Ben Güneş'i tatile götüremiyorum ama tatile gitmeyi de istiyor. Bir genç kız olarak bazı şeylerin farkında, bakımlı olmayı seviyor.

Güneş insanlar resimlerini görsün istiyor. Bir ara elimizde resimlerini tutuyorduk, sırf insanlar görsün diye. Bir resim sergisi hayal ediyorum. Güneş'e sanat eğitimi, konuşma eğitimi; otizmlili çocuklar için projemi yazabilmek ve uygulanabilmesi; Güneş'in hayallerini yerine getirebilmek hayallerim... Yaşanabilecek bir ev istiyorum, kızıma ve bana ayrı birer oda, bir de resim odası, kitaplık, çizim masası ve koltuğu.... Tekrar çalışabilmeyi çok istiyorum, işe gitmeyi ya da iş kurabilmeyi, sonra tatile gitmeyi...

VERİ, HABER, MEVZUAT

Engelli çocuğun, özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2. fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana-babasının ya da çocuğa bakanların parasal (malî) durumları göz önüne alınarak, olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; engelli çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbî bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.

Birleşmiş Milletler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 23

Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbî bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbî bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

Birleşmiş Milletler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Madde 24

“Ülkemizde, otizmli bireylerin ve ailelerinin artan ihtiyaçlarını karşılamak, otizmli bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitesini arttırmak, ailelere destek vermek, sistemli ve nitelikli bakım hizmetlerinin sunulabilmesini sağlamak için uygun politikaların geliştirilmesine yönelik “Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı Taslağı” hazırlanmıştır. Bu taslak, ilgili paydaşların görüşleri doğrultusunda revize edilmiş ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (2016- 2019) adıyla 13/04/2016 tarihli ve 2016/8 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı doğrultusunda 3 Aralık 2016 tarihli ve 29907 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.”

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016

Avukat Sedef Erken'e göre, Türkiye toplumunun geneli halen otizmin ne olduğunu bile bilmiyor. Ne bir planlama var ne de otizmliler için destekleyen bir sistem. Bu durum, hayatın her alanında sürekli önlerine çıkan sorunlarla tek başlarına mücadele vermek zorunda kalmalarına neden oluyor. "Eğitim sisteminde varız ama yokuz aslında. Bu konulardan sorumlu pek çok bakanlık var, ancak Otizm Eylem Planı çabalarımıza rağmen dokuz yıldır bir türlü hayata geçmiyor. Çoğu otizmliler için salgından önce de salgın koşullarında yaşıyorduk. Sorun yaşamadığımız alan yok desem yanlış olmaz."

DW, Şubat 2021

İstanbul Otizm Gönüllüleri Derneği Genel Sekreteri Başar, genel kurulda down sendromu ve otizmle ilgili Meclis araştırma komisyonu raporunun görüşülmesiyle ilgili, "Sevindirici bir gelişme. Bundan sonra art arda gelişmelerin gelmesini bekliyoruz" diyor.

Bianet, Ayşegül Özbek, Şubat 2021

Dil ve konuşma terapistliği açısından önemli sorunlardan biri de, bu alandan mezun olan bireylerin kamu dışında, özel merkezlerde çalışıyor olmalarıdır. Bu durum hizmetten yararlanmak isteyen ancak ekonomik düzeyi iyi olmayan bireylerin hizmete erişimlerini olanaksızlaştırmaktadır. Dil ve konuşma terapistliği bölümlerinden mezun olan terapistlerin hastane, okul ile eğitim ve araştırma merkezlerinde istihdam olanakları arttırılmalı ve hizmetten yararlanacak bireylerin erişimleri kolaylaştırılmalıdır.

Avcıoğlu, 2012

İKİNCİ BÖLÜM

An impressionistic painting of a village scene. The foreground shows a building with a corrugated metal roof and a dark doorway. The middle ground features several other buildings with various roof types, some with dark shutters. The background is dominated by large, textured green brushstrokes representing hills or trees. A large, thick orange circle is superimposed over the upper portion of the image, framing the text.

İLLE DE
OKUL

İ L L E D E O K U L

TANIKLIK; HACER FOGGO

Yıl 2006... Sulukule, Küçükbakkalköy, Kağıthane Yahya Kemal Roman mahallesi yıkılıyor; belediyeler ile bu mahalleler arasında mekik dokuyorum.

Küçükbakkalköy'deki Romanlar, yıkımdan sonra enkaz üzerine barakalar, kulübeler yapmış oturuyorlar. Şimdi Derin Yoksulluk Ağı olarak destek verdiğimiz Halil'i de, Gamze'yi de ve bugün büyüüp çoluk çocuğa karışan, desteklediğimiz diğer ailelerden bir kısmını da orada tanıdım. Hiç unutmuyorum, 2006-2007 öğretim yılıydı. Mahalleydim. O zaman yedi yaşında olan Gamze'nin babası yanıma geldi. Kızının okula gitmek istediği için günlerdir ağladığını anlattı. Muhtara gitmişler, muhtar demiş ki: "Size ikametgah veremem, eviniz yıkıldı." Gamze'nin yıkılan evlerinin enkazında okul üniformasını, çantasını saatlerce aradığını anlattı babası bana. Anne de, baba da kağıt toplayıcı... Mahallede Gamze gibi onlarca çocuk var. Gamze'nin babasıyla barakaları dolaşarak, okul çağında olup da okula kaydı yapılmayan toplam 45 çocuğu tespit ettik. Yaşlarını ve isimlerini defterime not ettim. Sonra hep birlikte muhtara gittik. Muhtar, "Evleri yıkıldığı için ikametgah vermiyoruz" sözünü yineledi. Oysa yasal olarak her çocuk okula kayıt olmak zorunda ve geçici bir belgeyle çocuklar okula devam edebilir. "Nasıl olur? Çocuklar okula gitmek istiyor, hukuken vermek zorundasınız!" desem de, "Emir böyle" deyip işin içinden çıktı. Muhtarın bu önyargılı bakışını görünce, çocukların okula kaydedilmesi için kesinlikle destek vermeyeceğine dair hiç kuşum kalmamıştı. Ne yapmamız gerektiğini hep beraber düşündük. Gamze'nin babası ve mahalleli ile 20 Eylül 2006 tarihinde, yine mahallede bir basın toplantısı yapmaya karar verdik. Basın yazacak, çocuklar okula gidecek umuduyla eve döndüm. Okula kayıt yaptıramayan çocukların listesini defterimden bilgisayara geçirerek basına duyurdum.

19 Eylül 2006

BASIN DUYURUSU:**ROMAN ÇOCUKLAR OKULA ALINMIYOR!**

2006-2007 eğitim-öğretim yılı başladı. İlk ve ortaöğretim okullarında okuyan 14 milyon öğrenci 18 Eylül'de ders başı yaptı. Küçükbakkalköy'de ve Kağıthane'de evleri yıkılan ve ikinci yıkımı bekleyen Roman çocukları ise okula kayıt yaptıramıyor. 19 Temmuz'da evleri yıkılan ve şimdi evlerinin enkazında yaşayan Küçükbakkalköylü Roman ailelerin okul çağındaki çocuklarına, kaymakamlık talimatıyla ve "evleri yıkıldığı" gerekçesiyle ikametgah verilmiyor, bu nedenle kayıt yaptıramıyorlar. Biz Küçükbakkalköylü Romanlar olarak bu konudaki istek, dilek ve taleplerimizi dile getirmek üzere basın toplantısı düzenliyoruz.

Küçükbakkalköylü Romanlar

Tarih: 20 Eylül 2006

Saat: 12.00

Yer: Küçükbakkalköy Tevfik Fikret Caddesi Merdivenköy Yolu
İstanbul Valiliği İl Özel İdaresi karşısı Roman Mahallesi

"İLLE DE OKUL İSTİYORUZ"

Mahalledeyim, hava yağmurlu. Bütün çocuklar toplanmış enkazın ortasında, hazırlar, gazetecileri bekliyorlar. Biraz şakalaşılıyor çocuklarla. "Okula gidecek miyiz?" diyorlar. "Tabii!" diyorum, "Şimdi gazeteciler sizi yazınca muhtar ne yapacağını şaşırarak. Hemen sizin ikametgahlarınızı verecek!"

Hepsinin gözleri ıslı ıslı. Anneler, babalar geliyor. Enkazın ortasında basını bekliyoruz. Gazeteciler gelmeye başlıyor, yaklaşık onu aşkın gazeteci... Mutluyuz.

Bu arada Mazlum-Der'den de iki kişi geliyor destek için. Çocuklar gazetecilerin etrafını sarıyor ve hep bir ağızdan "Okula gitmek istiyoruz!" diye bağıyorlar. Basın açıklamasını okuyorum:

"2006-2007 eğitim-öğretim yılı başladı. İlk ve ortaöğretim okullarında okuyan 14 milyon öğrenci 18 Eylül'de ders başı yaptı. Küçükbakkalköy'de ve Kağıthane'de evleri yıkılan ve ikinci yıkımı bekleyen Roman çocukları ise okula kayıt yaptıramıyor.

19 Temmuz'da evleri yıkılan ve şimdi evlerinin enkazında yaşayan Küçükbakkalköylü Roman ailelerin okul çağındaki çocuklarına kaymakamlık talimatıyla (?) ve "evleri yıkıldığı" gerekçesiyle ikametgah verilmiyor; bu nedenle kayıt yaptıramıyorlar.

Roman ailelerin bir kısmıysa enkazda yaşadıkları ve maddi koşulları elvermediği için çocuklarını okula gönderemiyor. Binbir güçlükle göndermeye çalışanlarınsa karşısına evlerinin yıkılmış olması gerekçe olarak konuyor. Eğitim çağındaki çocuklar 19 Temmuz'dan beri suyun, elektiriğin, tuvaletin bulunmadığı bir yerleşim alanlarında yaşıyor. Bu alanlarda oynayıp bu alanda uyuyorlar. Aileleri okul forması alamayacak kadar yoksul. Her gün evlerinin enkazından da uzaklaştırılma korkusuyla sabahı karşıyorlar. Ne gidecek okulları ne de yaşayacak evleri var. İlkokul çağındaki Roman çocuklarına eğitim fırsatı tanımazsak, onlarla nasıl aynı geleceği paylaşabiliriz?"

Basın açıklaması bitince, hem basın açıklaması metnini hem de okula gidemeyen çocukların listesini basına dağıtıyorum. Ertesi gün basına bakıyorum. Birgün gazetesi ve Bianet haber sitesi dışında, basın toplantısını hiçbir gazete haber olarak görmüyor.

Basında, televizyonda çıkacağına ve çocukların okula başlayacağına dair niye bu kadar ümitlendiğimi ben de anlamış değilim. Daha sonra, 25 Eylül günü Kadıköy İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'ne gidiyoruz. Görüşmelerimiz sonucunda çocukların bir kısmı okula kayıt oluyor. Bir kısmı kağıt toplamaya devam ediyor.

Bu çocukların yaşlarına şimdi 15 yıl daha ekleyin. Hepsi büyüdü, evlendi. İçlerinde çoluk çocuk sahibi olanlar da, başka mahallelerde ama yine barakalarda binbir zorlukla yaşayanlar da, cezaevine düşenler de var. Evleri yıkılmasaydı, okullarına devam edebilselerdi kuşkusuz ki bugün yaşadıkları yoksulluktan bir nebze daha iyi bir hayat sürüyor olacaktı. Bu büyüyen çocukların birçoğu pandemi döneminde beni buldu: Halil, Gamze ve Zümrüt. Zümrüt, bu kitapta hikâyesini anlattı. Gamze'nin iki çocuğu var, Halil'in de bir bebeği. Halil'i tanıdığım da 7 yaşındaydı. Babası kağıt toplayıcıydı. Halil de kağıt topluyor şimdi. Nesilden nesile devredilen derin yoksulluk böyle bir şey işte.

Bir tek şey için mücadele ediyorum şimdi; Halil'in, Gamze'nin, Zümrüt'ün çocukları büyüdülerinde beni de, başkalarını da aramak zorunda kalmasin.

GÜNLÜK İNSAN HAKLARI HİKAYELERİ

Bu bölümde okuyacağınız hikayeler zaman zaman doğrudan anlatıcının diliyle, zaman zaman ise görüşmeleri yapan sosyal çalışmacıların aktarımıyla derlenmiştir.

3 EYLÜL 2021

“Çanta varmış 49 TL markette. Sabah saat 9 olmadan gittim, kapısında kuyruk vardı. Erkenden sıraya girmiş insanlar. İçeri girdim kasiyer çanta bitti dedi. Ne yapacağız bilmiyorum.”

25 HAZİRAN 2021

“Siz akrepler ne zaman ürer biliyor musunuz? Ben biliyorum. Evimdeki her şeyin tabanının yüksekte olduğunu gördünüz mü? Yüksekte, çünkü akrepler ürediğinde çocuğuma zarar vermemeleri için onları avlamam gerekiyor. Ben ve kızım akrep korkusundan uyuyamıyoruz. En büyük hayalim kendimi ve kızımı düşünmeden rahatça uyumak.”

14 HAZİRAN 2021

“15 yaşında kaçarak evlendim, 2 yaşında kızım var ve hâlâ nikahım yok. Nikahım olmadığı için belediyelerden destek alamıyorum. Kaymakamlığa da gitmeye korkuyorum eşimi götürürler diye. Çocuğuma bez ve mama alacak paramız yok.”

10 HAZİRAN 2021

2. sınıfa giden bir öğrenci. Okul hayatı uzaktan eğitimle başladı. Okulların yüz yüze eğitime geçmesiyle ilk defa sınıf ve okul ortamına girecekti. Ancak ayakkabısı, çantası, beslenmesi, kalemi, defteri olmadığı için gitmeye çekiniyor. Üzülüğünü söylüyor. Biliyoruz ki okul, akademik öğrenmenin dışında çocukların akranlarıyla araya geldiği, arkadaş edindiği, sosyal ilişki kurduğu ve bağımsızlaştığı güvenli bir alan. Hiçbir çocuk temel ihtiyaçlarına erişemediği için bu alandan uzak kalmamalı.

24 MAYIS 2021

Pandemi sürecinde işten çıkarılan tekstil işçisi, biriken kira ve artan borçları kapatmak için moto kuryeliğe başladı. Siparişi zamanında yetiştirmeye çalışırken yaptığı kaza nedeniyle iki aydır çalışmıyor.

14 MAYIS 2021

Pandemiden beri kirasını, elektrik ve doğalgaz faturalarını ödeyemeyen, pandemi öncesi oryantallik yaparak geçimini sağlayan iki kedi ve iki köpek annesi: “Annemi kaybettikten sonra her şey üst üste geldi. Pandeminin başlamasıyla işsiz kaldım. Aylardır arkadaşlarımın getirdiği üç-beş lokma dışında bir şey geçmedi boğazımdan. Ben önemli değilim ama yavrularım aç. Doğalgaz ve elektrik faturaları yüzünden mahkemelik oldum. Ödeyecek gücüm olsa ödemem mi... Ama yok! İnanın yavrularım olmasa yaşamam ama ikisi hasta, ben olmasam onlara kim bakar? Onlar için yaşamam lazım.”

3 MAYIS 2021

Caddebostan’da sokak sanatçısı. Kirasını ödeyemediği için tek evde iki aile yaşıyorlar. Normalde geçimini günlük sağlaması nedeniyle, 17 günlük kapanmada ne yapacağını bilmiyor. Yapmak istemediği tek şey, müzik aletini satmak.

14 NİSAN 2021

Saha ziyaretleri esnasında;

“Eşim terk etti bizi. O gittiğinden beri çöpten çıkanları toplayıp yiyoruz. Bir de 200 liralık belediye yardım kartımız var. Bir yıldır İBB ekiplerinden sonra ilk defa zilimiz çaldı, ilk defa evimize ziyarete birisi geldi, yıllardan sonra ilk defa nasıl olduğumuzu soran birisi oldu.”

12 MART 2021

Bir neyzen anlatıyor: “15 yaşımdan beri ney çalar, geçinirim. Son bir yıldır sahne yüzü görmedim. Doğalgazım kesik. Birikmiş ev kirası için kredi çektim, ödemeleri başladı, ama hâlâ çalışmıyorum. Sadece bir kere bin lira sosyal destek aldım. Çıkış yolu göremiyorum.”

18 ARALIK 2020

Beyoğlu’nda genç bir aile. Baba lokantada bulaşıkçı olarak çalışıyordu, işten çıkarıldı. Şimdi kağıt topluyor. Kiraları birikti. Geçinmiyorlar. 8 yaşındaki en büyük çocukları mendil satmaya başladı.

16 ARALIK 2020

Ağva'da yaşayan bir kadın. Eşi kanser hastası, yakınlarda kalp krizi geçirmiş. Elektrik ve suları kesik, cezaları birikmiş. Pandemi döneminde elektrik ve su kesintilerinden zarar gören yüzlerce haneden birisi.

9 ARALIK 2020

KOAH hastası bir çift bize ulaştı. Faturayı ödeyemedikleri için elektrikleri kesilmiş, hava makineleri için komşudan elektrik kullanıyorlarmış. Şimdi komşuları da korona... Elektrikleri kesik, "Nefes almak istiyoruz" diyorlar.

7 ARALIK 2020

4 çocuğuna bakan yalnız bir anne. Resmî boşanma olmadığı için sosyal desteklerden yararlanamıyor. Evlerde temizlik işi yapıyordu, pandemide durdu. Boncuklarla takı yapıp sokakta satmaya başladı. Birikmiş beş aylık kirası var. Evsiz kalma riski altında.

24 KASIM 2020

Bebegini nefes darlığı nedeniyle hastaneye kaldırdı. Hastanenin istediği bez için bizi aradı. Sonra öğrendik ki doğalgazı da kesik. Şimdi bebeğini hastaneden almak istemiyor ev soğuk diye.

20 KASIM 2020

Çekmeköy'de kağıt toplayıcı baba: "Yeni doğan bebeğim sarılık olduğu için yoğun bakıma alınacaktı, devlet hastanesinde yoğun bakım dolu diye başka hastaneye sevk ettiler. Gecelik 600 lira yoğun bakım masrafı... Ödeyemezsek çocuğu hastaneden çıkaracaklar."

19 EKİM 2020

"Soba yok, soba bulamadım. Bugün hurdacıları gezdim. Elinize soba düşerse bana ayırın, dedim." Havalara soğuyor. Bu evlerde her akşam konuşulan konu: "Soba mı, yiyecek mi, kira mı?"

17 EKİM 2020

Bir aileyi kirasını ödeyemedikleri için ev sahibi sokağa attı. Ağ olarak yanlarındaydık. Bir oda, bir mutfak, bir dam aradıkları... Şimdi hiç kimse evini onlara kiraya vermiyor.

9 EKİM 2020

Çekmeköy'den bir baba anlatıyor: *"Kıramı ödeyemedim. Oturduğum ev fare ve böceklerle doluydu. Yarı yıkıktı. Şimdi sokağa attılar. Hurda topladığım arabada geçirdik geceyi çocuklarla. Arabanın üstünü kapatmayı düşünüyorum."*

6 EKİM 2020

Gözünüzü kapatıp bir anne hayal edin. Evde genç bir çocuk var, yatağa bağımlı, ona bakıyor. Gündelik işlerle ev dönüyor. Pandemi sonrası derinleşti yokluk. Ödenmeyen elektrik faturası için hakkında yakalama kararı çıkarılmış.

24 EYLÜL 2020

"Geçen hafta kalp krizi geçirdim, dün hastaneden çıktım. Yeşil Kart'ım var ama eczane sigorta borcum olduğu için ilaçlarımı veremiyor. Sigorta borcu sorun değil de, bu ilaçları almam lazım."

14 EYLÜL 2020

"Elektriğimi kestiler. Size göndermedik faturayı, daha fazla yük olmayalım diye. Sabah bebeğimin çığlığıyla uyandım. Yanında bir fare vardı."

12 EYLÜL 2020

"Kızım fındık toplamaya gitti akrabalarla. 'Gitme' dedim ama gitti. 'Bir hafta çalışıp, akıllı telefon alıp rüyamı gerçekleştireceğim' dedi. Telefonu okul için, uzaktan derslerine canlı katılmak için istiyor."

31 AĞUSTOS 2020

"Evimiz karantina altında. Ben, annem, çocuklarım korona. Yiyecek yok. Bize diyorlar ki, dışarı çıkmayın. Çıkıyoruz. Diyorlar ki, bağımsızlık sisteminizi güçlendirin. Nasıl yapacağız, koronadan mı açlıktan mı ölelim?"

25 AĞUSTOS 2020

Hiçbir yere sığamazsın. Çamaşırlar asılır, çamaşırlar toplanır. Bir göz oda dar gelir. Yine kovulursun. Bir çatıdır aradığın. Pandemi bitmedi. Bugün de evsiz kaldı bir ailemiz.

21 AĞUSTOS 2020

İki hikâye:

“Kızım sürekli süt içiyor. Sizin gönderdiğiniz sütler bitti, sizden istememek için bakkala borç yaptım. Sormaya utanıyorum ama ne zaman gönderebilirsiniz?”

“Sizden destek gelmeye başladığından beri iyiyiz. En azından dolapta bakliyatım var, fasulye yaparım diyorum.”

Her çocuğun yeterli besine ulaşmaya hakkı hem anayasa ile hem de taraf olduğumuz çocuk hakları sözleşmesi ile korunuyor. Peki bu çocuklar neden süte dahi ulaşamıyor?

19 AĞUSTOS 2020

İki hikâye:

“57 yaşındayım. Koronadan önce tekstilde çalışıyordum. Çıkardılar. Şimdi yine işe başladım, temizlik yapıyorum. Kiramı ödeyemedim. Ev sahibi çık diyor. Eşim 67 yaşında, hasta. Servisi kaçırdığımda otobüs şoförüne rica ediyorum, beni götür diye...”

“Sabaha kadar uyumuyorum. Koca koca fareler 3 yaşındaki bebeğimi yemesinler diye... Tuğla istiyorum.”

14 AĞUSTOS 2020

“Söylemekten çekiniyorum ama iki ya da üç kez vereceğim mama kaldı. Yarına kadar gece uyanmazsa idare ederim.”

11 AĞUSTOS 2020

“9 yaşındaki kızıma bugüne kadar hiç bebek alamadım. 5 yaşındaki oğlumun bir arabası var, bütün gün oynuyor. Kızım okul defterine bebek çiziyor. Yiyecek yok. Hiçbir şey yok. Komşudan 50 lira aldım, süt aldım çocuklara.”

5 AĞUSTOS 2020

Bir lisenin bilişim bölümünde. Babası seyyar satıcı, kanser, çalışmıyor. Birisi epey yıllanmış bir bilgisayar, komşu da internet vermiş. Bilgisayarı yere koymuş, çalışma masası yok. Çocuk başaracak. Ama bir çocuk neden bu kadar zorlansın eğitimi için?

20 TEMMUZ 2020

Bir anne anlatıyor: “Üç buçuk aylık bebeğimle dışarıdayım. Ev sahibi gelir diye erkenden çıktım, bir parkta oturuyorum. Mendil satıyorum.”

18 TEMMUZ 2020

“Pandemiden beri hiç çiçek satamıyorum. Ama etraftakiler beni görünce çay veriyor, galeta alıyor. Buraya gelince en azından bir şeyler yiyip içiyorum, o yüzden her gün açıyorum tezgahı. Yemek değil de, su faturamı ödemezsem suyu kesecekler, onu bir halletseniz yavrum?”

15 TEMMUZ 2020

3 öykü:

1. Yer: Nişantepe. “Bebeğimle birlikte kağıt topluyorum. 30- 40 liraya ayakta duruyoruz”
2. Yer: Karagümrük. “İki gündür babamın kalp ilaçlarını alamıyorum.”
3. Yer: Ümraniye. “Kızlarım marketlerin attığı yiyecekleri toplamasalar aç kalacağız.”

10 TEMMUZ 2020

“Oğlum kirasını ödeyemediği için eşi ile yanıma taşındı. Ben de kendi kiramı ödeyemiyorum. Şimdi bana da süre verdi ev sahibi. Onları da birlikte götürebileceğim bir annem yok.”

6 TEMMUZ 2020

Sol gözü doğuştan katarakt. Baca temizleyici. Pandemide işten çıkartılmış. Kağıt toplamaya başlamış. Kağıt, toz, çöp derken bir göz tamamen kayıp... Yiyecek bitince doğru market önüne; atılacak 1 kasa domatesle eve dönmüş, hafta sonu söğüş yapmışlar.

3 TEMMUZ 2020

Gece öyküsü: “Mendil sattım bütün gün. Biriktiremedim mama parasını. Bebeğim anlamıyor tabii, o kadar az kaldı ki evdeki mama”

29 HAZİRAN 2020

Güvencesizlerin yoksulluğu derinleşti. “Bana yarına kadar süre verdi. Eşyaları çıkar, dedi.”; “Kıranın birazını ödedim diye anahtarı aldı. Komşudayım.”; “Yağmurlu günde bebeğimle sokağa attı”

27 HAZİRAN 2020

“Çok zor durumda kalmasam sizi aramayacaktım. Süt alamıyorum, bebeğime şekerli su veriyorum. Gözlerine bakamıyorum artık.” Hiçbir çocuk aç kalmamalı, kötü beslenmeye dayalı ve hayat boyu sürececek kronik hastalıklar böyle böyle oluşuyor.

26 HAZİRAN 2020

16 yaşında, ortaokulu dışardan okuyan kağıt toplayıcı bir çocuk:
“Elektrik faturasını ödeyemeyince annem evdeki televizyonu sattı.”

23 HAZİRAN 2020

“Sokaklarda bıçak bileyiciliği yapıyorum. Bir bıçak bileme 3 lira. Gün boyu çalışıp 30 lirayla eve dönüyorum. Virüste çalışamadım. Elektriği kesme ihbarnamesi geldi. Gece rüyalarım giriyor elektriğin kesileceği. Oğlum zihinsel engelli, karanlıktan korkuyor.”

21 HAZİRAN 2020

“Annemle babam işitme ve konuşma engelli. Babam virüs öncesi tekstilde ilk defa iki ay sigortalı çalıştı. Sonra çıkardılar. O arada devlet engelli maaşını kesti. Ben 7. sınıfta okulu bıraktım. Geçinmek için kağıt topluyorum.”

19 HAZİRAN 2020

“Bebeğim 3 yaşında. Çok zayıf; 5 yerine 3 numara bez yolların. Oğlum 8 yaş ama 6 yaş gibi.”

16 HAZİRAN 2020

“Yıllarca sanatçıların arkasında çalar, çocuklarını okutursun. Sosyal güvencen yoktur. Bir gün pandemi gelir, kiranı ödeyemezsin, süre verilir... Sanatını savurur hayat. Memlekete dönmeye karar verirsin. Geride hüznü bir kanun taksimi kalır.”

15 HAZİRAN 2020

Anne kirasını ödeyemediği için aynı mahallede düşük bütçeli başka eve taşınıyor. Evde bir yatalak yaşlı, bebek ve küçük çocuk var. İkametgah değişince hemen sosyal yardım kesiliyor.

14 HAZİRAN 2020

“Kağıdın kilosu virüsten sonra 30-40 kuruşa düşmüş. Akşama kadar topluyoruz elimize 40-50 TL para geçiyor. Bir mama fiyatı bile değil, bezi de tane ile alıyoruz bakkaldan.”

12 HAZİRAN 2020

“İstanbul Belediyesi'nin gıda kartını kaybettim. Küçük oğlan markete gitti. Her gün 5 ekmek alıyorduk. Dönerken düşürmüş... Bu sabah yukarıdaki komşudan 10 lira borç aldım çocuklara ekmek almak için.”

10 HAZİRAN 2020

“Amcanla erken uyuyoruz artık, televizyon yok. Bu eve taşınırken televizyonu satıp kalan faturaları ödemiştik. Şimdi satacak bir şey kalmadı. İş olsa...”

9 HAZİRAN 2020

“Evin yakınında fırın var. Sokağa çıkma yasağı kalktığı için askıda ekmek de bitmiş, askıya ekmek verenler işine dönmüş. Tekstil atölyesinde temizlikçiydim, çağırmadılar. Muhtara sordum, ekmek yok dedi.”

8 HAZİRAN 2020

Babası mide kanseri olduğunda çocuktu. Liseyi terk edip lokantada komilikten garsonluğa geçerken büyüdü. Kanser akciğere sıçradığında o, elektrik kesilmesin, kardeşleri evsiz kalmasın diye çalışmaya devam ediyor.

7 HAZİRAN 2020

74 yaşında KOAH hastası: *“Ev sahibim her gün kapıda. Virüsten beri kağıt toplamaya çıkamıyorum, kirayı ödeyemedim. Sokağa atacak bizi. Torunlarım var. Ulaşamıyorum kimseye. Gıda göndermeseniz de onun yerine...”*

6 HAZİRAN 2020

“Dün gece beş aylık bebeğimi barakada emzirirken yılan girdi. Sabah komşular, ‘Süt kokusuna gelmiştir’ dedi.”

Yoksulluğun

bir insan hakları ihlali olduğunu;
yoksulluğu ortadan kaldırabilmenin ise
öncelikle görerek, kabul ederek ve hak temelli
bir yaklaşımı benimseyerek mümkün olabileceğini
kabul ederek, yoksulluk üzerine düşünebilmek,
tartışabilmek dileğiyle...

